

ACTA VAN DE
GENERALE SYNODE

VAN

DE GEREFORMEERDE KERKEN
IN NEDERLAND

(ONDERHOUDENDE ART. 31 K.O.)

GEHOUDEN TE GRONINGEN

VAN 24 APRIL TOT 28 JUNI

1946

UITGEVERIJ J. BOERSMA ENSCHEDE

ACTA DER GENERALE SYNODE
van
DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND
1946

ACTA VAN DE GENERALE SYNODE

VAN

DE GEREFORMEERDE KERKEN
IN NEDERLAND
(ONDERHOUDENDE ART. 31 K.O.)

GEHOUDEN TE GRONINGEN
VAN 24 APRIL TOT 28 JUNI

1946

UITGEVERIJ J. BOERSMA ENSCHEDE

ACTA VAN DE GENERALE SYNODE VAN DE GEREFOR-
MEERDE KERKEN IN NEDERLAND (onderh. art. 31 K.O.),
GEHOUDEN TE GRONINGEN VAN 24 APRIL—28 JUNI 1946.

Op den Dinsdagavond 23 April 1946, voorafgaande aan de zittingen van de Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland (onderh. art. 31 K.O.) te Groningen, kwamen de afgevaardigden van de verschillende Particulier-Synodale ressorten der kerken, en de Praeadviseerende Hoogleeraren, met de Gemeente van Groningen en velen van elders gekomen samen, in de tot de uiterste hoeken gevulde groote Noorderkerk, in de Akkerstraat, tot een uur des gebeds.

Bidstond.

Op verzoek van de roepende Kerk van Groningen, ging Ds. Herm. Knoop van Rotterdam—Delfshaven voor in den Dienst des Woords en der gebeden.

Nadat staande gezongen was Psalm 126 : 2, en gelezen Gal. 4 : 21—31, bediende Ds. H. Knoop Gods Woord uit Gal. 5 : 1 : „Staat dan in de vrijheid, met welke Christus ons vrijgemaakt heeft, en wordt niet wederom met het juk der dienstbaarheid bevangen”.

Sprekend over „De Vrijmaking van de Nieuw-Testamentische geloovigen door Christus”, werd achtereenvolgens uiteengezet, waarvan deze vrijmaking is geschied, wat ze heeft gebracht, en, waartoe ze verplicht.

Na de Bediening des Woords ging Ds. Knoop voor in het gebed, waarin de zegen des Heeren werd afgesmeekt voor de handelingen der te houden Synode.

Tenslotte werd nog staande gezongen Psalm 107 : 1, waarna de Apostolische Geloofsbelijdenis werd gelezen.

Na den Bidstond werd een begroetingssamenkomst gehouden in het Concerthuis in de Poelestraat.

Begroetings-
samenkomst.

Eerste Zitting, 24 April.

ARTIKEL 1.

Namens de roepende Kerk van Groningen, daartoe aangewezen door de voorloopige Generale Synode van Enschede, opent Ds. D. van Dijk deze Generale Synode. Hij laat zingen Psalm 147 : 1, leest Zacharia 4 : 1—6 en gaat voor in gebed.

Opening.

Hierna spreekt Ds. van Dijk het volgende Openingswoord:

*Mannen Broeders,
Dienaren des Woords en Ouderlingen,*

samengeroepen door den Kerkeraad van Groningen, afgevaardigd door onze Kerken, zijt gij hier gekomen, van Noord en Zuid, van Oost en West, in de Noorderkerk te Groningenin zijn naam heet ik allen welkom.

Gij gaat straks vergaderen als Generale Synode.

Dat is een heerlijk, dat is een gewichtig werk.

Dat is het altijd, en onder alle omstandigheden.

Te verzorgen de kudde van onzen Heere Jezus Christus, opdat zij het goed hebbe; te mogen bezig zijn aan het akkerwerk Gods opdat het voorspoedig gedijde en veel vrucht drage; de hand te mogen leggen aan Gods gebouw opdat het sierlijk worde opgetrokken, zijn volle voltooiing tegemoet —; dat is altijd heerlijk en gewichtig.

Toch geldt dat den eenen tijd meer dan den anderen.

Het is iets anders generaal te zijn in vreedstijd, een leger te organiseeren en met bepluimden hoed op het zonnig exercitieveld de troepen te inspecteeren, dan midden in het oorlogsgewoel door den Koning geroepen te worden, om het, tengevolge van verkeerde leiding, uit elkander geslagen en gedecimeerde leger te reorganiseeren en — naar de overwinning te voeren. Het is iets anders in zon en stilte als kapitein op de brug van den stoomer te staan en te hooren naar het zachte ruischen van het door den boeg doorploegde water, — dan geroepen te worden het door den storm gehavende schip, dwars door de branding heen, veilig de haven binnen te loodsen.

Het is iets anders lid te zijn van de Generale Synode, zooals die in Groningen gehouden werd in 1927, toen de wereld in rust was, toen de deining van Assen vrijwel weer had opgehouden, toen er achter de afgevaardigden stonden honderdduizenden leden van De Gereformeerde Kerken, toen ridderlintjes en officiersknoopen op de revers van de jassen van de afgevaardigden aan de vergadering een vroolijk décor gaven —, dan nu, nu de wereld in brand staat en alles, wat er om ons heen gebeurt ons doet vragen of niet misschien eer deze vergadering haar einde heeft gevonden, de bazuin zal hebben geklonken —, dan nu, nu in den storm, die over haar heenging, onze kerken zijn uiteengeslagen, nu de honderdduizenden geworden zijn tot amper honderdduizend, dan nu, nu vrijwel alles, wat wij als Gereformeerden in den loop der jaren hadden gewonnen, opnieuw moet worden opgebouwd.

Nu meer dan toen is het heerlijk en gewichtig, lid te zijn van een Generale Synode onzer Kerken.

Het is nu niet meer een tijd, waarin een mensch met vreugde zijn verkiezing tot afgevaardigde naar de Generale Synode in ontvangst nam, blij, dat straks in een „In Memoriam” of bij een jubileum van hem gezegd zou kunnen worden: „ook keurden de kerken hem waardig haar te vertegenwoordigen op de Generale Synode.” God beware er ons voor, dat zulk een stemming ook maar bij één van ons zou worden gevonden.

Het is voor U een groote eer dat Christus U in een tijd als deze is, wil roepen om als Generale Synode aan Zijn Kerk te bouwen.... het is wel een zeer blinkend talent, dat Hij daarmee in Uw handen legt, — maar het is ook een zeer zwaar talent!

Gij kunt, door in dezen tijd niet *goed* te doen, wat Gij te doen gekregen hebt, door fouten te maken, zoo ontzaglijk veel bederven.

Dat er in het verleden in De Gereformeerde Kerken fouten zijn gemaakt, schreiende fouten, is duidelijk.

Hoe komt het anders, dat hier tal van mannen zijn, die niets anders willen en niets anders gedaan hebben, dan leven naar Gods Woord, de Belijdenis, de Kerkenordening, en toch geschorst en afgezet, gecensureerd zijn? Hoe komt het anders, dat hier tal van mannen zijn, die de Kerk, waartoe zij behooren zagen ineenkrimpen tot enkele tientallen van leden, die des Zondags nauwelijks een plaatsje vinden, soms in schuur of garage, om saâm te komen tot den Dienst des Woords?

Daar zijn groote fouten gemaakt, waarbij de heerschappij van den Koning der Kerk werd teruggedrongen voor menschengeweld, waarbij menschenwijsheid werd gesteld boven het Woord.

Wee ons, wanneer wij in deze situatie, nu de Heere ons vrijgemaakt heeft in even groote fouten zouden vervallen, en het teere leven onzer kerken in gevaar brengen!

Ik zie vooral drie dingen waartegen wij op onze hoede moeten zijn.

In de eerste plaats dit, dat wij weer zouden stappen in hetzelfde spoor, waarheen „De Gereformeerde Kerken” waren afgeleden.

Niemand zegge: „Dat kan niet”.

Wij waren besmet, ook wijzelf, met dien verkeerden geest, die in „De Gereformeerde Kerken” heerschte.

Daar oog voor gekregen te hebben; op bepaalde punten ons daarvan vrijgemaakt te hebben, beteekent niet, dat wij innerlijk daarvan genezen zijn, en zonder erg, ons daartoe niet weer zouden kunnen laten leiden.

Hiervoor bewaard blijven kunt gij dan alleen, als gij bij al Uw beraadslagen en besluiten er U zeer omzichtig rekenschap van geeft, of het wel enkel de Koning der Kerk Zelf is, enkel het Woord des Konings, waardoor gij U laat leiden.

In de tweede plaats is daar het gevaar, dat wij *groote* dingen zouden willen doen.

Wij komen uit een kerkelijk leven van, voor ons kleine land, vrij groote afmetingen.

De Heere heeft ons klein gemaakt.

Laat ons toezien, dat wij niet onze kracht zoeken in het aannemen van allures van een groote kerk, in gewichtig en geweldig doen.

Laten we niet doen als een man die groot-boer was, maar achteruitgegaan en verarmd, in een arbeidershuis is terecht gekomen en nu zijn kleine huisje er wil doen uitzien als een kapitale boerderij en de allures van een boer blijft aannemen.

Onze kracht zij daarin, dat we niet meer willen zijn, dan wij kunnen, namelijk: het Woord doen spreken klaar en krachtig, — in ons kerkelijk leven het Woord doen heerschappij hebben, onvervalscht en onverkort.

Ten slotte: hoe licht vervallen wij in de fout van te meenen, dat wij het kunnen doen en zullen doen door kracht en geweld, dat wij ons verbeelden, dat *wij* nu, door de kracht van *ons* inzicht, dogmatisch en kerkrechterlijk, door het geweld van *ons* begeeren en streven de Kerk zuiver zouden kunnen bouwen.

Dat te doen zou beteekenen, dat ons werk reeds van te voren tot mislukking was gedoemd.

„Niet door kracht, noch door geweld, maar door Mijn Geest zal het geschieden”, zegt de Heere.

Alleen dan zullen wij waarlijk iets kunnen uitrichten, als wij ons inzicht, ons streven en begeeren, willen doen zijn instrumenten van den Geest Gods, die daarop beslag legt en daarmee werkt, door het Woord.

Mannen broeders, Dienaren des Woords en Ouderlingen, ik roep U allen een warm welkom toe.

Veel krijgt gij te doen; over allerlei dingen zult gij hebben te beraadslagen en te besluiten.

Een voornaam punt is daarbij de vraag over de hereeniging van hen die gescheiden werden.

God helpe U om bij *alle* dingen, alles te vergeten en terzijde te schuiven, alle motief, alle begeeren, dat niet louter is naar den Woorde Gods.

Weest klein in U zelf, sterk in Uw God!

Dat daar klinkt, door de strakke stijl van de rapporten, door den lossen toon der besprekingen, zelfs in het broederlijk gesprek, de muziek van het:

„De Heer is mij tot hulp en sterkte,
Hij is mijn lied, mijn psalmgezing,

Hij was het, die mijn heil bewerkte,
Dies loof ik Hem mijn leven lang."
Dan komt het goed.

Hiermee verklaar ik de zittingen van deze Generale Synode voor geopend.

ARTIKEL 2.

Credentiebrieven.

De plaatselijke predikanten van Groningen zien de credentiebrieven na. Ds. J. Groen rapporteert dat alle Particuliere Synoden wettig vertegenwoordigd zijn. De afvaardiging is als volgt:

- I. *De Particuliere Synode van Groningen en Friesland* vaardigde af:
- als *primi*: Ds. D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.
Ds. G. Hagens, Vredeman de Vriesstr., Leeuwarden.
Ds. P. K. Keizer, Petrus Campersingel 247, Groningen.
Ds. J. Schelhaas, Rodeschool.
Oudl. J. van Dijk, Hobbemastr. 2, Huizum.
Oudl. D. B. Elzinga, Roodkerk.
Oudl. E. Kamminga, Rodeschool.
Oudl. J. A. Mulder, Sappemeer.
- als *secundi*: Ds. A. Bos, Harlingen.
Ds. K. Holwerda, Houwerzijl.
Ds. B. Jongeling, Sappemeer.
Ds. J. Waagmeester, Murmerwoude.
Oudl. F. Bosma, Buitenpost.
Oudl. L. P. Laning, Petr. Campersingel 191a, Groningen.
Oudl. H. Pilon, Uithuizermeeden.
Oudl. A. Zijlstra, Joz. Isr.str. 21, Groningen.
- II. *De Particuliere Synode van Drenthe* vaardigde af:
- als *primi*: Ds. J. van Bruggen, Oranjestraat, Assen.
Ds. T. de Haan, Valthermond.
Ds. J. Meijer, Hoogeveen.
Oudl. W. Horlings, Sluisstraat 142, Musselkanaal.
Oudl. W. Noorlag, Kerkhoflaan 26, Emmen.
Oudl. J. Veenstra, Prins Hendrikstr. 34a, Meppel.
- als *secundi*: Ds. H. Drost, Nieuw-Buinen.
Ds. G. Janssen, Zuidlaren.
Ds. C. Stam, Tweede Exloërmond.
Oudl. A. Barelds, Tweede Exloërmond.
Oudl. J. Boverhuis, Alteveerstraat, Assen.
Oudl. J. Rose, Stadskanaal.
- III. *De Particuliere Synode van Overijssel en Gelderland* vaardigde af:
- als *primi*: Ds. C. H. Lindeboom, Boelestr. 9, Kampen.
Ds. H. Meulink, Eerste Veldkampstr. 1, Enschede.
Ds. J. Smelik, Bas Backerlaan 8, Apeldoorn.

Ds. D. Vreugdenhil, Tuinstr. 1, Zwolle.
 Oudl. H. Bosch, Grootte Overstr. 24, Deventer.
 Oudl. A. Gerber, Stationsstr. 147, Ermelo.
 Oudl. C. Lentink, Hoofdstr. 117b, Apeldoorn.
 Oudl. J. A. Roukema, I 360, IJselmuiden.

als *secundi*: Ds. J. Hettinga, Hasselt.
 Ds. G. Ph. Pieffers, C. 150, Bergentheim.
 Ds. H. Vogel, Wilhelminastr. 18, Enschede.
 Ds. I. de Wolff, Lasondersingel 20, Enschede.
 Oudl. M. Apperloo, Molukkenstr. 10, Enschede.
 Oudl. H. Nijman, C. 51, Bergentheim.
 Oudl. P. van der Vinne, Kerkstr. 110, Zwartsluis.
 Oudl. H. Wermink, Q. 82, Oud-Lutten.

IV. *De Particuliere Synode van Utrecht* vaardigde af:

als *primi*: Ds. M. de Goede, Winnubstlaan 3, Utrecht.
 Ds. O. W. Bouwsma, Breukelen.
 Oudl. P. Waalewijn, Edisonstr. 69, Amersfoort.
 Oudl. W. C. van Zwieten, Jan Luikenstr. 11, Utrecht.

als *secundi*: Ds. J. Rijneveld, Spakenburg.
 Ds. A. I. Krijtenburg, Eemdijk.
 Oudl. H. Troostheide, Soestdijkschew. 21g, Z.-Bilthoven.
 Oudl. H. Bos, Nigteveght, 35.

V. *De Particuliere Synode van Noord-Holland* vaardigde af:

als *primi*: Ds. K. Doornbos, Wormer.
 Ds. J. F. van Hulsteijn, Amsterdam-Noord.
 Ds. J. Keizer, Heemstede.
 Ds. F. Mul, Haarlemmermeer-Oostzijde.
 Oudl. B. van 't Riet, Amsterdam-Zuid.
 Oudl. J. de Ruiter, Heemstede.
 Oudl. N. C. Waagmeester, te Zaandam.
 Oudl. C. J. Zemel, Haarlem.

als *secundi*: Oudl. H. Boelhouwer, Amsterdam-Zuid.
 Oudl. J. Valentijn, Alkmaar.
 Oudl. H. C. J. Vermeulen, Amsterdam-West.
 Oudl. J. A. Zwaan, IJmuiden.

VI. *De particuliere Synode van Zuid-Holland* vaardigde af:

als *primi*: Ds. B. A. Bos, Laan van Leeuwensteijn 22, Voorburg.
 Ds. H. Knoop, Heemraadssingel 209b, Rotterdam—
 Delfshaven.
 Ds. C. Vonk, Willem de Zwijgerlaan 21, Schiedam.
 Ds. F. de Vries, Wassenaarscheweg 129, 's Gravenhage.
 Oudl. C. D. Goudappel, De Vriesstraat 16, Delft.
 Oudl. H. J. Kouwenhoven, Oosteinde 102, Voorburg.
 Oudl. A. Schilder, Fr. Maelsonstr. 55, 's-Gravenhage.
 Oudl. C. Schout, Werkenmondestr. 9, Dordrecht.

als *secundi*: Dr. F. L. Bos, Binnensingel 71, Vlaardingen.
 Ds. L. Doekes, Prins Hendrikkade 144a, Rotterdam-C.
 Ds. W. Scheele, Ringdijk 636, Zwijndrecht.
 Ds. G. Visée, Kerkstraat 51, Leerdam.
 Oudl. Joh. v. d. Engel, Allard Piersonstr. 10b, R'dam-W.
 Oudl. P. Feenstra, Jaagpad 7, Rijswijk.
 Oudl. P. Groen, Graaf Florisstr. 118, Rotterdam-W.
 Oudl. P. M. J. Mekkes, Maerten Trompstr. 1, Delft.

VII. *De Particuliere Synode van Zeeland, N.-Brabant en Limburg*
 vaardigde af:

als *primi*: Ds. J. F. Sollie, Zoutespui, post Terneuzen.
 Ds. H. Veltman, Jan Heinsstraat 12, 's-Hertogenbosch.
 Ds. W. G. Visser, Prins Hendriklaan 131, Brunssum.
 Ds. D. Zemel, Markt, Axel.
 Oudl. L. Berk, Marathonstr. 15, Breda.
 Oudl. C. R. Boeije, Koegorspolderstr., Axel.
 Oudl. J. C. van Luyk, Stationsstr., Axel.
 Oudl. J. Olthoff, Spanjaardstr. 47, Middelburg.

als *secundi*: Ds. G. van Rongen, Waardhuizen (Almkerk).
 Ds. C. van Ommen, L. Loyenstr. 1, Maastricht.
 Ds. B. Telder, Marathonstr. 26, Breda.
 Ds. J. J. Arnold, Vrcuwenpolder.
 Oudl. T. Alkema, Maastricht.
 Oudl. J. C. Douw, Kruiningen.
 Oudl. A. Dees, Axelschestr., Zaamslag.
 Oudl. C. van Moolenbroek, Middelburg.

Uit de Presentielijst blijkt, dat voor de Particuliere Synode van Drenthe in de plaats van den primus-afgevaardigde Ds. J. Meijer, aanwezig is zijn secundus, Ds. C. Stam. Voor de Particuliere Synode van Zuid-Holland is in de plaats van den primus afgevaardigde oudl. H. J. Kouwenhoven aanwezig oudl. P. Feenstra. Voor de Particuliere Synode van Noord-Holland is in de plaats van den primus afgevaardigde oudl. B. van 't Riet, zijn secundus oudl. H. Boelhouwer aanwezig. Voor de Particuliere Synode van Zeeland, N.-Brabant en Limburg is Ds. H. Veltman afwezig, die morgen echter present hoopt te zijn. Voor de Particuliere Synode van Utrecht is de primus afgevaardigde oudl. W. C. van Zwieten afwezig, evenals zijn secundus.

De vergadering wordt geconstitueerd.

ARTIKEL 3.

Praeadviseerende leden.

Als Praeadviseerende Hoogleeraren zijn aanwezig Prof. Dr. S. Greijdanus, Prof. Dr. K. Schilder, Prof. P. Deddens en Prof. B. Holwerda.

ARTIKEL 4.

Bij schriftelijke stemming worden als leden van het Moderamen gekozen:

Ds. Herm. Knoop, Praeses.
Ds. D. van Dijk, Assessor.
Ds. B. A. Bos, 1e Scriba.
Ds. C. H. Lindeboom, 2e Scriba.

Verkiezing Moderamen.

ARTIKEL 5.

Nadat het Moderamen zijn plaatsen heeft ingenomen, aanvaardt de Praeses de leiding van de vergaderingen. Hij dankt mede namens de andere Moderamen-leden de Synode voor het in hen gestelde vertrouwen, en spreekt de bede uit dat de arbeid der Synode er toe moge bijdragen dat de reformatie der kerken en van heel het leven voortgang hebbe. Zal dat geschieden, dan moet één ding ons bezielen: om des huizes des Heeren onzes Gods wil, zal ik het goede voor U zoeken. Hij wijst aan, dat dat goede is het licht van en de onderworpenheid aan het Woord des Heeren, waarom we gisterenavond gebeden hebben.

Woord van den Praeses.

De Praeses dankt Ds. van Dijk voor de warme wijze, waarop hij namens de roepende kerk de vergadering der Synode heeft geopend, en dankt ook de kerk van Groningen voor de vele voorbereidingen die ze heeft getroffen.

ARTIKEL 6.

Op verzoek van den Praeses betuigen de leden en Prae-adviseerende leden, door op te staan, instemming met de Belijdenisschriften onzer Kerken.

Instemming met de Belijdenisschriften.

ARTIKEL 7.

De Praeses richt zich vervolgens met een hartelijk woord van welkom tot de Praeadviseerende Hoogleraren, en spreekt er zijn blijdschap over uit, dat niet slechts Prof. Dr. K. Schilder, ondanks zijn ongeval, hier weer aanwezig kan zijn, maar ook het getal der Praeadviseerende Hoogleraren sinds de voorloopige Synode van Enschede verdubbeld is.

Welkom aan de Praeadviseerende leden.

ARTIKEL 8.

De Praeses verzoekt de plaatselijke Predikanten van Groningen, Ds. J. Groen, Ds. J. P. van der Stoel en Ds. A. van der Ziel zitting te willen nemen als adviseerende leden.

Adviseerende leden.

ARTIKEL 9.

Op voorstel van het Moderamen wordt besloten te vergaderen van Dinsdagmorgen tot Donderdagavond, aangezien in het geval de Synode ook des Vrijdagmorgens nog zou vergaderen niet meer alle

Orde der vergadering.

afgevaardigden des Vrijdagsavonds thuis kunnen komen. Tevens wordt besloten des morgens te vergaderen van 9—12 uur, des middags van 2—5½ uur en des avonds van 6½—10 uur.

Daarna wordt de zitting even geschorst opdat het Moderamen zich zal kunnen beraden over den gang der werkzaamheden.

ARTIKEL 10.

Voorzitters der
Commissies.

Op voorstel van het moderamen wordt besloten vier commissies in te stellen, waarvan in alphabethische volgorde als voorzitters worden aangewezen: Ds. P. K. Keizer, Ds. H. Meulink, Ds. H. Veltman en Ds. C. Vonk.

Voorts wordt besloten dat het Moderamen met de Praeadviseerende leden en de voorzitters der Commissies hedenmiddag zal vergaderen tot het nazien en ordenen van de ingekomen stukken, het samenstellen van de Commissies en het verdeelen van de stukken over de Commissies, waarover dan in de publieke avondzitting nadere voorstellen zullen worden gedaan.

ARTIKEL 11.

Pers en
Perscommissie.

Zowel het dagblad „Trouw”, als „Kerknieuws” hebben verzocht de zittingen der Synode te mogen verslaan. Besloten wordt dit toe te staan onder beding dat de verslagen eerst door het Moderamen worden nagezien.

Tevens worden in de Perscommissie der Synode benoemd de drie adviseerende leden der Synode, nl. de plaatselijke predikanten van Groningen, aangevuld met ouderl. L. P. Laning van Groningen.

Hierna wordt de zitting tot half zeven geschorst.

ARTIKEL 12.

Heropening.

Om half zeven heropent de Praeses de zitting. Hij laat zingen Psalm 122 : 2.

ARTIKEL 13.

Samenstelling der
Commissies.

Op voorstel van het Moderamen worden de vier Commissies aldus samengesteld.

Commissie I zal zich hoofdzakelijk bezig houden met de Opleiding.

Voorzitter: Ds. P. K. Keizer.
Praeadviseur: Prof. Dr. S. Greijdanus.
Leden: Ds. J. Smelik.
Ds. J. Keizer.
Ds. F. Mul.
Ds. W. G. Visser.
Ds. T. de Haan.
Oudl. J. Veenstra.
Oudl. P. Feenstra.

Oudl. H. Bos.
 Oudl. J. Olthoff.
 Oudl. C. J. Zemel.
 Oudl. J. A. Mulder.

Commissie II zal zich bezig houden met de stukken, betrekking hebbende op „de Eenheid”.

Voorzitter: Ds. C. Vonk.
 Praeadviseur: Prof. Dr. K. Schilder.
 Leden: Ds. O. W. Bouwsma.
 Ds. F. de Vries.
 Ds. C. Stam.
 Ds. D. Zemel.
 Oudl. D. B. Elzinga.
 Oudl. C. Lentink.
 Oudl. C. Schout.
 Oudl. L. Berk.
 Oudl. W. Horlings.
 Oudl. J. C. van Luyk.

Commissie III ziet zich de meer kerkrechterlijke zaken toegewezen.

Voorzitter: Ds. H. Meulink.
 Praeadviseur: Prof. P. Deddens.
 Leden: Ds. J. Schelhaas.
 Ds. K. Doornbos.
 Ds. J. F. Sollie.
 Ds. J. F. van Hulsteijn.
 Oudl. E. Kamminga.
 Oudl. J. A. Roukema.
 Oudl. P. Waalewijn.
 Oudl. C. D. Goudappel.
 Oudl. A. Schilder.
 Oudl. H. Bosch.
 Oudl. H. Boelhouwer.

Commissie IV zal voornamelijk de Zendingszaken voorbereiden.

Voorzitter: Ds. H. Veltman.
 Praeadviseur: Prof. B. Holwerda.
 Leden: Ds. G. Hagens.
 Ds. D. Vreugdenhil.
 Ds. M. de Goede.
 Ds. J. van Bruggen.
 Oudl. J. van Dijk.
 Oudl. W. Noorlag.
 Oudl. J. de Ruiter.
 Oudl. C. R. Boeije.
 Oudl. A. Gerber.
 Oudl. N. C. Waagmeester.

ARTIKEL 14.

Lector Ds. D. K.
Wielenga, praeadviseur
in Zendingzaken.

Op voorstel van het Moderamen wordt besloten, den Lector Ds. D. K. Wielenga, die doceert in de Zendingsvakken en college geeft aan Theolog. Studenten, te verzoeken de Synode en haar Commissie in Zendingzaken met zijn adviezen te willen dienen.

ARTIKEL 15.

Vaststelling van het
Agendum.

Nadat het voorloopig Agendum met onderscheiden ingekomen stukken dienaangaande is aangevuld, wordt het aldus vastgesteld:

AGENDUM:

1. Opening der Synode namens de roepende kerk van Groningen door Ds. D. van Dijk.
2. Onderzoek van de credentiebrieven.
3. Verkiezing van het Moderamen:
 - a. Praeses,
 - b. Assessor,
 - c. 1e. Scriba,
 - d. 2e. Scriba.
4. Regeling van de opstelling van het Persverslag, met alles wat betrekking heeft op de publicatie van het op de vergaderingen behandelde en beslotene.
5. Vaststelling van de orde der vergadering; samenstelling der Commissies en regeling van de werkzaamheden.
6. Vaststelling van het Agendum der Synode.
7. Rapporten van de werkzaamheden van de, door de vorige Generale Synode benoemde, Deputaten:
 - a. Voor de Correspondentie met de Hooge Overheid.
 - b. Voor de zekerstelling van Kerkelijke goederen.
 - c. Voor Radio-uitzendingen van Kerkdiensten.
 - d. Voor de Zending onder Heidenen en Mohammedanen.
 - e. Voor de Vooropleiding voor de Zending.
 - f. Voor Bentheim en Oost-Friesland.
 - g. Voor België en Noord-Frankrijk.
 - h. Voor Argentinië.
 - i. Voor Londen en Curaçau.
 - j. Voor Correspondentie met Buitenlandsche Kerken.
 - k. Voor de Geestelijke verzorging der militairen.
 - l. Voor het Geestelijk werk in de Noord-Oost-Polder.
 - m. Voor onderzoek naar de positie der Praeadviseerende leden.
 - n. Voor het Archief en Toezicht op het Archief.
 - o. Voor het uitschrijven van Bededagen.
 - p. Voor Voorlichting van N. Amerika en Canada.
 - q. Voor de „zaak-Goossens”.
 - r. Als Curatoren van de Theol. Hoogeschool.
8. Voorstellen en Instructiën.
 - A. Betreffende de Eenheid van Gereformeerde Belijders:
 1. Van de *Part. Synode van het Noorden*:
Naar aanleiding van een instructie uit de Classis Groningen besloot de Particuliere Synode van het Noorden in haar vergadering van 21 Febr. 1.1. U te verzoeken alles wat goed is te willen doen teneinde de eenheid in het zichtbare onder alle Gereformeerde Belijders van den Naam des Heeren in ons land te bevorderen.
Reeds in haar eerste vergadering, die de Kerken in het Noorden na

haar vrijmaking hielden kwam deze zaak ter sprake en besloten genoemde kerken zich zoo spoedig mogelijk met deze zaak tot alle Kerken te wenden. Zij zelf deden van haar eerste classicale vergadering tot alle nog niet vrijgemaakte kerken in het Noorden reeds een oproeping tot eenheid door vrijmaking uitgaan.

De in de laatstgehouden Particuliere Synode vertegenwoordigde kerken dringen deze zaak met klem bij U aan en bidden U bijzonder voor deze aangelegenheid het licht en de wijsheid des Heeren toe.

3. Van de *Part. Synode van Zeeland, N.-Brabant en Limburg*:

De Particuliere Synode van De Gereformeerde Kerken in Zeeland en Noord-Brabant-Limburg heeft in haar vergadering van heden 6 Maart 1946 besloten het volgende voorstel in te dienen bij de e.k. Generale Synode onzer kerken:

„De Gereformeerde Kerken (onderhoudende art. 31 K.O.) van Zeeland en Noord-Brabant-Limburg in Part. Synodale vergadering op Woensdag 6 Maart 1946 te Breda bijeen,

spreken als haar oordeel uit, dat een kerkelijke hereeniging met de synodocratisch gebonden Gereformeerde Kerken niet kan en mag plaats hebben zolang zij door haar onschriftuurlijke uitspraken en het vervolgen van trouwe kerkedienaren zich als valsche kerken openbaren;

en dat in de eventueele samenspreking over herstel van eenheid op den voorgrond moet staan de oproep onzerzijds tot wederkeer tot het Woord des HEEREN en tot herroeping onder schuldbelijdenis van de ongoddelijke schorsingen en afzettingen;

en besluit dit oordeel ter kennis te brengen van de eerstvolgende Generale Synode der Gereformeerde Kerken (onderhoudende art. 31 der K.O.)”.

4. Van de *Part. Synode van Overijssel en Gelderland*:

De Generale Synode stelle alle middelen in het werk, die zouden kunnen leiden tot een hereeniging van alle Kerkformaties, welke zich met woord en daad stellen op de basis van Gods Woord, van de Geref. belijdenisschriften, en van de Kerkordening.

5. Van de *Part. Synode van Zuid-Holland*:

a. Ten aanzien van de *Chr. Geref. Kerk* verzoekt de Particuliere Synode aan de Generale Synode het volgende:

1) dat de Synode de hartelijke begeerte uitspreke om te komen tot hereeniging;

2) dat de Synode verklare, dat samenwerking gewenscht is, opdat de misverstanden, die als gevolg van de meer dan 50-jarige scheiding en de te geringe waardeering voor elkaar als vanzelf een plaats gevonden hebben aan beide zijden, zoo spoedig mogelijk worden weggeruimd, en we elkaar wederzijds beter kennen;

3) dat de Synode deputaten benoeme met de opdracht, het contact te openen, door op de eerstvolgende synode der Chr. Geref. Kerk deze begeerte onzer kerken kenbaar te maken, en bij welwillende ontvangst voorloopige besprekingen te voeren over den weg, die tot hereeniging zou kunnen leiden;

4) dat ten aanzien van den weg tot hereeniging door de onzerzijds benoemde deputaten het voorstel wordt gedaan, wederzijds afgevaardigden te zenden om als gast elkanders kerkelijke vergaderingen bij te wonen.

b. Naar aanleiding van instructies uit de classes Rotterdam en Schiedam betreffende de gevraagde samenspreking met de „*Geref. Kerken*

(*synod. verband*)” besluit de Particuliere Synode, aan de Generale Synode te verzoeken het volgende uit te spreken:

a) dat de Geref. Kerken (art. 31) bereid zijn tot een bespreking met de „Geref. Kerken (synod. verband)”;

b) ten aanzien van het ingekomen verzoek tot samenspreking;

1e. dat de daarin voorgestelde basis in het licht van de feiten niet aanwezig geacht kan worden (zie beneden);

2e. dat het daarin genoemde doel onvolledig gesteld is, omdat de beoogde eenheid niet alleen dogmatisch, maar ook kerkrechtelijk dient te worden nagestreefd. Daartegenover spreekt de Synode uit, dat zij een bespreking wenscht onder vooropstelling harerzijds van de volgende verklaring:

1e. dat de Geref. Kerken (art. 31) zijn blijven staan op den grondslag van de H. Schrift en de drie Formulieren van Eenigheid;

2e. dat alle uitsluitingen, schorsingen en afzettingen van Schriftbelijdenisgetrouwe kandidaten en ambtsdragers rechtens niet op grond van de H. Schrift en de drie Formulieren van Eenigheid zijn geschied;

3e. dat deze uitsluitingen, schorsingen en afzettingen, geschied op grond van art. 31 K.O., berusten op een interpretatie van dit artikel, welke met den duidelijken zin er van — n.l., dat binnen het kerkverband besluiten der meerdere vergaderingen, die bewezen zijn in strijd te zijn met Gods Woord of de K.O., niet voor vast en bondig moeten gehouden worden — in strijd is en dus een verkrachting van het recht in de kerk van Christus;

4e. dat de Geref. Kerken (art. 31) het z.g.n. nieuwe kerkrecht, dat door de buitengewone synode van Utrecht 1946 officieel is aanvaard, niet erkennen, omdat bewezen is dat het kerkrecht een aanranding is van het koningschap van Christus over Zijn kerk en een bevestiging van de hiërarchie in de kerk;

5e. dat de Geref. Kerken (art. 31) de verklaring van Utrecht 1946 (zoogenaamd vervangende 1905 en 1942, maar in werkelijkheid 1905 en 1942 in andere bewoordingen handhavende) als niet gegrond zijnde in de Schrift en uitgaande boven de drie Formulieren van Eenigheid, verwerpen.

c) De Synode benoeme voorts deputaten om de onder b) genoemde verklaring ter kennis van de deputaten der „Geref. Kerken (synod. verband)” te brengen, en aan de hand daarvan besprekingen voor te bereiden en te voeren.

6. Van de *Part. Synode van Utrecht*.

De Classes Amersfoort en Utrecht alsmede de particuliere Synode van Utrecht der Geref. Kerken (onderhoudende art. 31 K.O.) nemen aan en geven hierbij door een voorstel van de Kerk te Bilthoven, nl. „der Synode in overweging te geven om Deputaten te willen benoemen en dezen op te dragen contact te zoeken en besprekingen te openen met de Chr. Geref. Kerken in Nederland, dan wel met derzelve Generale Synode, of door deze aangewezen Deputaten, teneinde te komen tot de door den Koning der Kerk bevolen meerdere eenheid der Gereformeerde belijders”.

7. Van de *Classis Groningen*:

(Zie voorstel Particuliere Synode van het Noorden).

8. Van de *kerk van Dordrecht*:

De kerkeraad van de Gereformeerde kerk (onderhoudende Art. 31 K.O.) van Dordrecht, dankbaar voor het werk der reformatie, dat de Heere ons in de vrijmaking heeft geschonken, spreekt als zijn wensch

uit, dat de Generale Synode Christus kerkvergaderend werk bevordere in deze eschatologisch zware tijden, door contact te zoeken met allen, die in dezelfde gebondenheid aan Gods Woord en de Belijdenis willen leven.

9. Van de *classis Warffum*:

De Classis spreekt uit, en besluit als haar oordeel aan de e.k. Generale Synode kenbaar te maken, de wenschelijkheid van het benoemen van Deputaten om in contact te treden met de nog gebonden Geref. Kerken, hetzij schriftelijk of mondeling, om te trachten haar te overtuigen van haar afwijkingen van de Gereformeerde beginselen, vastgelegd in Belijdenis en K.O., en haar terug te brengen in het rechte spoor.

10. Een schrijven van de arbeiders op Soemba.
11. Van de Kerk van Batavia.
12. Van de Kerk van Loenen a. d. Vecht.
13. Van de Kerk van Stadskanaal.
14. Van de Kerk van Zaandijk.
15. Van de Kerk van 's Gravenhage—Loosduinen.
16. Van de Kerk van Breda.
17. Besluit van de Generale Synode van „De Gereformeerde Kerken in Nederland”. Zie Bijlage XII.
18. Van Deputaten voor eventueele samenspreking van de Generale Synode van „De Gereformeerde Kerken in Nederland”. Zie Bijlage XIII.

B. Betreffende de Kerkenordering.

1. Van *br. J. E. van Buuren te Groningen*:

De Generale Synode besluite, een commissie te benoemen, om te onderzoeken op welke wijze de Kerkenorde verbeterd kan worden, zoodat ze kort en duidelijk en in hedendaagsch Nederlands vertaald, voor elk gewoon lid der kerk verstaanbaar is, met behoud van de schriftuurlijke beginselen van de Kerkenorde. De commissie beginne met eerst de meening van alle Kerkeraden te vragen.

Toelichting:

I. De Kerkenorde is geen religieus bindingsgeschrift maar een juridisch reglement, dat een rustige samenleving der kerken naar den eisch van Gods Woord moet bevorderen.

II. De Geref. Kerken hebben \pm 300 jaren zonder Generale Synode geleefd, zoodat een belangrijk deel van de Kerkenorde nooit is toegepast. In die 300 jaar kan men zich alleen beroepen op besluiten van plaatselijke kerken, classes en prov. synoden, die weinig contact met elkaar hadden. Het Geref. Kerkrecht is daardoor buitengewoon verward en tegenstrijdig geworden. Nauwkeurige formulering van wat thans nog geldt en gelden moet is dringend noodig om misverstanden te voorkomen. Naast elk leergeschil was er altijd een kerkrechtelijk verschil.

III. De positie der groote stadskerken is in de kerkenorde niet geregeld omdat er voor 300 jaar nog geen groote steden waren. En dit is een belangrijk vraagstuk van dezen tijd.

2. Van de *Part. Synode van Zuid-Holland*:

Wat betreft het voorstel tot wijziging van de Kerkenordering spreekt de Particuliere Synode uit:

- a. dat het Geref. kerkrecht op grond van de K.O. geenszins verward en tegenstrijdig moet worden geoordeeld;
- b. dat de noodzaak van zakelijke verbetering van de K.O. geenszins gebleken is;
- c. dat de Generale Synode thans niet tot redactiewijziging overga.

C. Betreffende de Theologische Hoogeschool:

1. Van de *Part. Synode van Utrecht*:

De particuliere Synode van Utrecht heeft aangenomen en geeft hierbij door de volgende instructie van de Kerk te Utrecht:

Aan de Generale Synode te verzoeken de wenschelijkheid onder oogen te zien, dat de Theologische Hoogeschool te Kampen zoo spoedig als dit mogelijk is, verplaatst worde naar een plaats meer in het centrum des lands, wat met het oog op de huisvesting en verkeer gewenscht is, en bij voorkeur naar zulk een stad, waar een Universiteit gevestigd is, waar Hoogleraren en studenten mede gebruik kunnen maken van wat op wetenschappelijk gebied daar aanwezig is, met name van een bibliotheek.

Tevens kan dan overwogen worden in hoeverre en op welke wijze op wetenschappelijk gebied contacten gezocht kunnen worden, waardoor de Reformatorische Theologie weer haar roeping jegens en haar plaats onder de andere wetenschappen vervulle en verkrijge, waartoe zij principieel geroepen is en waarop zij historisch recht heeft.

2. Van de *Part. Synode van Zuid-Holland*:

Ten aanzien van de plaats der Theol. Hoogeschool stelt de Particuliere Synode aan de Generale Synode voor, het voorstel van de Particuliere Synode van Utrecht van de hand te wijzen.

3. Van de Kerk van Bilthoven.

4. Van de Kerk van Stadskanaal.

D. Betreffende het Optreden van Studenten:

1. Van de *Part. Synode van Utrecht*:

De particuliere Synode van Utrecht, in vergadering bijeen 6 Febr. 1946, van oordeel, dat het regelmatig optreden van studenten met een stichtelijk woord in een onzer kerken, soms ver buiten het classicaal en provinciaal ressort, de voltooiing hunner studiën ten zeerste belemmert, waardoor de voorziening in den predikanten nood eerder tegen dan in de hand gewerkt wordt; dat ook het toezicht op hun publiek optreden door de verantwoordelijke instantie, die het consent verleende, practisch onuitvoerbaar is;

verzoekt aan de Generale Synode uit te spreken, dat consent daartoe alleen gegeven worde binnen de classis of provincie, binnen wier ressort zij woonachtig zijn en dan uitsluitend aan studenten, die geen colleges meer behoeven te volgen.

2. Van de *Part. Synode van het Noorden*:

Naar aanleiding eener instructie uit de Classis Friesland besloot de Particuliere Synode van het Noorden in haar vergadering van 21 Februari '46 er bij Uwe Synode op aan te dringen, inzake het verleen van preekconsenten aan studenten in de Theologie een algemeene regeling te ontwerpen en bij de Kerken aan te bevelen.

3. Van de *Part. Synode van Overijsel en Gelderland*:

De Generale Synode neme in zake de verleening van „preek“-consent aan *studenten* de volgende regeling over, welke door de classis Zwolle aanvaard is, opdat er uniformiteit van handelen kome in heel 't land. *Regeling* voor het examineeren van theol. studenten, die „preek“-consent van de classis vragen:

1. Het examen heeft, na advies van de hoogleraren, plaats voor de classis, waartoe de Kerk behoort, van welke de betrokken student beijdend lid is, of voor een commissie, door de classis benoemd.

2. Het examen bestaat in een kort onderzoek naar de hoofdzaken van de dogmatiek en van het Kerkrecht, waarbij speciaal aandacht wordt besteed aan de actueele kwesties, die in de kerken aan de orde zijn. Voorts moet de student een gedeelte van de H. Schrift en van een

preek voordragen, opdat de commissie aldus zijn voordracht kan beoordeelen.

3. De studenten, die zich ter onderzoek aanbieden, moeten een attest van leer en leven van hun Kerkeraad overleggen, en hun propaedeutisch examen minstens een jaar achter den rug hebben.

4. Wanneer het onderzoek bevredigend verloopt, wordt aan den student een schriftelijk „preek“-consent verleend voor den tijd van een half jaar, en wel voor *alle* kerken in het vaderland, welk consent, mits tijdig aangevraagd, door de classis telkens met een half jaar kan worden verlengd.

5. De studenten moeten de preeken, die ze zullen houden, tijdig vooraf aan voormelde commissie toezenden, en mogen ze eerst houden, wanneer de leden der commissie er geen bezwaar tegen hebben.

6. De studenten moeten aan den kerkeraad van de gementen, waar zij preeken, verzoeken een kort rapport bij de commissie voornoemd in te zenden over de gehouden preeken, opdat de commissie er van op de hoogte blijve, of de studenten ingang hebben bij de gemeenten.

De Generale Synode voege hieraan als punt 7 toe:

7. Deze regeling geldt tot de e.v. Generale Synode.

4. Van de *Part. Synode van Zuid-Holland*:

De Particuliere Synode verzoekt aan de Generale Synode:

1. Tijdelijk het besluit van 1908 (Acta art. 60) op te schorten;

2. uit te spreken, dat een preekconsent alleen verleend dient te worden aan studenten, die het derde theologische studiejaar hebben beëindigd en afhankelijk moet worden gesteld, allereerst van een verklaring der Hoogleraren, dat deze de verleening van het consent verantwoord achten, en daarom meenen haar te mogen aanbevelen; voorts van een verklaring af te geven door den kerkeraad van de gemeente waar de betreffende student lid is, inhoudende dat — gelet op den levenswandel van den betrokken student — er z.i. geen bezwaren tegen de verleening van het consent bestaan; verder, dat de classis waartoe de hierboven genoemde kerkeraad behoort, den betrokken student onderzocht heeft, om hem na bevredigend resultaat van dit onderzoek het gevraagde consent voor één jaar te geven en daarvan de Kerken door publicatie mededeeling te doen;

3. te verklaren, dat het onder b) bedoelde consent door alle in ons verband levende kerken dient te worden erkend;

4. uit te spreken, dat zulk een regeling beschouwd wordt als een maatregel, noodig in verband met het thans bestaand tekort aan predikanten, waarom ze behoort te vervallen, zoodra dit tekort zal zijn opgeheven.

E. **Betreffende de Geestelijke bearbeiding van Zeevarenden:**

1. Van de *Part. Synode van het Noorden*:

Naar aanleiding eener instructie uit de Classis Groningen inzake de geestelijke bearbeiding onzer Zeevarenden, besloot de Particuliere Synode van het Noorden in haar vergadering van 21 Februari '46 U te verzoeken maatregelen te willen treffen waardoor op goede wijze zal worden verzorgd:

1. de ambtelijke bearbeiding onzer zeevarende leden;
2. de evangelisatie onder zeevarenden.

2. Van de *Part. Synode van Zuid-Holland*:

Het voorstel van de Particuliere Synode van het Noorden inzake den arbeid onder zeevarenden wordt ondersteund.

3. Van br. G. J. Drost te Schiebroek.

F. **Betreffende de Zending:**

1. Van de *Part. Synode van het Noorden*:

Daar den Raad der Geref. Kerk te Oldehove verzocht om zoo eenigszins

mogelijk Zendingsbladen te willen verschaffen, besloot de Particuliere Synode van het Noorden in haar vergadering van 21 Februari l.l. zich tot Uw Synode te wenden met het verzoek de Deputaten voor de Zending te willen opdragen om geregeld artikelen over de zending aan de bestaande kerkelijke bladen te doen toekomen.

De Particuliere Synode was van oordeel, dat de lectuur over de zending wellicht meer de aandacht zou trekken indien zij door de plaatselijke en regionale bladen werd geboden dan wanneer zij afzonderlijk werd uitgegeven. Bovendien achtte de Part. Synode thans, nu er daadwerkelijk weinig of niets voor de Zending kan worden gedaan buiten het eigen land, de tijd voor een apart Zendingsblad nog niet gekomen.

2. Van de *kerk van Enschede*:

In zijn vergadering van 12 Maart j.l. besloot de Raad der Geref. Kerk te Enschede u voor te stellen:

Dat uw synode zoo spoedig mogelijk een eigen orgaan voor de zending zal doen uitgeven.

3. Verschillende stukken Ds. S. J. P. Goossens betreffende, van de kerken op Oost-Soemba.

G. Betreffende de uitvoering van art. 13 K.O.:

1. Van de *Part. Synode van het Noorden*:

De Particuliere Synode van het Noorden besloot in haar vergadering van 21 Febr. l.l. naar aanleiding van een brief, haar meldende het besluit der voorloopige Gen. Synode van Enschede inzake haar vorigen brief over de uitvoering van art. 13 K.O., aan Uwe Synode te verzoeken om inzake de uitvoering van art. 13 K.O. nog slechts een voorloopige regeling te willen treffen, opdat de Kerken in staat gesteld worden eer er een definitieve regeling wordt vastgesteld, daarover zich te beraden.

2. Van de *Part. Synode van Zuid-Holland*:

De Particuliere Synode verzoekt de Generale Synode, de kwestie van de thans te treffen regeling ter uitvoering van art. 13 K.O. in behandeling te willen nemen, en aan de Kerken aan te bevelen, te handelen naar de hoofdlijnen van het rapport, opgesteld door de commissie van de voorloopige classis Zuid-Holland van 12 October 1944.

(Een exemplaar van dit rapport zal aan alle afgevaardigden ter Generale Synode worden beschikbaar gesteld).

3. Van de *Part. Synode van Overijssel en Gelderland*:

1. De Generale Synode ga niet in op de voorstellen in het Rapport „Zuid-Holland”, en in dat van de Classis Groningen, om de principieele en de praktische bezwaren.

2. De Synode adviseere de Kerken, de uitvoering van Art. 13 K.O. te doen geschieden naar de bestaande regeling.

3. Zij geve advies, hoe groot het minimum-emeritaatsgeld behoort te zijn.

4. Zij bepale de verhoudingscijfers, volgens welke de ressorten der Particuliere Synodes elkaar behooren te steunen (zoodra dit mogelijk is).

4. Van de Kerk van Bilthoven.

H. Betreffende de „Predikantenbeurs”.

Schrijven van den Administrateur van de H. de Cock-stichting met aanbeveling van de Partic. Synode van het Noorden:

De Particuliere Synode van het Noorden besloot in haar vergadering van 21 Februari bijgevoegden brief van Br. K. C. Kamminga te Gronin-

gen aan U door te zenden met het verzoek, dat Uw Synode deze zaak bij alle Kerken wilde aanbevelen.

I. Betreffende art. 8. K.O.:

1. Van de *Part. Synode van Zuid-Holland*:

In verband met het verschil van opvatting inzake de singulierheid der gaven in art. 8 K.O. genoemd, spreke de Generale Synode uit, dat men zich bij examinatie naar art. 8 K.O. dient te richten op het onderzoek, of de aldaar genoemde gaven of kwaliteiten inderdaad zoo bijzonder aanwezig zijn dat de gaven of geschiktheden tot het predikambt *zonder* wetenschappelijke studie voorhanden zijn.

2. Van de *Classis Groningen*.

De Generale Synode benoeme een Commissie, om de zaak en beteekenis van art. 8 K.O. eens grondig te onderzoeken, daar de meeningen over deze materie zeer verdeeld zijn, met tijdige toezending van de rapporten aan de kerken.

J. Betreffende de verhouding van onze kerken tot de Hooge Overheid:

„De part. Synode van Utrecht verzoekt aan de Generale Synode de verhouding van onze kerken t.o.v. de Hooge Overheid te willen regelen, zulks naar aanleiding van een bij de Part. Synode ingekomen vraag van een diakonale conferentie te Utrecht op welke wijze de diakoniën zich moeten melden bij de plaatselijke Overheid krachtens het te dien opzichte bepaalde bij de Armenwet.”

K. Betreffende het Interkerkelijk Contact Israel:

Een schrijven van de Particuliere Synode van Overijssel-Gelderland over „Kerk en Israël”.

L. Betreffende het Archief:

1. In verband met het feit, dat de *Partic. Synode van Overijssel-Gelderland* al de kerken binnen haar ressort verzocht heeft, ten behoeve van het provinciaal archief een verslag in te zenden aan haar archivaris, br. J. Wijnbeek te Zwolle, van de reformatie in iedere plaatselijke kerk, tot bewaring van de geschiedenis, verzoekt deze Synode de Generale Synode, hiertoe ook de andere provinciale (particuliere) Synodes op te wekken, opdat in onze Kerken van den aanvang af de verzorging der archieven, mede met het oog op toekomstig historie-beschrijving, zoo goed mogelijk geschiede.

2. Van de *Part. Synode van Zuid-Holland*:

Het voorstel van de Part. Synode van Overijssel—Gelderland inzake het archief wordt ondersteund, met dien verstande dat voorgesteld wordt aan het slot de woorden „van den aanvang af” te schrappen.

M. Betreffende Gedupeerden door Synodebesluiten:

1. Van de *Part. Synode van Overijssel—Gelderland*:

De Generale Synode adviseere alle kerken, één maal per jaar een collecte te houden voor de door-de-Synode-besluiten-gedupeerden, en verzoeke aan de Particuliere Synodes Deputaten ad hoc te benoemen, opdat er onderling overleg mogelijk zij.

2. Van de *Classis Groningen*:

De classis is zeer gekant tegen het stichten van een bijzondere kas voor ondersteuning van door de kerkscheuring gedupeerden, daar 't oordeel van de classis is, dat deze personen behooren onderhouden te

worden, door de daarvoor in aanmerking komende kerkelijke organen.

N. Betreffende Attestatiën:

1. Van de *Part. Synode van Overijsel en Gelderland*:

De Generale Synode besluite, uniforme attestaties en doop-attesten te aanvaarden ten gebruike in al onze Kerken, waarvan modellen hiernevens gaan, opdat ook daarin de eenheid en saamhoorigheid van onze Kerken uitkome. (Zie bijlagen A, B, C.)

2. Van de *Classis Groningen*:

De Classis Groningen spreekt uit in 't geheel geen behoefte te gevoelen aan een eenheidsattestatie, daar eenvormigheid de vloek is van het moderne leven.

3. Van de *Kerk van Bilthoven*.

O. Betreffende de „Korte verklaring” van 1905:

1. Van de *Part. Synode van Overijsel en Gelderland*:

De Generale Synode,

overwegende, dat de Verklaring van 1905

1e. in haar terminologie nòch Schriftuurlijk nòch confessioneel is;

2e. innerlijk tegenstrijdig is;

3e. verhindert de hereeniging met alle kerkformaties, die zich met woord en daad stellen op de basis van Gods Woord zooals dat beleden is in de Gereformeerde belijdenisschriften

besluite de Verklaring van 1905 niet langer te handhaven.

2. Van de *Part. Synode van Zuid-Holland*:

Ten aanzien van de Verklaring van 1905 verzoekt de Particuliere Synode (naar aanleiding van het voorstel van de Part. Synode van Overijsel en Gelderland) aan de Generale Synode, de genoemde Verklaring in te trekken.

3. Van de *Classis Groningen*:

Voorgesteld wordt dat de Generale Synode „een commissie zal benoemen om het voorstel Overijsel—Gelderland inzake 1905 eens grondig te onderzoeken, met tijdige toezending der rapporten aan de kerken”.

P. Betreffende de „Vrijmaking”:

1. Van de *kerkeraad van Enschede*:

De Kerkeraad van Enschede stelt aan de Gen. Synode voor:

Te besluiten, dat de vrijmaking der kerken vanaf heden zal geschieden in overeenstemming met art. 38 der K.O.

2. Van de *Part. Synode van Zuid-Holland*:

Ten aanzien van het voorstel van den kerkeraad van Enschede inzake vrijmaking stelt de Particuliere Synode aan de Generale Synode voor, uit te spreken, dat bij de instelling der ambten de hand dient te worden gehouden aan art. 38 K.O.

Q. Betreffende „adviseurs” voor onze diaconiën:

1. Van de *Part. Synode van Zeeland, N.-Brabant en Limburg*:

Verzoek van N.-Br., L. en Z. adviseurs te benoemen voor onze diaconiën.

2. Van de *Part. Synode van Zuid-Holland*:

De Particuliere Synode spreekt uit, dat diaconiën, die advies behoeven, zich dienen te richten tot haar kerkeraden, en deze zoo noodig tot de

meerdere vergaderingen; en dat het niet tot de bevoegdheden van de Generale Synode behoort, adviseurs te benoemen voor diaconiën.

9. Ingekomen stukken:

- a. Van de classis N.-Brabant en Limburg, over het Agendum der Synode.
- b. Van de classis Groningen over afvaardiging.
- c. Van de classis Groningen over Voorlichting van N.-Amerika en Canada.
- d. Van de classis Rotterdam over het Kerkelijk leven onzer Militairen in het Buitenland.
- e. Van de Part. Synode van Overijssel—Gelderland over Buitenlandsche Kerken, die met onze kerken in verband staan.

10. Benoemingen.

11. Aanwijzing roepende Kerk en plaats der volgende Generale Synode.

12. Rondvraag.

13. Sluiting.

ARTIKEL 16.

De Praeses leest voor een telegram van de diaconiën van De Gereformeerde Kerken van de Classis Axel, in 33ste diaconale Conferentie bijeen te Zoutespui, waarin de Synode de leiding des Heiligen Geestes wordt toegebeden.

Telegram van de
Diac.-Conferentie
classis Axel.

ARTIKEL 17.

De eerste Scriba leest een aantal ingekomen stukken voor, alle betrekking hebbend op punten van het Agendum. Deze worden, ter voorbereiding van openbare behandeling, over de verschillende commissies verdeeld.

Lezing van ingekomen
stukken.

ARTIKEL 18.

Op voorstel van het Moderamen wordt besloten morgen den geheelen dag te gebruiken voor commissie-vergaderingen, om dan zoo mogelijk Dinsdag a.s. weer in openbare zitting samen te komen.

Orde der vergadering.

ARTIKEL 19.

Voor het lezen van enkele ingekomen stukken, betrekking hebbend op een persoon, gaat de Synode voor korten tijd in comité-generaal.

Comité-vergadering.

Tweede Zitting, Dinsdag 30 April.

ARTIKEL 20.

De Praeses opent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 92 : 7, 8, leest Psalm 92 en gaat voor in gebed.

Opening.

ARTIKEL 21.

Ingekomen is een verzoek van het Dagblad „De Rotterdammer” om de zittingen der Synode te mogen verslaan. Dit verzoek wordt ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in artikel 11.

Pers.

ARTIKEL 22.

Appèl-Nominal.

Appèl-nominal wordt gehouden. Afwezig zijn van de Praeadvi-
seerende leden, Prof. B. Holwerda; van de leden Ds. H. Meulink, die
niet vervangen is; oudl. C. D. Goudappel, die vervangen is door zijn
secundus oudl. Joh. v. d. Engel; oudl. J. de Ruiter, die vervangen is
door oudl. J. Valentijn; de ouderlingen H. Bos, N. C. Waagmeester,
C. J. Zemel en L. Berk, die nog niet vervangen zijn.

De Praeses wijst er op, dat leden, indien ze niet aanwezig kunnen
zijn, hun secundi hebben te waarschuwen. Meegedeeld wordt dat ver-
schillende secundi nog op komst zijn.

ARTIKEL 23.

Lector D. K. Wielenga,
Praeadviseur in
Zendingszaken.

De Lector Ds. D. K. Wielenga, door de Synode uitgenoodigd om
haar met zijn praeadviezen in zendingszaken te dienen, overeen-
komstig het bepaalde in artikel 14, is mede ter vergadering, en wordt
door den Praeses welkom geheeten. Hij neemt als praeadviseur zitting.

ARTIKEL 24.

Instemming met de
Belijdenisschriften.

De leden Ds. H. Veltman, oudl. Joh. v. d. Engel, oudl. J. Valentijn,
alsmede het Praeadviseerende lid in Zendingszaken Ds. D. K. Wielenga
en de adviseerende leden Ds. J. P. van der Stoel en Ds. A. van der
Ziel, betuigen, door op te staan, instemming met de Belijdenisschriften
onzer Kerken.

ARTIKEL 25.

Verjaardag H.K.H.
Prinses Juliana.

Terwijl de Synodeleden zich van hun zetels verheffen, spreekt de
Praeses een woord ter gelegenheid van den verjaardag van H.K.H.
Prinses Juliana. Hij herinnert er aan, dat ook ons Prinselijk gezin
den grooten nood der ballingschap heeft gekend, maar dat thans de
tyrannie verdreven is, en het Prinselijk gezin weer in vrijheid in het
Vaderland is teruggekeerd. Daarin heeft de Heere onze gebeden willen
verhooren, hoewel daarmee niet alle tyrannie verdreven is. Voorts
wijst de Praeses er op, dat alle zegen verplichtingen oplegt. De Heere
geve in Zijn Verbondsgenade dat onze geëerbiedigde Prinses met haar
Gemaal en gezin in het spoor moge treden van den grooten Vader
des Vaderlands, opdat Zij, als de Heere Haar straks zoude roepen
tot nog gewichtiger taak, ons volk moge leiden in het vaste verbond
dat Haar groote stamvader maakte met den Potentaat der potentaten.
Hij eindigt met de bede, dat de trouwe Verbonds-God Prinses Juliana,
Haar Gemaal en gezin, en Haar Koninklijke Moeder moge zegenen.

Op verzoek van den Praeses worden staande twee coupletten van
het Wilhelmus gezongen.

ARTIKEL 26.

Schrijven aan H.K.H.
Prinses Juliana.

De Praeses deelt mee dat het Moderamen getracht heeft een tele-
gram van gelukwensch aan H.K.H. Prinses Juliana te zenden. Dit

bleek echter niet mogelijk. Ook een expresse-schrijven was niet toegestaan. Daarom wordt voorgesteld het volgend schrijven aan H.K.H. Prinses Juliana te zenden:

Groningen, 30 April 1946.

Aan H.K.Hoogheid, Prinses Juliana,
Soestdijk,
Hoogheid,

De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken (onderhouden de art. 31 K.O.), in vergadering bijeen te Groningen in de Noorderkerk in de Akkerstraat, op Uw verjaardag deelend in de vreugde van heel het Nederlandsche volk, wenscht Uwe Koninklijke Hoogheid Gods onmisbaren zegen toe.

De Heere moge U die geloofsmoed en -trouw geven, die in even zorgelijke tijden als wij thans beleven, de sterkte en het sieraad zijn geweest van den Vader des Vaderlands.

Herm. Knoop, Praeses.
D. v. Dijk, Assessor.
B. A. Bos, 1ste Scriba.
C. H. Lindeboom, 2de Scriba.

Tot de verzending van dit schrijven wordt besloten.

ARTIKEL 27.

De eerste Scriba leest het eerste deel der Acta, — de artikelen 1 tot 19 —, welke worden vastgesteld.

Lezing der Acta.

ARTIKEL 28.

- De eerste Scriba doet voorlezing van een paar ingekomen stukken.
- a. Een schrijven van de Gereformeerde Kerk van Maassluis, over de late toezending van het Agendum der Synode.
 - b. Een schrijven van de Gereformeerde Kerk van Maassluis over het verzoek tot samenspreking tot onze Synode gedaan door de Synode van „De Gereformeerde Kerken in Nederland”.
 - c. Een schrijven van den Scriba van de Algemeene Vergadering van de Free Church van Schotland, waarin wordt meegedeeld dat een afgevaardigde van deze Kerk onze Synode hoopt te bezoeken.

Ingekomen Stukken.

De Assessor leest een aan hem geadresseerd schrijven voor van den vasten Scriba van de Christian Reformed Church van Amerika, meldend dat thans geen afgevaardigde kan worden gezonden.

Besloten wordt het onder a. vermelde schrijven in handen te geven van Commissie III; het onder b. genoemde schrijven in handen te stellen van Commissie II; uit te spreken van het onder c. vermelde schrijven dankbaar kennis te hebben genomen, en het schrijven van de Christian Reformed Church ter opstelling van een concept antwoord aan Commissie I te overhandigen.

Over den zin van het laatste schrijven ontstond een gedachtenwisseling waaraan deelnamen Ds. D. van Dijk, Ds. J. Smelik, Ds. P. K. Keizer, Ds. D. Vreugdenhil en Prof. Dr. K. Schilder.

ARTIKEL 29.

Over art. 8 der
Kerkenordening.

Namens Commissie III rapporteert Ds. J. Schelhaas over de voorstellen, vermeld in het Agendum onder 8, I, 1, 2, van de Particuliere Synode van Zuid-Holland, aldus luidende:

„In verband met het verschil van opvatting inzake de singulariteit der gaven in art. 8 K.O. genoemd, spreke de Generale Synode uit, dat men zich bij examinatie naar art. 8 K.O. dient te richten op het onderzoek, of de aldaar genoemde gaven of kwaliteiten inderdaad zoo bijzonder aanwezig zijn, dat de gaven of geschiktheden tot het predikambt *zonder* wetenschappelijke studie voorhanden zijn”;

en van de Classis Groningen, aldus luidende:

„Naar aanleiding van het voorstel van Zuid-Holland aangaande art. 8 benoeme de Generale Synode een Commissie, om de zaak en beteekenis van art. 8 eens grondig te onderzoeken, daar de meeningen over deze materie zeer verdeeld zijn, met tijdige toezending der rapporten aan de kerken”.

Prof. Dr. K. Schilder gaat in discussie, en wordt door den Rapporteur beantwoord. Daarna spreken nog Prof. Dr. K. Schilder, Ds. D. van Dijk en Ds. J. P. van der Stoel.

Besloten wordt het rapport voor een kleine aanvulling, speciaal betrekking hebbend op de gave der discretie, naar de Commissie terug te zenden. Zie artikel 68.

ARTIKEL 30.

Prof. Dr. S. Greijdanus
door den Assessor toe-
gesproken.

Waar Prof. Dr. S. Greijdanus straks de Synode verlaten zal om morgen zijn 75sten verjaardag in stilte in Kampen te vieren, richt de Assessor zich met een hartelijke toespraak namens de Synode tot Prof. Greijdanus.

De Assessor teekent Prof. Greijdanus als een man, singulier in alles: groot als dogmaticus; van internationale beteekenis als exegeet; gerespecteerd als kenner van het kerkrecht; als een man van stoere studie, die zijn eigen weg ging en nooit kind van zijn omgeving was. Hij ging zijn eigen weg, van het begin af. Dat bleek reeds bij zijn promotie. Nooit heeft Prof. Greijdanus echter zich kunnen uitleven, omdat hij als ingesponnen werd in een theologische wereld, die belemmerde.

Maar opeens heeft God de boeien gebroken, en als een bloem die openknopt en nu geur en leven ten toon spreidt, zoo mag Prof. Greijdanus nu onder ons zijn.

Nu Prof. Greijdanus voor het vieren van zijn verjaardag in stille eenzaamheid, gereed staat voor een paar dagen ons te verlaten, wil spreker de klokken der dankbaarheid doen luiden voor wat de Heere

ons in dezen stoeren man geschonken heeft. Er is niemand in onzen kring, die niet met warme genegenheid aan Prof. Greijdanus denkt. We eeren hem als een Vader in Christus. En huizen vol liefde zouden we voor hem open willen zetten. Spreker eindigt met de bede dat God het nog tot in lengte van dagen zoo met Prof. Greijdanus moge maken, dat hij zich verheugen mag in den gestâgen bloei der kerken die hij zoo lief heeft. De Synode zong Prof. Greijdanus staande de zegenbede toe van Psalm 134 : 3.

Prof. Dr. S. Greijdanus dankt met een kort woord, en wijst er op dat hij maar een klein mensch is, en dat wat hij heeft gedaan, Gods werk is in hem, zoodat ook Gode alleen de eer toekomt.

ARTIKEL 31.

Ouderl. P. Waalewijn rapporteert namens Commissie III over het schrijven van de classis Groningen — Agendum 9 b. — waarin bezwaar gemaakt wordt tegen „dubbele afvaardiging” van de Particulier-synodale ressorten van N. Holland en Drenthe.

Aan de discussie nemen deel Ds. B. A. Bos, Ds. F. de Vries, Prof. P. Deddens, Ds. D. van Dijk, Ds. J. van Bruggen, Ds. O. W. Bouwsma, Ds. J. Smelik, Prof. Dr. K. Schilder en Ds. H. Veltman.

Nadat de Rapporteur de verschillende sprekers heeft beantwoord gaat het rapport, ter nadere overweging, naar de Commissie terug.

Afvaardiging naar de
Generale Synode.

ARTIKEL 32.

Namens Commissie III rapporteert Ds. J. F. van Hulsteijn over punt 8, P, 1, 2 van het agendum, nl. een voorstel van de kerk van Enschede om „te besluiten dat de vrijmaking der kerken vanaf heden zal geschieden in overeenstemming met art. 38 K.O.”,

en van de Particuliere Synode van Zuid-Holland, om nl. uit te spreken „dat bij de instelling der ambten de hand dient te worden gehouden aan art. 38 K.O.”.

Aan de gedachtenwisseling nemen deel Ds. B. A. Bos, Ds. J. Smelik, Prof. P. Deddens, Ds. F. de Vries, Ds. D. van Dijk en Prof. Dr. S. Greijdanus. Als de Rapporteur geantwoord heeft, stelt Ds. B. A. Bos voor in de conclusie het woord „broeders” te schrappen, welke wijziging door de Commissie wordt overgenomen.

De conclusie, die met algemeene stemmen wordt aanvaard, luidt thans:

„dat Uwe vergadering aan de Classicale Vergaderingen onzer Kerken aanbevele, om, voorzoover deze daartoe nog niet mochten zijn overgegaan, Kerken te deputeeren, die zullen arbeiden ter bevordering van de vrijmaking in de omgeving en tot het geven, zoo noodig, van advies aan kerken in de omgeving, bij haar vrijmaking. Daarbij zal het adres dezer gedeputeerde kerken in de kerkelijke pers behooren te worden gepubliceerd, in het bijzonder in die organen, welke dienen tot voorlichting van hen, die nog onder de zondige bindingen verkeerden.”

Zie Bijlage LII.

„Vrijmaking” en art.
38 der Kerkenordering.

ARTIKEL 33.

Eventueele verbetering
van de
Kerkenordering.

Namens Commissie III rapporteert Ds. J. F. van Hulsteijn eveneens over het verzoek van br. J. E. van Buuren van Groningen om „een commissie te benoemen om te onderzoeken op welke wijze de Kerkenorde verbeterd kan worden, zoodat ze kort en duidelijk en in hedendaagsch Nederlands vertaald, voor elk gewoon lid der kerk verstaanbaar is, met behoud van de Schriftuurlijke beginselen van de Kerkenorde”;

en de instructie van de Particuliere Synode van Zuid-Holland, waarin deze uitspreekt,

- a. dat het Geref. Kerkrecht op grond van de K.O. geenszins verward en tegenstrijdig moet worden geoordeeld;
- b. dat de noodzaak van zakelijke verbetering van de K.O. geenszins gebleken is;
- c. dat de Generale Synode thans niet tot redactie-wijziging overga. Zie Agendum 8, B, 1, 2.

Aan de discussie nemen deel Ds. D. van Dijk en Ds. J. Smelik. Nadat zij door den Rapporteur beantwoord zijn, besluit de Synode dit rapport nog even weer, ter nadere redactie, aan de Commissie terug te zenden. Zie art. 70.

ARTIKEL 34.

Schorsing der ver-
gadering.

Voor het houden van de avondpauze schorst de Praeses de vergadering, tot half zeven.

ARTIKEL 35.

Heropening.

De Praeses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 89 : 7.

ARTIKEL 36.

Instemming met de
Belijdenis.

Ouderling C. J. Zemel die hedenmiddag afwezig was — zie art. 22 — is weer ter vergadering. De tertius afgevaardigde van de Particuliere Synode van Utrecht br. E. de Graaf heeft oudl. H. Bos die vanmiddag eveneens afwezig was, nu vervangen, terwijl thans ook de secundus van ouderl. L. Berk, nl. ouderl. J. C. Douw aanwezig is. De ouderlingen E. de Graaf en J. C. Douw betuigen door op te staan, instemming met de belijdenisschriften onzer kerken.

ARTIKEL 37.

„Preekconsent” voor
Studenten.

Ouderl. J. A. Mulder rapporteert namens Commissie I over de verschillende voorstellen op het agendum vermeld onder 8, D, 1, 2, 3, 4, betreffende het Optreden van Studenten.

Nl. over het voorstel van de Particuliere Synode van Utrecht:

„De particuliere Synode van Utrecht..... van oordeel, dat het regelmatig optreden van Studenten met een stichtelijk woord in een onzer kerken, soms ver buiten het classicaal en provinciaal ressort, de voltooiing hunner studiën ten zeerste belemmert, waardoor de voorziening in den predikanten nood eerder tegen dan in de hand gewerkt wordt; dat ook het toezicht op hun publiek optreden door de verantwoordelijke instantie, die het

consent verleende, practisch onuitvoerbaar is; verzoekt aan de Generale Synode uit te spreken, dat consent daar toe alleen gegeven worde binnen de classis of provincie, binnen wier ressort zij woonachtig zijn en dan uitsluitend aan studenten, die geen colleges meer behoeven te volgen;”

en van de Particuliere Synode van het Noorden:

„Naar aanleiding eener instructie uit de classis Friesland besloot de Particuliere Synode van het Noorden..... er bij Uw vergadering op aan te dringen, inzake het verleenen van preekconsenten aan studenten in de Theologie een algemeene regeling te ontwerpen en bij de Kerken aan te bevelen”;

alsmede van de Particuliere Synode van Overijssel-Gelderland:

„De Generale Synode neme inzake de verlening van „preek”-consent aan studenten de volgende regeling over, welke door de classis Zwolle aanvaard is, opdat er uniformiteit van handelen kome in heel 't land.

Deze regeling luidt aldus:

1. Het examen heeft, na advies van de hoogleeraren, plaats voor de classis, waartoe de Kerk behoort, van welke de betrokken student belijdend lid is, of voor een commissie, door de classis benoemd.
2. Het examen bestaat in een kort onderzoek naar de hoofdzaken van de dogmatiek en het kerkrecht, waarbij speciaal aandacht wordt besteed aan de actueele kwesties, die in de kerken aan de orde zijn. Voorts moet de student een gedeelte van de H. Schrift en van een preek voordragen, opdat de commissie aldus zijn voordracht kan beoordeelen.
3. De studenten die zich ter onderzoek aanbieden, moeten een attest van leer en leven van hun Kerkeraad overleggen, en hun propaedeutisch examen minstens een jaar achter den rug hebben.
4. Wanneer het onderzoek bevredigend verloopt, wordt aan den student een schriftelijk „preek”-consent verleend voor den tijd van een half jaar, en wel voor *alle* kerken in het vaderland, welk consent, mits tijdig aangevraagd, door de classis telkens met een half jaar kan worden verlengd.
5. De studenten moeten de preeken, die ze zullen houden, tijdig vooraf aan voormelde commissie toezenden, en mogen ze eerst houden, wanneer de leden der commissie er geen bezwaar tegen hebben.
6. De studenten moeten aan den Kerkeraad van de gemeenten, waar zij preeken, verzoeken een kort rapport bij de commissie voornoemd in te zenden over de gehouden preeken, opdat de commissie er van op de hoogte blijve, of de studenten ingang hebben bij de gemeenten.
7. Deze regeling geldt tot de eerstvolgende Generale Synode;

en ook van de Particuliere Synode van Zuid-Holland:

„De Particuliere Synode verzoekt.....

1. Tijdelijk het besluit van 1908 (Acta art. 60) op te schorten;
2. uit te spreken dat een preekconsent alleen verleend dient te worden aan studenten, die het derde theologische studiejaar hebben beëindigd en afhankelijk moet worden gesteld, allereerst van een verklaring der Hoogleeraren, dat deze de verlening van het consent verantwoord achten, en daarom meenen haar te mogen aanbevelen; voorts van een verklaring af te geven door den kerkeraad waar de betreffende student lid is, inhoudende dat — gelet op den levenswandel van den betrokken student — er z.i. geen bezwaren tegen de verlening van het consent bestaan; verder, dat de classis waartoe de hierboven genoemden kerkeraad behoort, den betrokken student onderzocht heeft, om hem na bevredigend resultaat van dit onderzoek, het gevraagde consent

- voor één jaar te geven en daarvan de Kerken door publicatie mededeeling te doen;
3. te verklaren dat het onder *b*. bedoelde consent door alle in ons verband levende kerken dient te worden erkend;
 4. uit te spreken, dat zulk een regeling beschouwd wordt als een maatregel, noodig in verband met het thans bestaande tekort aan predikanten, waarom ze behoort te vervallen, zoodra dit tekort zal zijn opgeheven."

Een breede discussie ontspint zich, waaraan deelnemen Ds. B. A. Bos, Prof. Dr. K. Schilder en Ds. F. de Vries. Na beantwoording door den rapporteur, dupliceeren Ds. D. van Dijk, Ds. D. Vreugdenhil, Prof. P. Deddens, Prof. Dr. K. Schilder, Ds. F. de Vries en Ds. C. H. Lindeboom. De Rapporteur gaat op de gemaakte opmerkingen nader in en verdedigt het rapport. In tripliek voeren het woord Ds. P. K. Keizer, oudl. C. Schout, oudl. A. Schilder, Ds. G. Hagens, Prof. Dr. K. Schilder, Ds. D. van Dijk en Ds. H. Knoop.

Hierna wordt besloten de conclusies een voor een te behandelen. De conclusies luiden als volgt:

De commissie adviseert:

1. Het besluit van de Generale Synode van 1908 betreffende het optreden van studenten voor de gemeente tot de volgende Synode buiten werking te stellen en bij het praeparatoir examen van den candidaat een schriftelijke verklaring te vragen, dat hij zich gehouden heeft aan de desbetreffende regeling van de Generale Synode van 1946.
2. Alleen „preek”-consent te verlenen aan studenten welke geen colleges meer behoeven te volgen.
3. Het onderzoek te doen geschieden door de classis waartoe de kerk behoort, waarvan de betreffende student *belijdend* lid is. Bij de aanvraag dient een attest van leer en leven van zijn kerkeraad te worden overgelegd.
4. Het classicaal onderzoek geschiede overeenkomstig de volgende regeling:
 - a. De betrokken student geve, door een op de classis voor te dragen preekvoorstel, blijk van geschiktheid tot het spreken van een stichtelijk woord voor de gemeente.
 - b. De classis stelde een onderzoek in naar de kennis van de hoofdzaken van de Gereformeerde geloofsleer;
 - c. Wanneer het onderzoek bevredigend verloopt, wordt aan den student een schriftelijk „preek”-consent verleend voor den tijd van een half jaar, welk consent door de classis telkens met een half jaar kan worden verlengd.
5. De kerken te adviseeren naar deze regeling de verleende consenten te erkennen en eventueele ernstige klachten kenbaar te maken aan de classis die het consent heeft verleend.
6. de kerken te adviseeren de reeds vroeger verleende consenten, voorzover ze niet met de bovenstaande regeling overeenkomen, niet te verlengen.

De eerste Conclusie wordt met eenparigheid van stemmen aanvaard.

De tweede conclusie wordt door Ds. J. Schelhaas aldus geamendeerd, dat in plaats van „welke geen colleges meer behoeven te volgen” gelezen worde „welke twee jaren theologische colleges hebben doorloopen”. Dit amendement wordt door Ds. C. Vonk ondersteund. In de bespreking van dit amendement voeren het woord Ds. J. Schelhaas, Ds. C. Vonk, Ds. D. van Dijk, Prof. Dr. K. Schilder en de rapporteur oudl. J. A. Mulder.

Oudl. A. Schilder stelt een ander amendement voor, n.l.:

„De voorgestelde tijdsbepaling te doen vervallen en in de plaats daarvan te lezen hetgeen staat in het voorstel van de Particuliere

Synode van Zuid-Holland, nl.

„uit te spreken, dat een preekconsent afhankelijk moet worden gesteld, allereerst van een verklaring der Hoogleraren, dat deze de verleening van het consent verantwoord achten, en daarom meenen haar te mogen aanbevelen”;

In verband met de reeds gevoerde discussie zou de vergadering kunnen overwegen te bepalen, dat de „verklaring” zal worden afhankelijk gesteld van een vóór-onderzoek door de Hoogleraren, het laatste onder het voorbehoud, dat de Hoogleraren tegen deze nieuwe belasting geen bezwaren hebben”.

Waar dit amendement niet wordt gesteund, kan het niet in behandeling worden genomen.

Er is verschil over de vraag of het voorstel Schelhaas-Vonk een amendement op conclusie 2 is, dan wel een tegenvoorstel. Waar hierover geen eenstemmigheid is, worden conclusie 2 naar redactie der commissie en conclusie 2 naar redactie van de leden Schelhaas-Vonk tegen elkaar in stemming gebracht.

Het voorstel der commissie ontvangt 32 stemmen; dat van de leden Schelhaas-Vonk 15 stemmen en de stemmen van twee praeadviseurs. Een der leden stemde blanco.

Conclusie twee wordt aldus ongewijzigd aanvaard.

De derde conclusie wordt door oudl. C. Schout geamendeerd door de toevoeging: „na een verklaring der Hoogleraren, dat deze de verleening van het consent verantwoord achten, en daarom meenen haar te mogen aanbevelen, het onderzoek te doen geschieden... enz.”.

Dit amendement wordt gesteund door Ds. F. de Vries; oudl. A. Schilder en Ds. B. A. Bos.

Bij meerderheid van stemmen aanvaardt de Synode het voorstel der commissie ongewijzigd.

De vierde conclusie wordt geamendeerd door Ds. G. Hagens, gesteund door Ds. D. Vreugdenhil, nl. aldus: „geen preekconsent worde verlengd, dan na verkregen inlichtingen van de kerken die de betreffende student heeft gediend”.

Dit amendement komt in discussie. Ds. D. van Dijk, Ds. J. van Bruggen, Ds. G. Hagens, Ds. H. Knoop en oudl. C. Schout voeren het woord. Bij meerderheid van stemmen wordt het amendement verworpen, waarna met algemeene stemmen het voorstel der commissie wordt aanvaard.

De vijfde en de zesde conclusie worden met eenparigheid van stemmen aanvaard. Zie Bijlage VIII.

ARTIKEL 38.

Op voorstel van het Moderamen wordt besloten morgen voormiddag D.V. wederom in openbare zitting bijeen te komen, om dan morgenmiddag en -avond voor den arbeid der commissies te reserveeren.

Orde der vergadering.

ARTIKEL 39.

Nadat de Assessor den Heere heeft gedankt, sluit de Praeses de tweede zitting der Synode.

Sluiting van de tweede zitting.

Derde Zitting, Woensdag 1 Mei.

ARTIKEL 40.

Opening. De Praeses opent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 43 : 3, 4 leest 2 Cor. 2 : 14 tot 17 en gaat voor in gebed.

ARTIKEL 41.

Appèl-Nominal. Appèl-nominal wordt gehouden. Van de Praeadviseurs zijn Prof. Dr. S. Greijdanus, Prof. P. Deddens en Prof. B. Holwerda afwezig.

ARTIKEL 42.

Lezing der Octa. De eerste Scriba leest de Acta van de tweede zitting — de artn. 20 tot 39 —, welke worden vastgesteld.

ARTIKEL 43.

Ingekomen stuk De eerste Scriba leest en ingekomen schrijven van br. A. Balder te Amsterdam, handelend over de „eenheid”. Besloten wordt dit schrijven, ter opstelling van een concept-antwoord in handen van Commissie II te stellen.

ARTIKEL 44.

Orde der vergaderingen.

Er wordt gehandeld over de orde der vergaderingen. Een voorstel om in de week van de verkiezingen voor de Staten-Generaal — de week van 11 tot 18 Mei — niet te vergaderen, wordt aanvaard. Opat de Synode zoo spoedig mogelijk met haar arbeid gereed kome, wordt echter besloten, in afwijking van het bepaalde in art. 9, den Vrijdag 10 Mei, den geheelen dag te vergaderen.

Aan de bespreking van dit laatste nemen deel oudl. J. A. Mulder, oudl. D. B. Elzinga, Ds. K. Doornbos, Ds. H. Veltman, Ds. C. Vonk en Ds. H. Knoop.

ARTIKEL 45.

Financieel verslag van de Curatoren over de „Stichting”.

Namens de Curatoren brengt de secretaris Ds. F. A. den Boeft, verslag uit over den arbeid van de „Stichting voor de financieele verzorging van de Opleiding tot den Dienst des Woords in de Gereformeerde Kerken in Nederland (onderhoudende art. 31 K.O.)”. Bijlage I. Agendum 7 r.

ARTIKEL 46.

Rapport over dit financieel verslag.

Commissie I rapporteert bij monde van Ds. J. Smelik over het in het vorig artikel genoemde financieele verslag van den arbeid der „Stichting”.

Br. C. Lettinga, de Penningmeester der „Stichting”, die mede ter vergadering is, wordt door den Praeses hartelijk verwelkomd en verklaart zich bereid, desgevraagd, nadere inlichtingen te geven.

Aan de discussie nemen deel: Ds. J. van Bruggen, oudl. H. Bosch, Ds. B. A. Bos, en oudl. A. Schilder.

De Rapporteur antwoordt en ook br. Lettinga geeft nog nadere inlichtingen.

In tweeder instantie spreken Ds. D. van Dijk, oudl. J. Olthoff, oudl. H. Bosch, oudl. C. Schout, Oudl. D. B. Elzinga, Ds. H. Knoop, Ds. F. A. den Boeft en Ds. F. de Vries.

Br. Lettinga beantwoordt de verschillende sprekers, terwijl ook oudl. J. A. Mulder nog nadere inlichtingen geeft.

Concludeerende stelt de Commissie de Synode voor:

1. een woord van warmen dank uit te spreken aan het Bestuur der „Stichting tot Opleiding voor den Dienst des Woords” voor al zijn trouwen arbeid te dezer zake,
2. eveneens een woord van groote waardeering te richten tot het „Vrouwen-Comité”, dat zich den Opbouw der Bibliotheek ter harte heeft genomen,
3. na het ontvangen van de hierboven bedoelde mededeeling van den Kerkeraad van Groningen het Bestuur der Stichting te déchargeeren voor zijn gevoerd financieel beleid,
4. alle kerken in een schrijven op te wekken, om, voorzover zij dit nog niet deden, de verzamelde gelden zoo spoedig mogelijk aan de Stichting af te dragen (met vermelding van het adres der Stichting) en ijverig voort te gaan met de werving van contribuanten, opdat de Hoogeschool ook in stoffelijk opzicht geen bestaanszorgen behoeft te kennen.

De conclusies komen een voor een in behandeling.

Achtereenvolgens worden de conclusies alle met eenparigheid van stemmen aanvaard, met de bepaling, dat het in de vierde conclusie bedoelde schrijven aan de kerken, zal opgesteld en verzonden worden door de Curatoren van de Theologische Hoogeschool. Zie Bijlage II.

ARTIKEL 47.

De Praeses dankt namens de Synode in hartelijke bewoordingen het Bestuur der Stichting voor al den trouwen arbeid voor de financiële verzorging der Theologische Hoogeschool verricht.

Dank aan het Bestuur van de „Stichting”.

ARTIKEL 48.

De Praeses spreekt eveneens de hartelijke waardeering der Synode uit voor den arbeid van het „Vrouwen-Comité”, dat zich den opbouw van de Bibliotheek der Theologische Hoogeschool ten doel stelt. Aan den tweeden Scriba wordt opgedragen in een schrijven, de waardeering van de Synode aan dit Comité te berichten.

Schrijven aan het Vrouwen-Comité”.

ARTIKEL 49.

Namens Commissie IV rapporteert oudl. A. Gerber over het voorstel van de Particuliere Synode van het Noorden, welke de Generale Synode verzoekt „maatregelen te willen treffen, waardoor op goede wijze zal worden verzorgd:

Zeevarenden.

1. de ambtelijke bearbeiding onzer zeevarende leden,

2. de Evangelisatie onder zeevarenden,

en over de instructie van de Particuliere Synode van Zuid-Holland, welke het voorstel van Groningen ondersteunt,

en over een schrijven van br. G. J. Drost van Schiebroek, waarin richtlijnen voor dezen arbeid worden aangegeven en voorgesteld. Zie Agendum 8, E, 1, 2, 3.

Aan de discussie wordt deelgenomen door Ds. J. F. van Hulsteijn, oudl. Joh. v. d. Engel, Ds. D. van Dijk, en Ds. D. Vreugdenhil.

De voorgestelde vijf conclusies worden aanvaard, behalve conclusie 2, waarbij Ds. B. A. Bos een verandering voorstelt, in dezer voege, dat wanneer geen predikant voor dit werk zou kunnen gevonden worden, een ambtsdrager of gewoon lid der kerk met de organisatie van den arbeid zoude kunnen worden belast. Tevens stelt Ds. B. A. Bos voor een conclusie toe te voegen, waarin bepaald wordt dat br. G. J. Drost van Schiebroek een afschrift van het rapport zal ontvangen.

Ds. D. van Dijk stelt voor de hoofdlijnen van het rapport, waarnaar conclusie 2 verwijst, kort in de conclusie aan te geven.

Ter nadere redactie van conclusie 2 en ter aanvulling met een nieuwe conclusie, gaat het rapport naar de Commissie terug. Zie artikel 65.

ARTIKEL 50.

Radio-Kerkdiensten.

Ouderl. A. Gerber rapporteert eveneens namens Commissie IV over het verslag van de Deputaten door de voorloopige Generale Synode van Enschede aangewezen voor de uitzending van Radio-Kerkdiensten. (Agendum 7 c.).

Aan de bespreking nemen deel Ds. J. F. van Hulsteijn, Ds. D. Vreugdenhil, en Ds. P. K. Keizer.

De voorgestelde conclusies worden met eenparigheid van stemmen aanvaard.

Voorgesteld wordt:

1. de handelingen, als in het rapport omschreven, goed te keuren,
2. opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:
 - a. diligent te zijn terzake van Radio-Kerkdiensten,
 - b. alles te doen wat in verband met Radio-uitzending van kerkdiensten te verrichten is.

Zie Bijlage XXXIX.

ARTIKEL 51.

Orde der vergadering.

Op voorstel van het Moderamen wordt besloten hedenmiddag en -avond in commissies te vergaderen, en morgen — zoo mogelijk — den geheelen dag publiek te vergaderen.

ARTIKEL 52.

Sluiting van de derde zitting.

Nadat de Assessor is voorgegaan in dankgebed, sluit de Praeses de derde zitting der Synode.

Vierde Zitting, Donderdag 2 Mei.

ARTIKEL 53.

Opening.

De Praeses opent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 130 : 3, leest Jesaja 26 : 1—8 en gaat voor in gebed.

ARTIKEL 54.

Appèl-nominal.

Bij het gehouden appèl-nominal blijkt dat de Praeadviseerende leden

Prof. Dr. S. Greijdanus en Prof. B. Holwerda afwezig zijn. Later komt Prof. Holwerda nog ter vergadering. Verder is niet aanwezig Ds. H. Meulink, terwijl hij ook niet vervangen is. Ds. C. Vonk die bij het appèl ook afwezig is, komt in den loop der zitting.

ARTIKEL 55.

Ingekomen is een telegram van den Praeses van de Kaapsche Synode, waarin wordt meegedeeld, dat de Nederdeutsche Gereformeerde Kerk zich onmogelijk bij onze Synode kan doen vertegenwoordigen. Met betuiging van waardeering voor de ontvangen uitnodiging, wordt onze Synode Gods zegen toegebeden op haar beaardslagingen.

Telegram van de
Kaapsche Synode.

ARTIKEL 56.

De Praeses doet voorlezing van een schrijven door het Moderamen, reeds vóór het vermelde in art. 30, aan Prof. Dr. S. Greijdanus gezonden, ter gelegenheid van zijn 75sten verjaardag, en van het antwoord dat daarop hedenmorgen van Prof. Greijdanus is ontvangen.

Schrijven Prof. Dr. S.
Greijdanus.

ARTIKEL 57.

De eerste Scriba leest de Acta der derde zitting — de Artikelen 40 tot 52 —, welke worden vastgesteld.

Lezing der Acta.

ARTIKEL 58.

Namens Commissie I rapporteert Ds. T. de Haan over de instructie van de Particuliere Synode van Utrecht, waarin gevraagd wordt „de wenschelijkheid onder oogen te zien, dat de Theologische Hoogeschool te Kampen zoo spoedig als dit mogelijk is, verplaatst worde naar een plaats meer in het centrum des lands”, terwijl dan tevens overwogen kan worden „in hoeverre en op welke wijze op wetenschappelijk gebied contacten gezocht kunnen worden, waardoor de Reformatorische Theologie weer haar roeping jegens en haar plaats onder de andere wetenschappen vervulle en verkrijge, waartoe zij principieel geroepen is en waarop zij historisch recht heeft,”

Eventueele verplaatsing
van de Theol. Hoog-
school.

en over een schrijven van de Kerk van Bilthoven, waarin gewezen wordt op de groote gevaren van het groote stads (studenten) leven, alsmede over de instructie van de Part. Synode van Zuid-Holland, om het voorstel van de Part. Synode van de hand te wijzen,

en eindelijk over een schrijven van de Kerk van Stadskanaal dat ook, althans voorschands, afwijzing van de instructie van de Part. Synode van Utrecht vraagt. (Agendum 8, C, 1, 2, 3, 4).

De Commissie komt tot het volgende advies:

- a. geen uitspraak ten principale te doen, maar U eenvoudig te bepalen tot een afwijzen van het voorstel der Part. Synode van Utrecht, en wel uitsluitend om praktische redenen,
- b. wat betreft het „zoeken van contact op wetenschappelijk gebied,” deze „zaak, als niet behoorende tot de competentie der Synode, aan het college van Hoogleeraren onzer Hoogeschool over te laten.”

Ds. D. van Dijk en Prof. Dr. K. Schilder voeren het woord. Prof. Schilder zou gaarne zien, dat in conclusie *a.* de woorden „en wel uitsluitend om praktische redenen” geschrapt werden. De Commissie heeft hiertegen geen bezwaar, waarna conclusie *a.* zonder die woorden, eenparig wordt aanvaard.

Over conclusie *b.* ontstaat een discussie, waaraan deelnemen Ds. B. A. Bos, Ds. P. K. Keizer, Prof. Dr. K. Schilder, Ds. F. de Vries, Ds. D. van Dijk en Ds. C. H. Lindeboom. Velen willen de bedoelde zaak niet alleen aan de Hoogleraren overlaten.

Besloten wordt dat de Commissie gedurende de koffiepauze deze conclusie nog even zal bezien. Zie artikel 60.

ARTIKEL 59.

Attestatien.

Ds. K. Doornbos rapporteert namens Commissie III over het voorstel van de Particuliere Synode van Overijssel en Gelderland, „uniforme attestaties en doop-attesten te aanvaarden ten gebruike in al onze Kerken, waarvan modellen hiernevens gaan, opdat ook daarin de eenheid en saamhoorigheid van onze kerken uitkome”. Bij gevoegd zijn drie modellen: nl. van een gezinsattestatie, een belijdenisattestatie en een doopattestatie. Agendum 8 N 1, 2, 3. Zie voor de bijgevoegde modellen Bijlage XLVII.

Aan de bespreking nemen deel Ds. J. van Bruggen, Ds. J. Smelik en Ds. D. van Dijk. Nadat de Rapporteur de sprekers heeft beantwoord, komen de conclusies in behandeling.

De conclusies worden voorgelezen.

De eerste en tweede conclusie worden met eenparigheid van stemmen aangenomen. Over de derde conclusie ontstaat een discussie, waaraan deelnemen Ds. J. van Bruggen, Ds. F. de Vries, Prof. P. Deddens en Ds. D. Vreugdenhil.

Het rapport wordt nog even naar de Commissie teruggewezen. Zie art. 125.

ARTIKEL 60.

Eventuele verplaatsing van de Theol. Hoogeschool.

Ds. T. de Haan stelt namens Commissie I een redactie wijziging voor in de conclusie *b.* van het Rapport over de al- of niet-wenselijkheid van verplaatsing der Theologische Hoogeschool; zie art. 58.

Voorgesteld wordt in plaats van het slot van conclusie *b.* te lezen: „stelt Uw Commissie voor uit te spreken dat deze zaak niet direkt behoort tot de competentie der Synode.”

Dit wordt algemeen aanvaard. Zie Bijlage VII.

ARTIKEL 61.

Adviseurs voor diaconiën.

Commissie III rapporteert bij monde van Ds. K. Doornbos over het verzoek van de Particuliere Synode van Noord-Brabant, Limburg en Zeeland „adviseurs te benoemen voor onze diaconiën”, en over de instructie van de Particuliere Synode van Zuid-Holland waarin wordt uitgesproken, „dat diaconiën, die advies behoeven, zich dienen te richten tot haar kerkeraden, en deze zoo noodig tot de meerdere ver-

gaderingen; en dat het niet tot de bevoegdheden van de Generale Synode behoort, adviseurs te benoemen voor diaconiën." (Agendum 8 Q 1, 2).

Aan de discussie nemen deel Ds. H. Veltman, oudl. A. Schilder, Ds. J. van Bruggen, Ds. D. Vreugdenhil. Uit deze discussie blijkt dat de Part. Synode haar verzoek zeer onduidelijk heeft geformuleerd, waar zij juridische adviseurs bedoelde, en het voorstel van adviseurs in het algemeen spreekt.

Na antwoord van den rapporteur duplicereen oudl. C. Schout, oudl. J. A. Mulder, oudl. J. Veenstra, Ds. G. Hagens, Ds. D. Zemel, Ds. D. van Dijk en Ds. H. Knoop. De rapporteur beantwoordt de sprekers, waarna nog weer het woord voeren Prof. P. Deddens, Ds. J. F. van Hulsteijn, Ds. G. Hagens en Ds. D. van Dijk.

Ds. D. van Dijk doet het volgende voorstel:

„Tenzij in de vergadering een conclusie kan worden geformuleerd, waarin met zooveel woorden bescheid wordt gegeven op het voorstel van Brabant, Limburg en Zeeland, worde het rapport teruggewezen naar de Commissie opdat zij met een nieuwe conclusie de vergadering diene.”

Dit voorstel, dat door onderscheiden leden wordt gesteund, wordt besproken door den rapporteur, oudl. A. Schilder, Ds. H. Veltman en Ds. J. Schelhaas, waarna het met de stem van oudl. A. Schilder tegen, wordt aanvaard.

Hiermee wordt het rapport naar de Commissie teruggewezen. Zie art. 124.

ARTIKEL 62.

Ds. J. F. Sollie rapporteert namens Commissie III over het schrijven van den Administrateur van de H. de Cock-Stichting met aanbeveling van de Particuliere Synode van het Noorden; (Agendum 8 H).

Predikantenbeurs.

De Particuliere Synode van het Noorden besloot de Generale Synode te verzoeken, de zaak van de Predikantenbeurs bij alle kerken te willen aanbevelen.

Aan de discussie nemen deel oudl. J. A. Mulder, Ds. J. Smelik en Ds. D. van Dijk. Nadat deze door den Rapporteur zijn beantwoord, voeren nog het woord oudl. J. A. Mulder, oudl. J. Valentijn, Prof. P. Deddens en Ds. D. van Dijk, waarna de Rapporteur nogmaals antwoordt.

De conclusies luiden als volgt:

1. dat — gehoord hebbende de gang van zaken — de Classis Groningen alsnog verantwoordelijk worde gesteld, aangezien zij besloten heeft tot oprichting der zgn. Predikantenbeurs, en dus voor deze zaak staan moet, en hiervan mededeeling te doen aan de Part. Synode van het Noorden.
2. dat op het verzoek van de Partic. Synode van het Noorden worde ingegaan, en bij alle kerken deze zaak aan te bevelen.

Conclusie 1 wordt aangenomen met de stem van één praeadviseur en 7 leden tegen. Conclusie 2 wordt aldus gewijzigd en aangevuld dat

gelezen worde „...en bij alle kerken deze zaak worde aanbevolen en van deze beurs gebruik te maken en eventueel te steunen”. Aldus gewijzigd wordt de conclusie aanvaard. Eén Prae-adviseur is er tegen. Alle leden zijn er voor. Zie Bijlage IX.

ARTIKEL 63.

Schorsing der vergadering.

De Praeses schorst de vergadering tot 2 uur, voor het houden van de middagpauze.

ARTIKEL 64.

Heropening.

De Praeses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 89 : 3.

ARTIKEL 65.

Zeevarenden.

Het rapport over de Geestelijke bearbeiding der zeevarenden, dat ter nadere preciseering van conclusie 2 weer naar Commissie IV was teruggewezen — zie artikel 49 — komt weer ter tafel. De rapporteur oudl. A. Gerber leest de opnieuw geredigeerde conclusie 2 voor, terwijl nog een conclusie is toegevoegd, onder letter C.

De conclusies worden nu alle aanvaard, en luiden:

A. De Generale Synode benoeme vijf Deputaten voor de Geestelijke verzorging van en Evangelisatie onder de Zeevarenden, met de opdracht:

1. De plaatselijke kerken op te wekken speciale aandacht te besteden aan haar zeevarende leden, zoowel wanneer zij aan de wal zijn als tijdens de vaart;
2. contact te zoeken met een havenkerk, opdat deze kome tot het beroepen van een Dienaar des Woords, aan wien de arbeid onder de zeevarenden wordt opgedragen, naar de richtlijnen in het rapport aangegeven, n.l.:
 - a. het organiseeren van heel de Geestelijke verzorging onzer zeevarende leden en de Evangelisatie onder de zeevarenden;
 - b. het contact-opnemen met de in de buitenlandsche havensteden wonende Nederlanders;
 - c. het zoeken van samenwerking met de kerken in het buitenland, die met onze kerken correspondentie onderhouden, ten behoeve van onze zeevarenden;
 - d. het mede-varen met de schepen, voor de geestelijke verzorging van de opvarenden, als boven bedoeld;
 - e. het aanzoeken van predikambten, opdat zij een reis op een der schepen mede maken, b.v. tijdens hun vacantie, ter behartiging van dezen arbeid;

en zoo voort.
3. zich in verbinding te stellen met de daarvoor in aanmerking komende havenkerken inzake de geestelijke arbeid onder de visschers van de groote visscherij;
4. eventueel met andere kerken en organisaties, die ook de geestelijke verzorging der zeevarenden hebben ter hand genomen overleg te plegen, met het doel, als in het rapport vermeld;
5. al datgene te doen, wat voor de geestelijke verzorging van en

- evangelisatie onder zeevarenden noodig en gewenscht is;
- B. De Synode machtige de te benoemen Deputaten voor dezen arbeid een bijdrage, zoonoodig een collecte van de kerken te vragen;
- C. De Synode besluite van dit rapport met zijn conclusies een afschrift te zenden aan Br. G. J. Drost te Rotterdam (N.).
- Zie Bijlage XXXVIII.

ARTIKEL 66.

Ouderl. W. Noorlag rapporteert namens Commissie IV over het schrijven van de Particuliere Synode van Overijssel—Gelderland over „Kerk en Israël” (Agendum 8 K). De Hervormde Raad voor Kerk en Israël verzoekt onze Kerken deel te nemen aan het „Interkerkelijk Contact Israël”, kortweg „I.C.I.” genoemd (Bijlage XXXIII).

Interkerkelijk Contact
Israël.

Aan de discussie nemen deel: Ds. G. Hagens, Ds. F. de Vries; Ds. J. Smelik, Ds. P. K. Keizer, Ds. D. van Dijk en Ds. H. Veltman.

Eénparig worden de volgende conclusies aanvaard:

1. aan het verzoek tot deelneming aan het I.C.I. niet te voldoen,
2. deputaten te benoemen, aan wie wordt opgedragen:
 - a. een onderzoek in te stellen naar de wijze, waarop de Zending onder de Joden behoort te worden voortgezet,
 - b. op de eerstkomende Generale Synode hierover te rapporteeren en zoo mogelijk voorstellen te doen. Zie Bijlage XXXIV.

ARTIKEL 67.

Bij monde van oudl. J. Valentijn rapporteert Commissie IV over het door de classis 's Gravenhage ingediende rapport met betrekking haar werkzaamheden betreffende het uitschrijven van een bededag. (Agendum 7, O). Zie Bijlage LXII.

Uitschrijven van een
Bededag.

Het rapport stelt de volgende conclusies voor:

1. Haar dank te betuigen aan de Classis 's Gravenhage voor haar werkzaamheden als deputaat voor het uitschrijven van bededagen;
2. Uit te spreken, dat het beter ware geweest om desnoods onder aanwijzing van de noodzaak, dat de reformatie allereerst van de plaatselijke kerken behoort uit te gaan, vanwege de bijzondere situatie waarin de synodocratisch gebonden kerken door het samenkomen harer appèl-synode geraakten, de verzoeken van Br. H. Scholten en de Classis Zwolle wel in te willigen;
3. De Classis 's Gravenhage opnieuw aan te wijzen voor het uitschrijven van bededagen.

Aan de discussie nemen deel Ds. B. A. Bos, Ds. P. K. Keizer, Ds. J. van Bruggen; Ds. D. van Dijk, Ds. H. Veltman, Ds. F. de Vries, oudl. J. Veenstra. Nadat de Rapporteur het rapport en de conclusies heeft verdedigd, stelt Ds. D. van Dijk voor de 2e conclusie aldus te wijzigen, dat gelezen wordt:

„uit te spreken dat de classis 's Gravenhage, gelet op den inhoud van het verzoek der classis Zwolle, niet anders heeft kunnen doen, dan dit af te wijzen.”

Deze wijziging wordt door meerderen gesteund.

Aan de discussie hierover nemen deel: Ds. J. Smelik, Prof. Dr. K. Schilder, Ds. J. Schelhaas, Ds. G. Hagens en Ds. J. v. Bruggen.

Ds. J. Schelhaas zou heel conclusie 2 willen laten vervallen, waarmee Ds. van Dijk kan instemmen. Hierom trekt hij zijn voorstel, tot wijziging van conclusie 2, in.

Bij meerderheid van stemmen wordt besloten conclusie 2 te laten vervallen. Conclusie 1 en 3 worden nu als 1 en 2 aanvaard.

Zie Bijlage LXIII.

ARTIKEL 68.

Ds. J. Schelhaas rapporteert namens Commissie III nogmaals over de voorstellen van de Part. Synode van Zuid-Holland en de Classis Groningen inzake art. 8 der Kerkenordening. Zie artikel 29.

Het rapport wordt nu met eenparigheid van stemmen, zonder discussie aanvaard. Zie Bijlage XLI.

ARTIKEL 69.

Ouderl. E. Kamminga rapporteert namens Commissie III over het voorstel van de Particuliere Synode van Overijssel-Gelderland waarin gevraagd wordt dat de Synode alle kerken adviseere eenmaal per jaar een collecte te houden, voor de door de Synodebesluiten gedupeerden; en een schrijven van de classis Groningen, waarin ze meedeelt dat h.i. deze gedupeerden behooren onderhouden te worden door de daarvoor in aanmerking komende kerkelijke organen. (Agendum 8, M 1, 2).

De Commissie adviseert op het voorstel van Overijssel-Gelderland niet in te staan.

Dit advies wordt zonder discussie aanvaard. Zie Bijlage LIII.

ARTIKEL 70.

Namens Commissie III rapporteert Ds. J. F. van Hulsteijn nogmaals over het verzoek van Br. J. E. van Buuren, betreffende eventuele verbetering van de Kerkenordening. Zie artikel 33.

Thans worden de conclusies aanvaard, welke aldus luiden:

a. met waardeering van de belangstelling van Br. van Buuren voor de Kerkenordening, toch niet aan zijn verzoek te voldoen, omdat de noodzakelijkheid tot wijziging van de K.O. aan de Synode niet is gebleken,

b. Br. J. E. van Buuren van haar beslissing bericht te doen, door toezending van een afschrift van het rapport.

Zie Bijlage XL.

ARTIKEL 71.

Ds. W. G. Visser rapporteert namens Commissie I over het besluit van de Particuliere Synode van Overijssel-Gelderland „haar gedeputeerden op te dragen, de aandacht der Synode te vestigen op een klacht, bij de Kerk van Hardenberg ontvangen, en afkomstig uit de

Over Art. 8.
Kerkenordening.

Gedupeerden door de
gewraakte
Synodebesluiten.

Eventuele verbetering
van de Kerkordening.

Voorlichting van ker-
ken in het Buitenland
die met ons in verband
staan.

kerken in Duitschland, dat daar vanwege onze kerken geen voorlichting hoegenaamd wordt gegeven in lectuurverspreiding, aangaande den kerkstrijd". Agendum 9, e.

Aan de besprekingen nemen deel: Ds. B. A. Bos, Ds. J. Smelik en Ds. P. K. Keizer.

De voorgestelde conclusies worden aanvaard, en luiden:

- A. Aan de Deputaten, genoemd in art. 84 sub 6 van de Acta van de voorloopige Synode van Enschede op te dragen,
1. zich met de grootst mogelijke spoed te wijden aan de hun toebe- trouwde taak;
 2. voorts te zorgen voor lectuurverspreiding en andere wijze van voorlichting ten dienste van de kerken in Bentheim en Oost Friesland;
- B. De Classis Dordrecht-Gorinchem, en Rotterdam, en de Gerefor- meerde Kerk van den Haag-West op te wekken, de kerken in resp. België en Noord-Frankrijk; Argentinië; Curaçao en Londen met grooten ernst de roeping tot vrijmaking onder het oog te brengen. Zie Bijlage LX.

ARTIKEL 72.

Waar thans de zaken, waarmee de Commissies gereed gekomen waren, alle behandeld zijn, wordt op voorstel van den Praeses be- sloten het verdere deel van den middag en ook den avond te beste den voor den arbeid der Commissies. Tevens wordt aan de voorzitters der Commissies verzocht dat zoo mogelijk ook a.s. Maandagavond de Commissies vergaderen. Wanneer de Synode dan a.s. Dinsdag ook weer in Commissies vergadert, zal het waarschijnlijk mogelijk zijn dat Woensdag weer in openbare zitting kan bijeengekomen worden.

Orde der
Vergaderingen.

ARTIKEL 73.

Nadat de Assessor voorgegaan is in dankgebed, sluit de Praeses de vierde zitting der Synode.

Sluiting van de vierde
zitting.

Vijfde Zitting, Woensdag 8 Mei.

ARTIKEL 74.

De Praeses opent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 147 : 6, leest Matth. 24 : 14—28 en gaat voor in gebed.

Opening.

ARTIKEL 75.

Uit het gehouden appèl-nominal blijkt dat oudl. H. Bos afwezig is, en niet vervangen; dat oudl. W. Noorlag vervangen is door zijn secundus, oudl. J. Boverhuis; dat oudl. C. Schout afwezig is en niet vervangen; dat ook Ds. K. Doornbos en oudl. C. J. Zemel afwezig zijn en niet vervangen.

Appèl-nominal.

ARTIKEL 76.

Oudl. J. Boverhuis, betuigt door op te staan instemming met de Belijdenisschriften onzer Kerken.

Instemming met de
Belijdenis.

ARTIKEL 77.

Ingekomen stukken.

De volgende ingekomen stukken worden gelezen :

- a. Een telegram van Ds. G. Ph. Pieffers, waarin hij meedeelt dat hij te laat de mededeeling heeft ontvangen om j.l. Donderdag Ds. H. Meulink te vervangen;
- b. Een schrijven van oudl. P. M. J. Mekkes, waarin hij meedeelt dat het hem door ongesteldheid niet mogelijk is deze week oudl. C. Schout te vervangen;
- c. Een schrijven van de Gereformeerde Kerk van Batavia, waarin ernstig verzocht wordt alles te doen wat de eenheid zal kunnen bevorderen;
- d. Een schrijven van de kerk van Amersfoort over de verzorging van geïnterneerde kinderen van gewezen N.S.B.ers.

Besloten de stukken onder *a.* en *b.* vermeld, voor kennisgeving aan te nemen, het onder *c.* vermelde schrijven in handen van Commissie II en het onder *d.* vermelde in handen van Deputaten voor Correspondentie met de Hooge Overheid te stellen.

ARTIKEL 78.

Antwoord op gelukwensch gezonden aan H.K.H. Prinses Juliana.

De Praeses doet voorlezing van een schrijven van den Dienst van H.K.H. Prinses Juliana, waarin de Synode wordt dank gebracht voor de ontvangen gelukwensch, ter gelegenheid van de verjaardag van H.K. Hoogheid.

ARTIKEL 79.

Lezing Acta.

De eerste scriba leest de Acta van de vierde zitting — de artikelen 53 tot 73 —. Deze worden vastgesteld behalve art. 59, over welk artikel verschil van meening bestaat of het daar vermelde betreffende conclusie 1 en 2 juist is weergegeven.

ARTIKEL 80.

Rapport van Deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen.

Het rapport, uitgebracht door de Deputaten voor de geestelijke verzorging der militairen — Agendum 7, K. — is vermenigvuldigd en rondgegeven. (Zie Bijlage XXXV). Het komt tot de volgende conclusies:

1. De kerken te adviseeren, bij een eventueele benoeming van hun predikant tot veldprediker, welke benoeming niet geschiedt buiten bewilliging van den kerkeraad, deze predikant aan de gemeente verbonden te doen blijven, en hem in het volle genot van zijn pastorie en traktement te laten, maar met hem een regeling te treffen, dat hij per jaar f 3000,— restitueert, uit welk bedrag een vervanger kan worden bekostigd.
2. Voor deze bijzondere gevallen toe te staan dat een candidaat in de Theologie tijdelijk hulpdiensten verleent, en de classes te verzoeken de betreffende kerkeraad in alles met raad en daad bij te staan, zóó dat er elke veertien dagen ambtelijke bediening des Woords is, in de vorm van liefdediensten, opdat zoo gezamenlijk de lasten worden gedragen.

3. Toe te treden tot het I.K.O. en tevens een deputaat aan te wijzen, liefst een der deputaten voor de geestelijke verzorging der Militairen, die zitting neemt in de C.C.
4. Zich uit te spreken over de zgn. veldkerkeraden en -gemeenten, en de te volgen gedragslijn in dezen uit te stippelen.
5. Deputaten te machtigen regelmatig lectuur te zenden aan onze mannen in het Buitenland, en voor de administratie van deze zaak goed te keuren, dat de secretaris der Deputaten de beschikking krijgt over een secretaresse, als in het rapport omschreven.
6. De kerken op te wekken alle medewerking te verlenen en eens per jaar, en nu liefst spoedig, een collecte te doen houden.
7. Te besluiten dat een veldprediker, die aan een bepaalde Kerk verbonden blijft, als andere predikanten overeenkomstig art. 13 K.O. wordt geëmeriteerd, met dien verstande dat het emeritaats-traktement voor hem of zijn nagelaten betrekkingen door de kerken in het gemeen gedragen wordt terwijl het eventueel door de Staat uit te keeren bedrag in mindering zal worden gebracht.
8. De handelingen der Deputaten goed te keuren.

ARTIKEL 81.

Namens Commissie IV rapporteert Ds. M. de Goede over het door de Deputaten voor de Geestelijke verzorging der Militairen uitgebrachte rapport.

Rapport over het in het vorig artikel genoemde rapport.

De Commissie komt tot de volgende conclusies:

1. De Kerken te adviseeren, bij een eventuele benoeming van hun predikant tot veldprediker, welke benoeming niet geschiedt buiten bewilliging van den Kerkeraad, deze predikant aan de gemeente verbonden te doen blijven, en hem in het volle genot van zijn pastorie en traktement te laten, maar met hem een regeling te treffen, dat hij per jaar f 3000,— restitueert, uit welk bedrag een vervanger kan worden bekostigd.
2. Voor deze bijzondere gevallen de classes te verzoeken den betreffenden Kerkeraad in alles met raad en daad bij te staan.
3. a. Eén der deputaten voor de geestelijke verzorging der militairen aan te wijzen, die uitsluitend ter informatie, zitting neemt in de C.C.
 b. En hiermee in verband één der Deputaten voor Correspondentie met de Hooge Overheid en één der Deputaten voor geestelijke verzorging van militairen (elk met een secundus) aan te wijzen om aan de samensprekingen in het I.K.O. deel te nemen.
4. Ten aanzien van de noodgemeenten, die buiten 's lands grenzen in het leger bestaan, erkent de Synode de vrijheid van de leden onzer Kerken in eigen verantwoordelijkheid tot deze noodgemeenten toe te treden. Zij wekt daarbij de Kerken echter met den meesten aandrang op haar leden met ernst erop te wijzen dat zij ook bij de toetreding tot en het leven in zulke noodgemeenten zich trouw behooren te betoonen aan het geloof dat zij beleden hebben of waarin zij krachtens hun doop onderwezen werden

en toe te zien dat de sacramenten niet ontheilgd worden. Bij terugkeer naar eigen woonplaats zullen de Kerken degenen die in deze noodgemeenten voor 't eerst tot de sacramenten werden toegelaten behandelen als tot ons overkomende leden van een Kerk waarmede geen correspondentie bestaat.

5. De Kerken op te wekken alles te doen voor de geestelijke verzorging van haar leden in militairen dienst wat mogelijk is, o.a. door toezending van brieven en preeken, zoo mogelijk van eigen predikanten.
6. Deputaten te machtigen regelmatig lectuur te zenden aan onze mannen in het buitenland en goed te keuren dat de secretaris der deputaten voor de administratie de beschikking krijgt over een administratieve kracht.
7. De kerken op te wekken voor den sub 6 bedoelden arbeid eens per jaar een collecte te houden.
8. Te besluiten dat een veldprediker, die aan een bepaalde Kerk verbonden blijft, als andere predikanten overeenkomstig art. 13 K.O. wordt geëmeriteerd, met dien verstande dat het emeritaats-tractement voor hem of zijn nagelaten betrekkingen door de Kerken in het gemeen gedragen wordt, terwijl het eventueel door de Staat uit te keeren bedrag in mindering zal worden gebracht.
9. De Kerken aan te bevelen, bij overgang van haar leden in militairen dienst, uitsluitend gebruik te maken van de bij dit rapport gevoegde reisattestatie.
10. De handelingen van deputaten goed te keuren.
11. Opnieuw deputaten te benoemen met de opdracht:
 - a. contact te zoeken met predikanten, geschikt en bereid voor de functie van leger- en vlootpredikant, waarbij zij het getal tien niet zullen mogen overschrijden;
 - b. deze predikanten, in overleg met de Kerken die ze dienen, voor te dragen bij de Overheid;
 - c. aan de Kerken duidelijk te maken de noodzakelijkheid van geestelijke verzorging der militairen en inzonderheid de garnizoenskerken op te wekken deze arbeid daadwerkelijk ter hand te nemen;
 - d. aan de Kerken te verzoeken namen op te geven van geloovige militairen en civiele broeders, vooral in Indië en het buitenland, met wie contact zou kunnen worden gelegd voor de geestelijke verzorging der militairen;
 - e. onder de aandacht van de betrokken autoriteiten te brengen, dat de rechtspositie van den veldprediker nog steeds niet afdoende is geregeld, en aan te dringen op een regeling vooral betrekking hebbende op het sterven en invalide worden in en door zijn diensttijd;
 - f. er bij de Kerken op aan te dringen hun predikanten voor dezen arbeid niet af te staan, dan met advies der deputaten.

Er ontwikkelt zich een zeer breede discussie. In eerster instantie nemen hieraan deel Ds. J. Smelik, Ds. J. F. van Hulsteijn, Ds. B. A.

Bos, Ds. D. van Dijk, Prof. Dr. K. Schilder en Ds. H. Knoop.

De Rapporteur stelt daarna voor dat Ds. F. A. den Boeft, voorzitter van de Deputaten voor de Geestelijke verzorging der militairen mede ingeschakeld zal worden bij de beantwoording der vragen en bij de verdere besprekingen. Aldus wordt besloten.

Zoowel Ds. F. A. den Boeft als de Rapporteur beantwoorden de gemaakte opmerkingen, welke onderbroken worden door de middagpauze.

ARTIKEL 82.

De Praeses schorst de vergadering tot twee uur, voor het houden van de middagpauze.

Schorising der vergadering.

ARTIKEL 83.

De Praeses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 36 : 3.

Heropening.

ARTIKEL 84.

De behandeling van het in art. 81 bedoelde rapport wordt voortgezet. De Rapporteur Ds. M. de Goede vervolgt zijn beantwoording van de sprekers.

Voortzetting behandeling van rapport.

Hij komt tenslotte met het voorstel, ingediend namens het grootste deel van Commissie IV, om de vierde conclusie voorloopig terug te nemen, opdat de Commissie deze conclusie nog nader zou kunnen overwegen.

Over dit voorstel spreken Ds. F. A. den Boeft, Ds. B. A. Bos, Ds. D. van Dijk en oudl. J. A. Mulder, waarna de vergadering besluit in dit stadium van het debat conclusie vier nog niet aan de commissie terug te geven.

Bij de voortzetting van de besprekingen van het rapport, voeren vervolgens het woord oudl. J. Veenstra, Ds. B. A. Bos, oudl. J. van Dijk, Ds. J. F. van Hulsteijn, Prof. Dr. S. Greijdanus, oudl. H. Bosch, Prof. Dr. K. Schilder, Ds. J. van Bruggen en Ds. H. Veltman.

Nadat de Rapporteur de verschillende sprekers heeft beantwoord, begint de tripliek, waaraan deelnemen Ds. F. A. den Boeft, Ds. D. Zemel, Ds. C. H. Lindeboom, Ds. D. van Dijk en Prof. Dr. K. Schilder. Na beantwoording door den Rapporteur maakt Ds. J. van Bruggen nog een verduidelijkende opmerking, waarna de Praeses vraagt of het niet wenschelijk is, om gehoord de discussie, een nieuwe opdracht aan de Commissie te geven met betrekking tot de vraag of het veldpredikerschap al of niet aanvaardbaar is door onze Kerken.

Aan de bespreking van deze zaak nemen deel, Ds. D. Vreugdenhil, Ds. J. van Bruggen, Ds. B. A. Bos, Prof. B. Holwerda, Ds. F. A. den Boeft, Ds. D. van Dijk, Ds. C. H. Lindeboom, Ds. H. Veltman en oudl. J. A. Mulder.

Hierop komt de Praeses tot het volgende voorstel:

„Deze Commissie geassisteerd door zooveel mogelijk Deputaten voor de Geestelijke verzorging der Militairen, op te dragen de aanvaardbaarheid van het instituut van veldprediker, zooals

het op dit oogenblik fungeert, te onderzoeken en deze Synode daarover te rapporteeren en adviseeren."

Dit voorstel, dat door meerderen gesteund wordt, en nog nader besproken door Ds. D. Vreugdenhil, Ds. D. van Dijk en Prof. P. Deddens, wordt aanvaard met tien stemmen er tegen.

ARTIKEL 85.

Schorsing der vergadering.

De Praeses schorst de vergadering, voor het houden van de avondpauze, tot half zeven.

ARTIKEL 86.

Heropening.

Pe Praeses heropent de vergadering. Gezongen wordt Psalm 119:65.

ARTIKEL 87.

Instituut van Veldprediker.

Op voorstel van het Moderamen wordt de in art. 84 genomen beslissing inzake het onderzoek naar de al of niet aanvaardbaarheid van het instituut van veldprediker, gewijzigd, in dier voege, dat de daar gegeven opdracht alleen gegeven wordt aan de deputaten voor de geestelijke verzorging der militairen. Zie art. 218.

ARTIKEL 88.

Zoeken van Contact met Chr. Geref. Kerk.

Ds. F. de Vries rapporteert namens Commissie II over de verschillende voorstellen en instructies, die ter Synode zijn gebracht betreffende het zoeken van contact met de Christelijke Gereformeerde Kerk. Het zijn de Agendapunten 8 A, 1, 4, 5, 6, 8, nl.:

a. Van de Particuliere Synode van het Noorden:

„De Generale Synode te verzoeken, alles wat goed is te doen, teneinde de eenheid in het zichtbare onder alle Gereformeerde Belijders van den Naam des Heeren in ons land te bevorderen.”

b. Van de Particuliere Synode van Overijsel-Gelderland:

„De Generale Synode stelle alle middelen in het werk, die zouden kunnen leiden tot een hereeniging van alle kerkformaties, welke zich met woord en daad stellen op de basis van Gods Woord, van de Gereformeerde Belijdenisschriften en van de Kerkenordening.”

c. Van de Particuliere Synode van Utrecht:

„Der Synode in overweging te geven om deputaten te willen benoemen en dezen op te dragen contact te zoeken en besprekingen te openen met de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, ten einde te komen tot de door den Koning der Kerk bevolen meerdere eenheid der Gereformeerde Belijders.”

d. Van de Particuliere Synode van Zuid-Holland:

„Ten aanzien van de Christelijke Gereformeerde Kerk verzoekt de Part. Synode het volgende:

I. dat de Synode de hartelijke begeerte uitspreke, om te komen tot hereeniging;

II. dat de Synode verklare, dat samenwerking gewenscht is, opdat misverstanden, die als gevolg van de meer dan vijf-

- tigjarige scheiding en de te geringe waardeering voor elkaar als vanzelf een plaats gevonden hebben aan beide zijden, zoo spoedig mogelijk worden weggeruimd, en we elkaar wederzijds beter leeren kennen;
- III. dat de Synode Deputaten benoeme met de opdracht, het contact te openen, door op de eerstvolgende Synode der Christelijke Gereformeerde Kerk deze begeerte onzer kerken kenbaar te maken, en bij welwillende ontvangst voorloopige besprekingen te voeren over den weg, die tot hereeniging zou kunnen leiden;
- IV. dat ten aanzien van den weg tot hereeniging door de onzerzijds benoemde deputaten het voorstel worde gedaan, wederzijds afgevaardigden te zenden om als gast elkanders kerkelijke vergaderingen bij te wonen."

e. Van de kerk van Dordrecht:

„De kerkeraad van Dordrecht, dankbaar voor het werk der reformatie, dat de Heere ons in de vrijmaking heeft geschonken, spreekt als zijn wensch uit, dat de Generale Synode Christus' kerkvergaderend werk bevordere in deze eschatologisch zware tijden, door contact te zoeken met allen, die in dezelfde gebondenheid aan Gods Woord en de Belijdenis willen leven.

De Commissie komt tot de volgende conclusies:

„De Synode enz.

kennis genomen hebbende van de voorstellen van de Part. Synodes van het Noorden, van Overijssel-Gelderland, van Utrecht, van Zuid-Holland, en van de Kerk van Dordrecht, inzake het zoeken van contact met Kerken die zich met woord en daad stellen op den grondslag van Gods Woord en de Drie Formulieren van Eenigheid;

gedrongen door het Woord des Heeren (o.a. Joh. 17 : 20, 21; Phil. 2 : 1 en 2; Ef. 4 : 3—6) en door de daarop rustende belijdenis (o.a. Art. 28 van de Ned. Geloofsbelijdenis) te staan naar kerkeijk samenleven met allen, die met ons door één Geest één Heere aanbidden en éenzelfde geloof belijden;

hierbij zich wetend in de lijn der Vaderen, die reeds in de „Acte van Afscheiding of Wederkeer" verklaarden „tevens gemeenschap te willen uitoefenen met alle ware Gereformeerde lidmaten en zich te willen vereenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering";

en thans als eerste gewone Generale Synode na de vrijmaking de in de „Acte van Vrijmaking of Wederkeer" uitgesproken bereidheid ook voor de hare erkennend, als daar gezegd wordt: „bereid zijnde, zoo haast als men dit hebben kan, gemeenschap te willen oefenen met allen, die in de eenigheid der Leer welke naar den Woorde Gods is, met ons willen leven

of gaan leven in een aangenomen of wederom aan te nemen Kerkenordening, op dat Woord gegrond”;

besluit contact te zoeken met de Christelijke Gereformeerde Kerk, die met ons staat op dezelfde basis van Gods Woord en de Drie Formulieren van Eenigheid, teneinde in den weg van samenspreking of correspondentie na te gaan, wat ons vereenigt en wat ons nog verdeelt, en gezamenlijk middelen te beramen, die onder den zegen des Heeren kunnen leiden tot kerkelijk samenleven.

Ter uitvoering van dit besluit wendt de Synode zich tot de Synode der Christelijke Gereformeerde Kerk met het verzoek om 's Heeren wil met ons in contact te treden in dier voege, dat door beide Synodes deputaten worden benoemd met opdracht, gezamenlijk, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk, te dezer zake voorloopig overleg te plegen, en aan hun respectieve Synodes van hun bevindingen rapport uit te brengen en eventueel voorstellen te doen,

en benoemt, in afwachting van het antwoord der Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerk, harerzijds een 8-tal deputaten met zoodanige opdracht.” Zie Bijlage XI.

Aan de besprekingen nemen deel Ds. P. K. Keizer, Ds. D. Vreugdenhil, Ds. B. A. Bos, oudl. J. Olthoff, Ds. G. Hagens, Ds. D. van Dijk, waarna de Rapporteur van antwoord dient.

In tweeder instantie spreken Ds. D. van Dijk, Ds. J. van Bruggen, Ds. B. A. Bos, Prof. B. Holwerda, Ds. G. Hagens, Ds. H. Meulink en oudl. P. Feenstra. Nadat de Rapporteur gerepliceerd heeft, spreken Ds. C. Vonk, Ds. J. van Bruggen, Ds. D. van Dijk, Prof. Dr. K. Schilder, en oudl. J. A. Mulder.

Onderscheiden voorstellen worden gedaan, nl.

1. Van Ds. D. van Dijk, die voorstelt aan het besluit nog een laatste overweging te laten voorafgaan, aldus geformuleerd:

„Van oordeel, dat een zoeken van eenheid als in de aanhangige voorstellen bedoeld met alle Gereformeerde Belijders vooralsnog niet wel mogelijk zal zijn, wijl het zoeken van contact met onze Chr. Gereformeerde Broeders onze geheele aandacht zal vragen,

dat in de tegenwoordige omstandigheden het wel mogelijk zal zijn besprekingen te hebben met personen of groepen in de Ned. Herv. Kerk, maar niet met die kerk als zoodanig, daar deze, hoewel de Geref. belijdenis niet formeel afgeschaft hebbende, deze toch practisch ter zijde heeft gesteld”,
besluit.....

Dit voorstel wordt door enkele leden gesteund.

2. Van Ds. D. van Dijk stelt het volgende amendement voor op het besluit:

„besluit:

a. aan de onderscheiden plaatselijke kerken, die daarvoor in aanmerking komen, te adviseeren contact te zoeken met de

Christelijke Gereformeerde Gemeente ter plaatse,
b. contact te zoeken met de Christelijke Gereformeerde Kerk,
die met ons staat..... enz."

Ook dit voorstel wordt gesteund.

3. Ds. J. van Bruggen, Ds. B. A. Bos en Ds. H. Veltman stellen voor het besluit te amendeeren met:

a. „de plaatselijke kerken op te wekken de Christelijke Gereformeerde Gemeenten voor te stellen, om wederzijds afgevaardigden te zenden om als gasten met adviseerende stem elkanders kerkelijke vergaderingen bij te wonen en in gelijken zin ook de classes en Particuliere Synoden op te wekken tot gelijke voorstellen aan de meerdere vergaderingen van de Christelijke Gereformeerde Kerk,

b. contact te zoeken met de Christelijke Gereformeerde Kerk, die met ons staat..... enz."

4. Prof. Dr. K. Schilder doet de gedachte aan de hand, welke door Ds. F. de Vries wordt overgenomen, en met steun van meerdere leden als voorstel wordt ingediend:

„besluit — om practische redenen voorshands zich daartoe beperkende — contact te zoeken met de Christelijke Gereformeerde Kerk, die met ons staat....." enz.

5. Prof. B. Holwerda spreekt de gedachte uit, welke als voorstel door Ds. D. van Dijk wordt ingediend en gesteund wordt, om in de laatste overweging der commissie in plaats van de woorden „en thans als eerste gewone Generale Synode na de vrijmaking....." enz., te lezen:

„en spreekt als eerste Generale Synode na de vrijmaking uit, voort te willen zetten de pogingen ten dezen door onze Kerken reeds vóór de vrijmaking ondernomen, en contact te willen zoeken met allen, die met ons staan op dezelfde basis van Gods Woord en de Drie Formulieren van Eenigheid."

6. Ds. J. Smelik zou het voorstel Holwerda—van Dijk willen combineeren met het voorstel der commissie. Deze gedachte wordt achter niet gesteund.

De verschillende voorstellen komen in bespreking, aan welke bespreking wordt deelgenomen door Ds. J. van Bruggen, Prof. Dr. K. Schilder, Ds. F. de Vries, Prof. B. Holwerda, Ds. D. van Dijk, Ds. J. F. van Hulsteijn, Ds. J. Smelik en Ds. C. Vonk.

Wat de overwegingen betreft, wordt het Voorstel Holwerda—van Dijk (voorstel 5) verworpen, en dat der Commissie aanvaard.

Na bespreking trekt Ds. van Dijk zijn voorstel (1) in.

De overwegingen der Commissie worden dus alle aanvaard.

Wat het besluit betreft wordt het voorstel Schilder—de Vries (voorstel 4) met eenparige stemmen aanvaard, waarna de voorstellen 2 en 3 verworpen worden.

Met eenparige stemmen wordt nu besloten de overwegingen der commissie ongewijzigd te laten, en het eigenlijke besluit aldus te lezen:

„besluit — om praktische redenen voorshands zich daartoe beperkende — contact te zoeken met de Christelijke Gereformeerde Kerk, die met ons staat.....” enz.

Ook het slot van het voorstel der commissie wordt aanvaard.

ARTIKEL 89.

Dankwoord van den Praeses.

De Praeses constateert met dankbaarheid dat met algeheele eenparigheid zulk een gewichtig besluit genomen is. Hij spreekt de bede uit, dat de Heere ons moge sterken om getrouw te zijn, en dat deze pogingen met Zijn zegen mogen worden achtervolgd, opdat de eenheid in den weg der waarheid, naar het gebed van onzen eenigen Hoogepriester moge worden gediend.

ARTIKEL 90.

Sluiting van de vijfde zitting.

De Assessor gaat voor in dankgebed, waarna de Praeses deze vijfde zitting der Synode sluit.

Zesde Zitting, Donderdag 9 Mei.

ARTIKEL 91.

Opening.

De Praeses opent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 87 : 1, leest Openb. 2 : 1—7 en gaat voor in gebed.

ARTIKEL 92.

Appèl-nominal.

Bij het gehouden appèl-nominal blijkt dat oudl. H. Bos, Ds. K. Doornbos en Ds. J. F. Sollic afwezig zijn. Ze zijn niet door hun secundi vervangen.

ARTIKEL 93.

Ingekomen stuk.

Een schrijven van de Landelijke Contact Commissie van Protestant-sche gerepatrieerden wordt door den eersten scriba voorgelezen en daarna voor kennisgeving aangenomen.

ARTIKEL 94.

Lezing der Acta.

De eerste Scriba leest de Acta van de vijfde zitting — de artikelen 74—90, die worden vastgesteld.

ARTIKEL 95.

Naar aanleiding van de Acta.

Ds. H. Veltman vraagt of het nog niet afgehandelde rapport van Commissie IV over de Geestelijke verzorging der Militairen, — zie art. 81, 84 — nu in de Bijlagen der Acta wordt opgenomen. Besloten wordt eerst het rapport af te wachten dat de Deputaten voor de Geestelijke verzorging der Militairen hebben uit te brengen over de al- of niet aanvaardbaarheid van het instituut van veldprediker (Zie art. 84, 87), uit welk rapport zal blijken of het bedoelde rapport van Commissie IV nog verder in behandeling moet komen. (Zie ook art. 218).

Voorts zou Ds. Veltman graag zien, dat in de Acta aan het slot van de behandeling van een bepaalde zaak de gewijzigde conclusies nogmaals in haar geheel werden opgenomen. Hiertoe wordt besloten.

ARTIKEL 96.

Prof. Dr. K. Schilder zou willen zien dat we gedurende de zittingen van deze Synode een kerkelijk bureau in het leven riepen, dat zoowel de Acta als de rapporten en de conclusies van de rapporten vermenigvuldigde voor de leden der Synode.

Kerkelijk Bureau.

Oudl. J. A. Mulder dient deze wensch als voorstel in. Meerderen steunen dit voorstel. Oudl. A. Schilder stelt tevens voor de Acta met de meeste spoed te laten drukken. Ds. J. van Bruggen zou de Acta dagelijks willen laten drukken, zoodat een drukproef aan alle leden der Synode kon worden ter hand gesteld.

Dit laatste voorstel vindt geen ondersteuning.

De beide andere voorstellen worden besproken door Ds. C. Vonk, Prof. Dr. K. Schilder, Oudl. J. A. Mulder en Ds. D. van Dijk.

Besloten wordt dat de Acta zoo spoedig mogelijk, na het beëindigen der Synode zullen gedrukt worden. Het voorstel betreffende het „kerkelijk bureau” zal overwogen worden, om er D.V. morgen een beslissing over te nemen.

ARTIKEL 97.

De Secretaris der Curatoren, Ds. F. A. den Boeft, brengt het verslag uit van de handelingen van de Curatoren der Theologische Hoogeschool. Zie Bijlage III.

Curatorenverslag.

ARTIKEL 98.

Namens Commissie I rapporteert Ds. J. Smelik over het Curatoren verslag in het vorig artikel bedoeld. Zie Bijlage V.

Rapport over het curatorenverslag.

Aan de discussie over dit rapport nemen deel: Prof. B. Holwerda, oudl. A. Gerber, Ds. H. Meulink, Ds. O. W. Bouwsma, oudl. J. van Dijk en Prof. Dr. K. Schilder. De Rapporteur bespreekt de verschillende gemaakte opmerkingen. Hierna worden de besprekingen geschorst.

ARTIKEL 99.

De Praeses schorst de vergadering voor het houden van de middag-pauze tot twee uur.

Schorsing der vergadering.

ARTIKEL 100.

De Praeses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 75 : 1.

Heropening.

ARTIKEL 101.

De in art. 98 onderbroken bespreking van het rapport over het Curatoren verslag wordt voortgezet. Achtereenvolgens wordt het woord gevoerd door Prof. Dr. K. Schilder, Ds. D. van Dijk, Prof. B. Holwerda, Prof. P. Deddens, Ds. O. W. Bouwsma, Ds. F. de Vries, oudl. J. van Dijk, Ds. J. F. van Hulsteijn, oudl. H. Bosch, oudl. C. D. Goudappel, Ds. W. G. Visser en oudl. A. Schilder.

Voortzetting behandeling rapport over Curatorenverslag.

De Praeses stelt voor de verschillende opmerkingen die over het Reglement van de Theologische Hoogeschool gemaakt zijn, door de Commissie nader te laten overwegen, en het Reglement dus verder uit de besprekingen te elimineeren. De Com-

missie kan dan zien of ze het al of niet gewijzigd weer ter tafel wil brengen.

Aldus wordt besloten.

De conclusies van het Rapport der Commissie luiden aldus:

„Uw commissie stelt voor dat de Synode:

1. Aan de Curatoren decharge verleene van hun in opdracht van de kerken gevoerd beleid, onder specialen dank aan hun secretaris Ds. F. A. den Boeft, die straks zijn functie zoowel als zijn Curatorschap moet neerleggen;
2. het aan haar vergadering voorgelegde gewijzigde „Reglement tot de opleiding voor den Dienst des Woords” goedkeure;
3. de Particuliere Synoden adviseere, zoo spoedig mogelijk terug te keeren tot den regel, dat elk ressort een Curator (met secundus) aanwijst;
4. uitspreke, dat bij tusschentijdsche vacatures het Curatorium de dan aangewezen secundi beschouwe als door de Generale Synode gemachtigd en geïnstrueerd, tot aan de volgende Synode;
5. goedkeure de benoeming van Prof. Schilder tot bibliothecaris der Hoogeschool;
6. zich aansluite bij de woorden van dank, aan de Hoogleraren Greijdanus en Schilder gericht voor den moeizamen arbeid in de jaren 1944 en 1945 ten behoeve van de Hoogeschool verricht;
7. onder dankbetuiging van de zeer te waardeeren waarneming der colleges in Patriistisch en Nieuw Testamentisch Grieksch Prof. Greijdanus ontheffe van het onderwijs in deze vakken, en het curatorium machtige hiertoe in overleg met de Hoogleraren een nieuwen Lector te benoemen, indien mogelijk met ingang van September a.s. en telkens voor den tijd van één jaar;
8. de Curatoren bevoegdheid verleene, de eischen voor het doctoraal examen in overleg met het college van Hoogleraren vast te stellen, zulks behoudens goedkeuring van de volgende Generale Synode;
9. het ontwerp „onderteekeningsformulier voor Curatoren der Hoogeschool” goedkeure;
10. meega met het voorstel van het Curatorium, in de „Bepalingen tot regeling van pensioen verleening aan Hoogleraren der Hoogeschool” art. 4 te schrappen;
11. de Curatoren machtige ieder jaar een „Theologische Hoogeschooldag” te organiseeren;
12. de door de verschillende Particuliere ressorten aangewezen Curatoren (met hun secundi) benoeme.”

In verband met het beslotene betreffende het „Reglement voor de Theol. Hoogeschool van de Gereformeerde Kerken in Nederland”, te Kampen, worden de conclusies 2, 3, 4 en 12 voorloopig uitgelicht. Over deze conclusies zal de commissie zich in verband met het „Reglement” nader beraden.

De andere conclusies worden alle met eenparigheid van stemmen aanvaard.

ARTIKEL 102.

Op voorstel van den Praeses wordt besloten het Curatoren verslag te laten drukken, en het — afgezien van de opneming er van in de Bijlagen der Acta — aan de Kerken toe te zenden.

Drukken van het
Curatoren-verslag.

ARTIKEL 103.

Ds. C. Vonk rapporteert namens Commissie II over de Agenda-stukken 9, O, 1, 2, 3; die handelen over de verklaring van 1905, nl.

De verklaring
van 1905.

a. een voorstel van de Particuliere Synode van Overijssel-Gelderland:

„De Generale Synode,

Overwegende, dat de verklaring van 1905

1e. in haar terminologie noch Schriftuurlijk noch confessioneel is;

2e. innerlijk tegenstrijdig is;

3e. verhindert de hereeniging met alle kerkformaties, die zich met woord en daad stellen op de basis van Gods Woord, zooals dat beleden is in de Gereformeerde belijdenisschriften,

besluite de Verklaring van 1905 niet langer te handhaven”;

b. een instructie van de Particuliere Synode van Zuid-Holland:

„ten aanzien van de Verklaring van 1905 verzoekt de Particuliere Synode, (naar aanleiding van het voorstel van de Part. Synode van Overijssel—Gelderland) aan de Generale Synode, de genoemde Verklaring in te trekken”;

c. een voorstel van de Classis Groningen, dat de Generale Synode „een commissie zal benoemen om het voorstel Overijssel—Gelderland inzake 1905 eens grondig te onderzoeken, met tijdige toezending der rapporten aan de kerken.”

De Commissie komt tot de volgende conclusies:

„De generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, bijeen te Groningen in het jaar 1946;

gehoord de tot haar gerichte verzoeken zich uit te spreken betreffende het al of niet voor haar kerken bindend karakter der door de generale synode van 1905 afgelegde verklaring inzake het dusgenaamde „infra- en supralapsarisme”, de dusgenaamde „eeuwige rechtvaardigmaking”, de dusgenaamde „onmiddellijke wedergeboorte” en de dusgenaamde „onderstelde wedergeboorte”;

instemmend met het oordeel, hetwelk (acta 1905 art. 124) met algemeene stemmen werd aanvaard door de te dezer zake rapporteerende synodale praeadviseerende commissie van 1905 „dat het noch noodig noch wenschelijk is voor een Generale Synode om over deze geschillen een definitieve uitspraak te doen, ja zelfs, dat een Synode dit niet doen kan of mag” (acta bladz. 206/7);

tevens instemmend met het op verlangen van diezelfde commissie uitdrukkelijk in de acta van 1905 (art. 157) opgenomen voorbehoud, dat „de libertas prophetandi” in onze kerken gehandhaafd dient te blijven, temeer waar deze vrijheid van profetie naar haar eenstemmig oordeel „in alle landen en in alle tijden” ten opzichte van geschillen als de bovengenoemde door de Gereformeerde kerken is gehandhaafd (vergel. acta bladz. 207);

constateerende, dat de verklaring van 1905 blijkens officieele uitspraken dienangaande alsmede blijkens haar inhoud en historie strikt genomen geen besluit aangaande de leer, doch aangaande de destijds aanwezige leergeschillen is geweest;

tevens constateerende, dat de synode van 1905 over deze leergeschillen geenszins ten principale uitspraak heeft willen doen (acta bladz. 207), doch welbe-

wust volstaan heeft met het afleggen eener verklaring „ter geruststelling van de consciëntiën en om alle eenzijdigheid in het voorstellen van sommige leerstukken te voorkomen”;

OVERWEGENDE:

dat de generale synodes van Sneek-Utrecht 1939/'43, Utrecht 1943-'45 en Utrecht 1946 de door de verklaring van 1905 aanvankelijk bereikte pacificatie hebben verbroken door eerst aan een onderdeel en later ook aan het geheel van deze verklaring in feite het gezag van een vierde belijdenisgeschrift toe te kennen en door deswege ambtsdragers te schorsen of af te zetten en kandidaten te weren, die, toen zulks van allen en ook van hen hetzij uitdrukkelijk geëischt hetzij verwacht werd, niet in staat beleden te zijn hetzij aan dit onderdeel hetzij aan dit geheel de eere van Gods Woord of van een daarop gegrond formulier van eenigheid te geven, en ook door nog in 1946 de op dezen grond uitgesproken schorsingen en geschiede weringen uitdrukkelijk goed te keuren, weshalve een nadere verklaring onzerzijds gewenscht geworden is;

dat in de verklaring van 1905 betreffende de vier genoemde theologische vraagstukken onderscheidene uitdrukkingen voorkomen, die met goede reden kunnen en mogen en zullen weersproken worden;

dat in onze Kerken betreffende de bovengenoemde punten van eenige onrust of van eenig leergeschil door de genade Gods allerminst sprake is;

dat te meer daarom voor deze kerken geen enkele reden aanwezig is aan de verklaring van 1905 betreffende de vier bedeelde theologische geschillen eenige andere dan historische beteekenis toe te kennen;

dat het integendeel te meer tegenover de misbruiken en zonden van de synodes van 1942-'46 geraden is vast te leggen, dat de kerken ten aanzien van de zoeven bedoelde punten genoeg hebben aan de Heilige Schrift en de drie formulieren van Eenigheid;

SPREEKT UIT:

dat de verklaring der generale synode van Utrecht 1905 betreffende het dusgenaamd „infra- en supralapsarisme”, de dusgenaamde „eeuwige rechtvaardigmaking”, de dusgenaamde „onmiddellijke wedergeboorte” en de dusgenaamde „veronderstelde wedergeboorte” door onze kerken niet meer voor haar rekening wordt genomen.”

Aan de bespreking nemen deel Ds. C. H. Lindeboom, oudl. E. Kamminga, oudl. J. A. Mulder, Prof. P. Deddens, Ds. J. Smelik, en Ds. H. Meulink. Nadat de rapporteur hen heeft beantwoord, spreken Ds. D. van Dijk, oudl. J. A. Mulder, Prof. P. Deddens, Ds. H. Meulink, oudl. N. C. Waagmeester, en Prof. Dr. K. Schilder.

De Rapporteur verdedigt nogmaals de conclusies, waarna de bespreking wordt onderbroken

ARTIKEL 104.

De Praeses schorst de vergadering tot half zeven, voor het houden van de avondpauze.

ARTIKEL 105.

De Praeses heropent de vergadering. Gezongen wordt Ps. 56 : 6.

ARTIKEL 106.

De in art. 103 geschorste bespreking over de verklaring van 1905 wordt voortgezet. Het woord wordt gevoerd door Prof. B. Holwerda,

Schorsing der
vergadering.

Heropening.

Voortzetting bespre-
king „1905”.

Ds. D. van Dijk, Prof. Dr. S. Greijdanus, Prof. P. Deddens, oudl. E. Kamminga, oudl. J. A. Mulder, Ds. B. A. Bos en oudl. H. Boelhouwer.

Verschillende voorstellen worden ingediend, die alle de „afschaffing” van de verklaring van 1905 beoogen, nl.

1. een voorstel van Ds. D. van Dijk.

De op één na laatste overweging zou Ds. van Dijk aldus willen lezen:

„dat te meer daarom voor deze kerken geen enkele behoefte bestaat aan een pacificatie-verklaring, als 1905 wilde zijn”, terwijl hij dan de uitspraak aldus wil lezen:

„spreekt uit:

dat de verklaring der generale Synode van Utrecht 1905 betreffende enz..... voor onze kerken niet meer dan historische beteekenis heeft, waaraan voor de practijk van het kerkelijk leven geen waarde is toe te kennen”.

2. Ds. B. A. Bos stelt voor de uitspraak aldus te formuleeren:

„spreekt uit:

dat onze kerken aan de verklaring der generale Synode van Utrecht 1905 betreffende enz....., zelfs niet als pacificatie-formule, in geen enkel opzicht gebonden willen zijn, en de aansprakelijkheid er voor afwijzen”.

3. De Rapporteur neemt de gedachte door Prof. Holwerda geopperd over en stelt voor, de heele uitspraak te laten vallen, en er voor in de plaats te stellen:

„en neemt dus deze pacificatie-formule terug”.

4. Ds. H. Veltman stelt voor de uitspraak aldus te lezen:

„spreekt uit:

dat de als pacificatie-formule bedoelde verklaring van de generale Synode van 1905 betreffende en..... nimmer confessioneele kracht heeft gehad en thans wegens het daarvan gemaakte misbruik, voor onze kerken geen enkele kracht meer heeft”.

5. Prof. Schilder doet de gedachte aan de hand het besluit als volgt te lezen:

„spreekt uit:

dat de verklaring der generale Synode van Utrecht 1905 betreffende enz..... door onze kerken, ook wijl zij veelszins onjuist is, niet meer voor haar rekening wordt genomen”.

6. Ds. F. Mul, Ds. J. F. van Hulsteijn en oudl. H. Boelhouwer stellen voor:

dat de verklaring der generale Synode van Utrecht 1905 betreffende enz. voor onze kerken slechts historische beteekenis heeft, en door onze kerken niet meer geschikt geacht wordt, om als kerkelijk stuk dienst te doen”.

Op voorstel van den Praeses zal de Commissie zich over deze verschillende voorstellen even beraden.

ARTIKEL 107.

Schorsing der
vergadering.

Op voorstel van den Praeses wordt de vergadering een half uur geschorst in welken tijd de commissie zich over de ingediende voorstellen zal beraden.

ARTIKEL 108.

Voortzetting bespre-
king „1905”.

Nadat de Commissie is teruggekeerd, worden de onderbroken besprekingen weer hervat. De Rapporteur Ds. C. Vonk bespreekt de verschillende voorstellen, waarop weer een bespreking volgt, waaraan deelnemen Ds. D. van Dijk, Prof. Dr. K. Schilder, Ds. J. van Bruggen en Ds. F. Mul.

Ds. D. van Dijk stelt voor dezen avond nog geen beslissingen te nemen, maar de commissie in de gelegenheid te stellen morgen voormiddag de verschillende argumenten nog eens rustig te overwegen, in de hoop dat dan morgenmiddag een ten volle verantwoorde beslissing kan worden genomen.

Dit voorstel wordt gesteund door Ds. J. van Bruggen en Ds. F. Mul, terwijl ook de Rapporteur het toejuicht.

Aan de bespreking van het voorstel nemen deel oudl. J. Olthoff, Ds. B. A. Bos en Ds. F. de Vries.

Met meerderheid van stemmen wordt het aanvaard.

ARTIKEL 109.

Orde der
vergaderingen.

Op voorstel van den Praeses zal morgen voormiddag gebruikt worden voor den arbeid der verschillende commissies, terwijl dan zoo mogelijk morgenmiddag weer opnieuw over de verklaring van 1905 gehandeld zal worden.

ARTIKEL 110.

Comité.

Waar de avond al ver gevorderd is gaat de vergadering, voor het bespreken van een paar zaken voor korten tijd in comité-generaal.

Zevende Zitting, Vrijdag 10 Mei.

ARTIKEL 111.

Opening.

De Praeses opent de vergadering. Gezongen wordt Psalm 138 : 2, gelezen Psalm 138, waarna de Praeses voorgaat in gebed.

ARTIKEL 112.

Appèl-nominal.

Uit het gehouden appèl-nominal blijkt dat afwezig zijn Ds. M. de Goede, oudl. H. Bos, oudl. C. D. Goudappel, Ds. K. Doornbos, oudl. N. C. Waagmeester en Ds. J. F. Sollie.

ARTIKEL 113.

Voortzetting bespre-
king „1905”.

De Praeses deelt mee dat Commissie II hedenmorgen wederom heeft vergaderd en tot een voorstel is gekomen, waarom de bespreking van de verklaring van de generale synode van Utrecht 1905 wederom voortgezet kan worden.

Het voorstel der Commissie is vermenigvuldigd en aan alle leden ter hand gesteld. Het luidt aldus:

„De generale synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, bijeen te Groningen in het jaar 1946;

gehoord de tot haar gerichte verzoeken zich uit te spreken betreffende het al of niet voor haar kerken bindend karakter der door de generale synode van 1905 afgelegde verklaring inzake het dusgenaamde „infra- en supralapsarisme”, de dusgenaamde „eeuwige rechtvaardigmaking”, de dusgenaamde „onmiddellijke wedergeboorte” en de dusgenaamde „onderstelde wedergeboorte”;

instemmend met het oordeel, hetwelk (acta 1905 art. 124) met algemeene stemmen werd aanvaard door de te dezer zake rapporteerende synodale praeadviseerende commissie van 1905 „dat het noch noodig noch wenschelijk is voor een Generale Synode om over deze” (immers theologische) „geschillen een definitieve uitspraak te doen, ja zelfs, dat een Synode dit niet doen kan of mag” (acta bladz. 206-207);

tevens instemmend met het op verlangen van diezelfde commissie uitdrukkelijk in de acta van 1905 (art. 157) opgenomen voorbehoud, dat „de libertas prophetandi” in onze kerken gehandhaafd dient te blijven, temeer waar deze vrijheid van profetie naar haar eenstemmig oordeel „in alle landen en in alle tijden” ten opzichte van geschillen als de bovengenoemde door de Gereformeerde kerken is gehandhaafd (vergel. acta bladz. 207);

constateerende, dat de verklaring van 1905 blijkens officieele uitspraken dienaangaande alsmede blijkens haar inhoud en historie strikt genomen geen besluit aangaande deze leer, doch aangaande de destijds aanwezige leergeschillen is geweest;

tevens constateerende, dat de synode van 1905 over deze leergeschillen geenszins ten principale uitspraak heeft willen doen (acta bladz. 207), doch welbewust volstaan heeft met het afleggen eener verklaring „ter geruststelling van de consciëntiën en om alle eenzijdigheid in het voorstellen van sommige leerstukken te voorkomen”; overwegende:

dat in de verklaring van 1905 betreffende de vier genoemde theologische vraagstukken onderscheidene uitdrukkingen voorkomen, die met goede reden kunnen en mogen en zullen weersproken worden;

dat in onze kerken betreffende de bovengenoemde punten van eenige onrust of van eenig leergeschil door de genade Gods allerminst sprake is;

dat reeds daarom voor onze kerken geen enkele reden aanwezig is aan de verklaring van 1905 betreffende de vier bedoelde theologische geschillen eenige andere dan historische beteekenis toe te kennen;

dat de generale synoden van Sneek-Utrecht 1939 e.v., Utrecht 1943 e.v. en die der gebonden kerken van Utrecht 1946 de door de verklaring van 1905 aanvankelijk bereikte pacificatie hebben verbroken door eerst aan een onderdeel en later ook aan het geheel van deze verklaring in feite het gezag van een vierde belijdenisgeschrift toe

te kennen en door deswege ambtsdragers te schorsen of af te zetten en kandidaten te weren, die, toen zulks van allen en ook van hen hetzij uitdrukkelijk geëischt, hetzij verwacht werd, niet in staat beleden te zijn hetzij aan dit onderdeel hetzij aan dit geheel de eere van Gods Woord of van een daarop gegrond formulier van eenigheid te geven, en ook door nog in 1946 de op dezen grond uitgesproken schorsingen en geschiede weringen uitdrukkelijk goed te keuren;

dat het bovendien tegenover de misbruiken en zonden van de synoden van 1942—1946 geraden is vast te leggen, dat de kerken ten aanzien van de zoeven bedoelde punten genoeg hebben aan de Heilige Schrift en de Drie Formulieren van Eenigheid;

om welke redenen een nadere uitspraak onzerzijds gewenscht geworden is;

besluit uit te spreken, gelijk zij mitsdezen doet:

- A. dat de verklaring der generale synode van Utrecht 1905 betreffende het dusgenaamde „infra- en supralapsarisme”, de dusgenaamde „eeuwige rechtvaardigmaking”, de dusgenaamde „onmiddellijke wedergeboorte” en de dusgenaamde „onderstelde wedergeboorte” veelszins onjuist is;
- B. dat deze verklaring door onze kerken niet meer voor haar rekening wordt genomen”.

Enkele broeders voeren het woord, nl. Ds. J. F. van Hulsteijn, oudl. J. A. Mulder, Ds. H. Meulink, Prof. B. Holwerda, waarna oudl. J. A. Mulder voorstelt de verdere besprekingen over dit agenda-punt uit te stellen tot na de verkiezingsweek. Dit voorstel wordt gesteund, en komt in bespreking, aan welke bespreking wordt deelgenomen door Ds. D. van Dijk, Ds. C. Vonk en Ds. J. P. van der Stoel. In stemming gebracht, wordt het voorstel met 27 tegen 11 stemmen verworpen.

De bespreking over de verklaring van 1905 wordt voortgezet. Achtereenvolgens wordt het woord gevoerd door Prof. B. Holwerda, Ds. J. Schelhaas, Ds. D. van Dijk, Ds. J. Smelik, Ds. F. de Vries, Prof. Dr. K. Schiider en oudl. H. Boelhouwer, die door den Rapporteur beantwoord worden.

Er komen twee voorstellen:

1. Een voorstel van Ds. D. van Dijk, om in de uitspraak onder letter A, de volgende aanvulling aan te brengen:
„veelszins onjuist, en daarom reeds als pacificatieformule ondeugdelijk is”.
2. Een vraag van Ds. F. de Vries, die in een voorstel wordt omgezet door den Rapporteur Ds. C. Vonk, om in de uitspraak onder letter A., aldus te lezen:
„dat de verklaring der generale synode enz. reeds als pacificatie-formule veelszins onjuist en daarom ondeugdelijk is”.

Beide voorstellen worden gesteund, en besproken.

Aan de bespreking nemen deel Ds. D. van Dijk, Ds. J. van Bruggen,

Ds. F. de Vries, Prof. P. Deddens, oudl. J. A. Mulder, Prof. Dr. K. Schilder, Ds. G. Hagens en Ds. C. Vonk.

Hierna komt de conclusie der commissie in stemming. Alle overwegingen worden aanvaard. Bij het besluit wordt er gestemd over de beide ingediende voorstellen. Het voorstel van Ds. C. Vonk (2) kan slechts zeven stemmen op zich vereenigen. Daarop wordt het voorstel van Ds. D. van Dijk (1) met algemeene stemmen aanvaard. Over de naar dit aangenomen voorstel gewijzigde conclusie der commissie wordt nu hoofdelijk gestemd. Met algemeene stemmen wordt de heele conclusie nu aanvaard, die slechts in het besluit is aangevuld. Na de ongewijzigde overwegingen luidt het besluit derhalve aldus:

„besluit uit te spreken, gelijk zij mitsdezen doet:

- A. dat de verklaring der generale synode van Utrecht 1905 betreffende het dusgenaamde „infra- en supralapsarisme”, de dusgenaamde „eeuwige rechtvaardigmaking”, de dusgenaamde „onmiddellijke wedergeboorte” en de dusgenaamde „onderstelde wedergeboorte”, veelszins onjuist en daarom reeds als pacificatie-formule ondeugdelijk is;
- B. dat deze verklaring door onze kerken niet meer voor haar rekening wordt genomen”. (Zie Bijlage X).

ARTIKEL 114.

De eerste scriba leest de Acta van de zesde zitting — de artikelen 91 tot 110 —. De leden oudl. A. Schilder en Ds. C. Vonk stellen voor de in art. 106 vermelde voorstellen niet alle in de Acta op te nemen. Hierover voeren het woord: Ds. C. Vonk, Ds. D. van Dijk, oudl. L. Berk, Ds. C. H. Lindeboom, Ds. F. de Vries en Ds. B. A. Bos.

Lezing der Acta.

Het voorstel wordt aldus gepreciseerd, dat alleen die voorstellen in de Acta zullen worden opgenomen, waarover in de vergadering een beslissing is gevallen.

Dit voorstel wordt met meerderheid van stemmen verworpen.

De Acta worden vastgesteld.

ARTIKEL 115.

Ingekomen is het rapport van de door de voorloopige Synode van Enschede aangewezen Deputaten voor de zekerstelling van kerkelijke goederen. Dit rapport wordt in handen gegeven van Commissie III, welke hierover nader zal rapporteeren.

Ingekomen stuk.

ARTIKEL 116.

Ds. J. Smelik rapporteert namens Commissie I nogmaals over het „Reglement tot de opleiding voor den Dienst des Woords”, zie artikel 101. Hiertoe wordt een aanvullend rapport uitgebracht. Zie Bijlagen IV en VI.

Reglement van de Theologische Hoogeschool.

Onderscheiden wijzigingen zijn en worden aangebracht, en voorgesteld wordt het reglement nu aldus vast te stellen:

Reglement voor de Theol. Hoogeschool van De Gereformeerde Kerken in Nederland, te Kampen.

Art. 1.

De Gereformeerde Kerken in Nederland onderhouden voor de wetenschappelijke vorming van Dienaren des Woords een Theologische Hoogeschool.

Art. 2.

Deze Hoogeschool is gevestigd te Kampen. Verplaatsing kan alleen geschieden bij besluit van de Generale Synode.

Art. 3.

De gezamenlijke Kerken verzorgen deze Hoogeschool door Deputaten-Curatoren, die te dien einde door de Generale Synode worden gemachtigd en geïnstrueerd. De aanwijzing van deze Deputaten geschiedt door de Particuliere Synode. Elke Particuliere Synode wijst een curator met secundus aan.

Art. 4.

Deze Deputaten-Curatoren vergaderen minstens eenmaal 's jaars ter plaatse, waar de Hoogeschool gevestigd is. De Hoogleeraren der Hoogeschool wonen de vergaderingen bij met adviseerende stem.

Art. 5.

De Deputaten-Curatoren oefenen toezicht op de belijdenis van de Hoogleeraren en Lectoren, opdat alles uit hun onderwijs geweerd blijve, wat afbreuk zou doen aan de belijdenis der Kerken. Zij regelen met de Hoogleeraren de vakken, die door elk hunner moeten onderwezen worden, stellen jaarlijks, op voordracht der Hoogleeraren, de Series Lectionum vast, en hebben ten allen tijde recht van toegang tot de lessen en tot bijwoning van de examina.

Art. 6.

De aanstelling van hen, die aan deze Hoogeschool in vasten dienst onderwijs geven, geschiedt na voordracht van de Curatoren door de Generale Synode, aan welke voordracht de Synode echter niet gebonden is. De beëindiging van, de schorsing in en het verleenen van verlof uit hun dienst geschiedt op den voet van afzonderlijk door de Generale Synode vast te stellen regeling.

Art. 7.

De Hoogleeraren en Lectoren moeten leden zijn van één van de Gereformeerde Kerken in Nederland, onderteekenen bij hun optreden het „Onderteekening-formulier voor de Hoogleeraren en leeraren der Theologische Hoogeschool”, vastgesteld door de Synode van 's-Gravenhage 1914 (zitting 29 Oct. Art. 27) en verbinden zich tot onderwerping aan het toezicht van Curatoren, behoudens beroep op de Generale Synode.

Art. 8.

Het inkomen en pensioen der Hoogleeraren en Lectoren, benevens de verzorging van hun weduwen en weezen, worden door de Generale Synode geregeld.

Art. 9.

Het aantal Hoogleeraren en Lectoren wordt bepaald door de Curatoren, onder nadere goedkeuring van de Generale Synode.

Art. 10.

Het College van Hoogleeraren oefent toezicht op en tucht over de studenten en heeft het recht, om als uiterste maatregel een student van de Hoogeschool te verwijderen, onder nadere goedkeuring van de Cuartoren.

Art. 11.

Het College van Hoogleraren heeft het recht van examineeren in de Theologie, en tot het verleen van den graad van candidaat en dien van doctor in de Theologie.

Art. 12.

Beurtelings wordt een der Hoogleraren voor den tijd van een jaar tot rector benoemd. Als zoodanig oefent hij toezicht op den gang van het onderwijs, regelt de loopende zaken, en heeft het recht tot samenroeping van een vergadering.

Art. 13.

Tot de lessen en de examina aan de Theologische Hoogeschool worden toegelaten zij, die lid zijn van een van De Gereformeerde Kerken in Nederland, een goed getuigenis aangaande hun belijdenis en wandel overleggen, en in het bezit zijn van een der getuigschriften, vermeld in de artt. 11 en 12 van de Wet op het Hooger Onderwijs.

Buitenlanders kunnen ook worden toegelaten op grond van een admissie-examen, dat met het eindexamen van een Gymnasium gelijk staat.

Zij die in het bezit zijn van het getuigschrift B van het eindexamen Gymnasium, kunnen worden ingeschreven als student, maar kunnen slechts tot het propaedeutisch examen worden toegelaten, nadat zij een voldoende aanvullingsexamen hebben afgelegd in Grieksch en Latijn.

De Hoogleraren zullen met ieder der aanstaande studenten afzonderlijk een samenspreking houden over de betekenis van hun studie als voorbereiding van het ambt, waarnaar zij staan.

Van het afleggen van het admissie-examen, van het propaedeutisch, van het candidaats- en van het doctoraal examen kunnen geheel of gedeeltelijk worden vrijgesteld personen, die bewijs vertoonen, dat zij elders in Nederland of in het buitenland een daarmee gelijkstaand examen met goed gevolg hebben afgelegd. Als zulken examina worden beschouwd:

- a. de overeenkomstige examina aan de Rijksuniversiteiten in Nederland, de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam, en de Vrije Universiteit te Amsterdam;
- b. Andere examina, die bij afzonderlijk besluit van het College van Hoogleraren, onder goedkeuring van het Curatorium, als zoodanig worden aangewezen.

Art. 14.

Zij, die den leeftijd van 30 jaar hebben bereikt, niet in het bezit zijn van een der getuigschriften, vermeld in Art. 11 en 12 van de Wet op het Hooger Onderwijs, maar wel een voldoende algemeene ontwikkeling hebben, kunnen in bijzondere gevallen tot de lessen en de examina aan de Hoogeschool worden toegelaten op grond van een verklaring van het College van Hoogleraren, die zich voor het desbetreffende onderzoek zoo noodig doen assisteeren door Lectoren, zulks onder nadere goedkeuring van Curatoren.

In zeer bijzondere gevallen kan ook toelating tot de *lessen* worden verleend aan niet-leden van De Gereformeerde Kerken in Nederland, die in het bezit zijn van een der getuigschriften, vermeld in artt. 11 en 12 van de Wet op het Hooger Onderwijs, en tot de *examina* aan niet-leden van De Gereformeerde Kerken in Nederland, die tevens de Heilige Schrift aanvaarden als het Woord Gods, overeenkomstig de Drie Formulieren van Eenigheid, zulks alles ter beoordeeling van het College van Hoogleraren, onder goedkeuring van het Curatorium.

Art. 15.

De cursus is voor het candidaatsexamen aangelegd op vier jaren: één voor de propaedeuse en drie voor de theologie.

Art. 16.

Het propaedeutisch onderwijs omvat de vakken, die door de Curatoren met advies der Hoogleraren daarvoor bepaald zijn. Het propaedeutisch-examen wordt afgenomen door het College van Hoogleraren en assisteerende Lectoren.

Art. 17.

Het candidaatsexamen, dat in één maal wordt afgenomen, omvat de vakken en vereischt de testimonia, die door de Curatoren met advies der Hoogleraren bepaald zijn.

Om tot het candidaats-examen te worden toegelaten, moet de adspirant ten minste sinds een jaar belijdend lid zijn van een van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

Art. 18.

Het doctoraal-examen wordt afgenomen door het College van Hoogleraren, al of niet geassisteerd door de Lectoren, of door Hoogleraren (Lectoren) van eenige Hoogeschool of Faculteit, naar de regelen, daarvoor gesteld door Curatoren, met advies van Hoogleraren.

Art. 19.

De cursus vangt aan in de tweede helft van September en eindigt in Juni. Tusschentijds is er een Kerst- en een Paaschvacantie, elk van drie weken.

Art. 20.

Voor het volgen van de lessen van den cursus, bedoeld in art. 15, wordt telken jare *f* 150.— betaald, te voldoen in twee termijnen, n.l. bij den aanvang van den cursus en primo Maart; met dien verstande, dat wie door omstandigheden onafhankelijk van zijn wil gedurende den eersten termijn de studie verlaat, den tweeden niet behoeft te betalen. Wanneer uit één gezin meer dan één kind tegelijkertijd de lessen volgt, zal het college-geld voor elk volgend kind *f* 100.— bedragen.

Art. 21.

Voor het propaedeutisch examen wordt *f* 25.— gestort, en voor het candidaats-examen *f* 50.—. Wie niet slaagt, wordt bij herhaald examen van betaling vrijgesteld. De admmissie wordt kosteloos afgenomen.

Het reglement komt nogmaals in bespreking.

Ds. F. de Vries, gesteund door oudl. A. Schilder, doet het volgende voorstel:

„De Synode geve aan de Curatoren in overweging na te gaan of het noodig is dat een Huishoudelijk Reglement wordt opgesteld, en zoo ja, dat zou in dat reglement dienen te worden opgenomen de artt. 20 en 21 van het Reglement voor de Theologische Hoogeschool, en voorts met een voorstel te komen bij de volgende Generale Synode.”

Dit voorstel wordt verworpen.

Het Reglement voor de Theologische Hoogeschool wordt eenparig aanvaard.

ARTIKEL 117.

Ds. J. Smelik stelt voorts namens Commissie I voor de nog resteerende conclusies van het Rapport over het Curatoren verslag — zie art. 101 — thans te aanvaarden, met dien verstande, dat voorgesteld wordt:

- a. „de tweede conclusie, na goedkeuring der thans voorgestelde wijzigingen, te aanvaarden;
- b. de derde conclusie ongewijzigd over te nemen;
- c. de vierde conclusie aldus gewijzigd te aanvaarden, dat de synode

„uitspreke, dat bij tusschentijdsche vacatures het Curatorium de dan door de Particuliere Synoden aan te wijzen Deputaten beschouwe als door de Generale Synode gemachtigd en geïnstrueerd, tot aan de volgende Generale Synode;

d. de twaalfde conclusie ongewijzigd over te nemen.”

Ook deze conclusies worden aanvaard, zoodat al de in art. 101 vermelde conclusies ongewijzigd aanvaard zijn, behalve conclusie 4, die geredigeerd is als onder *c.* van dit artikel vermeld. (Zie Bijlage VI).

ARTIKEL 118.

De Praeses schorst de vergadering tot half zeven, voor het houden van de avondpauze.

Schorsing der vergadering.

ARTIKEL 119.

De Praeses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 99 : 8.

Heropening.

ARTIKEL 120.

Het Moderamen stelt voor dat de synode weer zal samenkomen Dinsdag 21 Mei. Des morgens zullen dan de verschillende Commissies vergaderen, terwijl zoo mogelijk de Synode des middags weer in openbare zitting zal samenkomen. Ook op Vrijdag 24 Mei zal vergaderd worden. Aldus besloten.

Orde der vergaderingen.

ARTIKEL 121.

Ds. W. G. Visser leest namens Commissie I het verslag voor dat door de Deputaten voor de Correspondentie met Buitenlandsche Kerken van hun werkzaamheden is ingezonden bij deze Generale Synode. Zie Agendum 7, *j*, en Bijlage LVI.

Verslag van de Deputaten voor Correspondentie met Buitenlandsche kerken.

„Deputaten stellen aan de Synode voor:

de te benoemen Deputaten in te lichten betreffende de volgende punten:

1. welke zijn precies de grenzen van hun taak, bepaaldelijk in verband met de „voorlichting” van buitenlandsche Kerken;
2. met welke buitenlandsche Kerken moet contact door correspondentie worden onderhouden;
3. moeten reeds voor een volgende Synode uitnodigingen tot bijwoning daarvan worden verzonden, dan wel nog niet.”

ARTIKEL 122.

Namens dezelfde Commissie rapporteert Ds. W. G. Visser over het in het vorig artikel genoemde verslag, dat de Deputaten voor de Correspondentie met Buitenlandsche Kerken, van hun werkzaamheden hebben uitgebracht. Zie Bijlage LVII.

Rapport over het verslag van de Deputaten voor Correspondentie met Buitenlandsche kerken.

De Commissie komt tot de volgende voorstellen:

1. „De Deputaten voor Correspondentie met Buitenlandsche Kerken onder goedkeuring van — en dankzegging voor hun werkzaamheden te continueeren, met uitzondering van Prof. Dr. S. Greijdanus;

2. Prof. Dr. S. Greijdanus op zijn verzoek, met dankzegging voor de bewezen diensten te dechargeeren van zijn functie als Deputaat voor Correspondentie en enkele nieuwe Deputaten aan de bestaande toe te voegen.
3. De „Perscommissie voor voorlichting van N.-Amerika en Canada” (Acta Enschede art. 84 sub 18) op te heffen en aan de Deputaten voor Correspondentie met Buitenlandsche Kerken op te dragen de voorlichting der kerken, waarmee zij correspondeeren.
4. Deze Deputaten op te dragen na te gaan of, en zoo ja, waarom de lijst der kerken, waarmee wordt gecorrespondeerd, moet worden herzien en daarover de e.v. Generale Synode te dienen van advies.
5. Deze Deputaten te machtigen, indien zij voldoende gronden aanwezig achten te zijn om terstond de Correspondentie met een bepaalde kerkengroep te staken, in overleg met de roepende kerk te beslissen, die kerken al of niet uit te noodigen tot het bijwonen der e.v. Generale Synode, behoudens goedkeuring dier Synode.”

Aan de besprekingen nemen deel Ds. B. A. Bos, Ds. P. K. Keizer, Ds. F. de Vries, oudl. A. Schilder, Ds. C. Vonk en oudl. P. Waalewijn. De conclusies worden aanvaard.

ARTIKEL 123.

Afvaardiging naar de
Generale Synode.

Ouderling P. Waalewijn rapporteert nogmaals — zie art. 31 — namens Commissie III over het schrijven van de classis Groningen — Agendum 9 b. — waarin bezwaar gemaakt wordt tegen „dubbele afvaardiging” van de Particulier-Synodale ressorten van N. Holland en Drenthe. Zie Bijlage XLV.

De conclusie luidt:

„De Generale Synode spreekt uit, dat ook inzake het getal der afgevaardigden van elke Part. Synode naar de Generale Synode de K.O. moet worden nageleefd en men keere ook nu reeds terug naar de normale afvaardiging van twee Dienaren en twee Ouderlingen volgens art. 50 K.O.”

Aan de besprekingen nemen deel Ds. B. A. Bos, Ds. O. W. Bouwsma, Ds. J. Smelik, Prof. Dr. K. Schilder, oudl. J. van Dijk, Ds. H. Meulink, oudl. J. Veenstra en oudl. J. A. Mulder.

Een advies door Prof. Dr. K. Schilder wordt als voorstel door Ds. B. A. Bos overgenomen, aldus geformuleerd:

„Bij de bepaling van de grenzen van een Particulier ressort, adviseere de Synode de Kerken zich niet alleen te laten leiden door de geografische grenzen, maar ook door het aantal kerken.”

Dit voorstel, dat gesteund wordt, wordt met 13 tegen 20 stemmen verworpen, waarna de conclusie der commissie wordt aanvaard.

ARTIKEL 124.

Adviseurs voor
diaconiën.

Namens Commissie III brengt Ds. J. F. van Hulsteijn een aan-

vullend rapport uit over het verzoek van de Particuliere Synode van Noord Brabant, Limburg en Zeeland „adviseurs te benoemen voor onze diaconiën” enz. Agendum 8, Q, 1, 2. Zie art. 61.

Voorgesteld wordt „niet te voldoen aan het verzoek van de Part. synode van N. Brabant, Limburg en Zeeland, omdat:

1. de verzorging der armen een kerkelijke zaak is;
2. de ambtsdragers door wie de kerken deze zaak behartigen, met de zich daarbij voordoende moeilijkheden behooren te komen op de kerkelijke vergaderingen;
3. en er, indien deze kerkelijke zaak kerkelijk wordt behandeld, geen behoefte zal zijn aan adviseurs bijzonder voor de diakenen.”
Zie Bijlage XLIX.

Aan de bespreking nemen deel Ds. D. Zemel, Ds. D. van Dijk en Ds. H. Meulink. De conclusies worden aanvaard.

ARTIKEL 125.

Ds. J. F. van Hulsteijn rapporteert namens Commissie III nogmaals — zie art. 59, 79 — over het voorstel van de Particuliere Synode van Overijssel-Gelderland betreffende uniforme attestaties. (Agendum 8 N, 1, 2, 3).

Attestatiën.

De Commissie stelt de Synode voor:

1. uit te spreken, dat bij een attestatie moet blijken, dat het inderdaad een getuigenis is aangaande belijdenis en wandel van den vertrekkende, welk getuigenis op verzoek van den vertrekkende of van zijn verzorgers, door den kerkeraad van vertrek wordt gericht aan den kerkeraad van aankomst, en dat bij belijdende leden, inbegrepen eventueel hun gedoopte kinderen, aan den vertrekkende wordt meegegeven;
2. er bij de kerkeraden sterk op aan te dringen, dat de in het rapport genoemde gegevens aangaande zaken, die voor ieder gelden, op de attestatie worden vermeld;
3. zoo men van een model gebruik wil maken, de als bijlagen *a. en b.* bij het rapport opgenomen modellen daartoe bij de kerkeraden aan te bevelen.

Aan de bespreking nemen deel Ds. F. de Vries, Ds. P. K. Keizer en oudl. J. van Dijk. Ds. P. K. Keizer stelt voor, conclusie 3 niet te aanvaarden, maar een nieuwe conclusie 3 op te stellen, aldus geformuleerd:

3. „uit te spreken, dat de Synode het onnoodig acht een model attestatie bij de kerken aan te bevelen.”

Dit voorstel wordt gesteund, en daarna met eenparige stemmen aanvaard. De conclusies 1 en 2 worden aanvaard, en in plaats van de voorgestelde conclusie 3 gesteld de aanvaarde conclusie 3 van Ds. P. K. Keizer. Zie Bijlage XLVIII.

ARTIKEL 126.

In behandeling komt het voorstel — zie art. 96 — om gedurende het vervolg van de zittingen dezer Synode gebruik te maken van een

Kerkelijk Bureau.

in te stellen kerkelijk Bureau dat de Acta en de voornaamste rapporten alsmede de conclusies van alle in te dienen rapporten, voor de leden der Synode zal vermenigvuldigen.

Oudl. J. A. Mulder deelt mee dat de mogelijkheid tot het instellen van zulk een Bureau bestaat.

Aan de besprekingen nemen deel Prof. Dr. K. Schilder, Ds. B. A. Bos, oudl. A. Schilder, Ds. F. de Vries, Ds. C. Vonk en Ds. P. K. Keizer.

Besloten wordt het voorstel te aanvaarden.

ARTIKEL 127.

Financiën.

Ds. J. Smelik vraagt of het niet billijk is, dat, waar de Synode vergadert in Groningen, en de meest zwakke Particuliere ressorten de hoogste reiskosten hebben, de reiskosten naar vast te stellen quota billijk over de verschillende ressorten zullen worden verdeeld.

Besloten wordt dat het Moderamen over deze zaak nadere voorstellen aan de Synode zal doen. Zie art. 135.

ARTIKEL 128.

Sluiting van de zevende zitting.

Na dankzegging door den eersten Scriba, sluit de Praeses de zevende zitting der Synode.

Achtste Zitting, Woensdag 22 Mei.

ARTIKEL 129.

Ingekomen stukken.

Nadat de zitting, na een korte comité-zitting, publiek geworden is, leest de eerste scriba onderscheiden ingekomen stukken voor:

- a. Een telegram van Ds. J. de Waard van Kampen, waarin hij verzoekt tegenwoordig te mogen zijn bij de behandeling van het rapport over het werk in de N.O. Polder.
- b. Een schrijven van den kerkeraad te Velp, betreffende het genomen besluit aangaande het „preek“-consent van studenten.
- c. Idem, over dezelfde zaak van br. D. Bosveld te Velp.
- d. Van den kerkeraad te Leerdam over gelden voor de Theol. Hoogeschool.
- e. Van de Church of Scotland, waarin wordt meegedeeld, dat deze Kerk zich thans niet kan doen vertegenwoordigen.
- f. Van de Particuliere Synode van Zeeland, N.-Brabant en Limburg over voorgedragen Deputaten.
- g. Van de classis Hardenberg over de eenheid.

Voorts zijn ingekomen:

- h. Rapport van de Deputaten voor de geestelijke verzorging der Militairen. (Zie art. 84, 87).
- i. Rapport van den Haag-West over de voorlichting van Londen en Curaçao.
- j. Rapport van Ds. J. de Waard over de geestelijke arbeid in de Noord-Oost Polder; met twee bijlagen.

Besloten wordt de stukken vermeld onder a, e, i en j, in handen

te stellen van Commissie I; dat onder *g.* vermeld, in handen van Commissie II, en het onder *h.* vermelde in handen van Commissie IV te stellen. De tweede scriba zal de onder *b.* en *c.* vermelde stukken beantwoorden, met heenwijzing naar het beslotene in art. 37. Het onder *d.* vermelde stuk wordt doorgegeven naar de „Stichting”, welke verzocht wordt het te beantwoorden.

ARTIKEL 130.

Besloten wordt het verdere van dezen dag te reserveeren voor den arbeid der Commissies en D.V. morgen weer in openbare zitting samen te komen, ter behandeling van het rapport over ev. samenspreking. Tevens wordt besloten de volgende week — in verband met het Hemelvaartsfeest — geen zitting der Synode te houden.

Orde der vergaderingen.

ARTIKEL 131.

Nadat de Assessor is voorgegaan in dankzegging, sluit de Praeses de achtste zitting der Synode.

Sluiting van de achtste zitting.

Negende Zitting, Donderdag 23 Mei.

ARTIKEL 132.

De Praeses opent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 85 : 4, leest Psalm 85, en gaat voor in gebed.

Opening.

ARTIKEL 133.

Bij het gehouden appèl-nominal blijken afwezig te zijn, de ouderlingen C. Lentink en W. C. van Zwieten, en Ds. J. Keizer. Deze leden zijn niet vervangen.

Appèl-nominal.

ARTIKEL 134.

Een ingekomen schrijven van oudl. A. Schilder wordt voorgelezen. Hij deelt mee niet aanwezig te kunnen zijn, zijn secundus te hebben gewaarschuid, en verzoekt toezending van rapporten. Aan dit verzoek zal worden voldaan.

Ingekomen stuk.

ARTIKEL 135.

Op voorstel van het Moderamen wordt besloten dat de reiskosten naar deze Synode, die, in verband met de plaats van samenkomst op de zwakste Particulier Synodale ressorten het zwaarst drukken, door de kerken gemeenschappelijk gedragen zullen worden, naar een vast te stellen quotum. Voorts wordt besloten de Kerk van Groningen te verzoeken de benodigde gelden *voorloopig* ter beschikking te willen stellen. Zie art. 127.

Financiën.

Wat de quotatie betreft stelt het moderamen voor, dat de verschillende Partic. Synodale ressorten zullen bijdragen naar de volgende percentages: Groningen-Friesland 30%, Drenthe 10%, Overijssel-Gelderland 22½%, Utrecht 12½%, Noord Holland 5%, Zuid Holland 15%, Zeeland—Noord Brabant-Limburg 5%.

Over deze percentages zal in een volgende zitting een beslissing worden genomen. (Zie art. 166).

ARTIKEL 136.

Rapport inzake voorgeslagen samenspreking.

Namens Commissie II leest Prof. Dr. K. Schilder het „Rapport inzake voorgeslagen samenspreking met Deputaten van de Synode — Duursema.” (Agendum 8, A, 1, 2, 3, 4, 5b, 8, 9, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18). Zie Bijlagen XII en XIII.

Het Rapport komt tot de volgende conclusies:

De Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, vergaderd te Groningen anno Domini 1946,

kennis genomen hebbende,

1e. van de mededeeling, haar gedaan namens de te Utrecht in 1946 bijeengekomen zich noemende „Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland”, dat laatstgenoemde deputaten benoemde met opdracht „contact” óók met onze kerken „te zoeken”, teneinde met eventueel onzerzijds te benoemen deputaten „samen te spreken”, „om gezamenlijk voorstellen te ontwerpen, welke leiden tot overeenstemming inzake leerpunten”, die hare en onze kerken „tot nu toe scheiden”,

2e. van een namens deze deputaten tot onze synode gericht desbetreffend verzoek,

3e. van de uit de kerken te dezer zake bij haar ingekomen stukken,

gelet op het feit, dat tevoren door bedoelde Utrechtsche vergadering aan dit haar besluit algemeene bekendheid is gegeven,

gevoelt zich gedrongen, haerzijds dienaangaande het navolgende onder de algemeene aandacht te brengen:

A.

I. Ten aanzien van bovenbedoeld tot haar gekomen verzoek **CONSTATEERT** de Synode allereerst:

dat de Utrechtsche vergadering in haar plan van samenspreking ten onrechte de werkelijke oorzaken der tusschen hare en onze kerken geslagen breuk ten eenenmale verzwijgt, en buiten beschouwing doet blijven. Immers:

a. haar voorgangsters hebben aanstaande en reeds dienende ambtsdragers geweerd of geschorst, resp. afgezet of met hun kerk buiten het door haar eerst geschonden en daarna verbroken kerkverband geplaatst, onder andere, omdat zij, hoewel daartoe geprest, aan bepaalde in 1942 vastgestelde (en thans deels reeds vervangen) leeruitspraken, welke aan de drie formulieren van eenigheid waren toegevoegd, niet de eere van zoodanige formulieren vermochten toe te kennen;

b. ook hebben zij van ambtsdragers geëischt, mede te werken aan de uitvoering van besluiten, die dezen in strijd met de Kerkenordening noemden, en, ook nadat daarvan het bewijs geleverd was, in het stellen van dezen eisch volhard;

c. in haar handeling met deze aanstaande of reeds dienende ambtsdragers hebben deze vergaderingen uitdrukkelijk en bij herhaling verklaard, dat het niet, en dus ook niet tijdelijk, geoorloofd was

binnen het kerkverband te blijven en haar besluiten (met inbegrip van die, betreffende de thans ten deele vervangen leeruitspraken) niet uit te voeren;

- d. integendeel hebben zij, hoewel te voren wetende, dat deze ambtsdragers of aanstaande ambtsdragers zich niet in staat en niet gerechtigd achtten, niets te leeren, dat met deze (ook met de thans vervangen) uitspraken niet ten volle in overeenstemming was, toch van hen de belofte van alzoo wèl te leeren uitdrukkelijk geëischt;
- e. en toen deze aanstaande of reeds dienende ambtsdragers, respectievelijk hun kerkeraden, weigerden het kerkverband te verbreken, hebben zij hen buiten het kerkverband geplaatst, of in de ambtelijke bedieningen geschorst dan wel afgezet, en der afsnijding waardig gekeurd, alzoo hen in Gods Naam bindende óók aan een formule, die thans reeds door een andere vervangen is;
- f. in al dezen handel hebben zij de aangenomen Kerkenordering herhaaldelijk op onderscheidene fundamenteele artikelen geschonden, en gevorderd, dat openlijk leedwezen zou worden betuigd over een langs den kerkelijken weg ingediende klacht tegen deze schennis;
- g. maar van deze en diergelijke voor de breuk *werkelijk* verantwoordelijke toepassingen van bepaalde *kerkrechtelijke* theorieën zwijgt de uitnodigende vergadering ten eenenmale, als zij het onderwerp bepaalt ter zake waarvan door de wederzijdsche deputaten voorstellen zouden moeten worden ontworpen.

II. De Synode OVERWEEGT hierbij:

- a. dit onttrekken van de *kerkrechtelijke* oorzaken der breuk aan de algemeene aandacht is des te meer bedroevend, omdat onzerzijds bij herhaling met nadruk is verklaard, dat daarmede Christus' Koningschap over zijn aan alle menschenheerschappij onttrokken kerken aangetast, menige uitspraak onzer Geloofsbelijdenis verloochend, en de goede trouw in de kerkelijke samenleving (o.a. volgens artikel 31 der Kerkenordering) geschonden is;
- b. „herstel” van een gebroken „eenheid” is onmogelijk, zoolang zij, wien zulks aangaat, de *werkelijke* oorzaken der breuk onttrekken aan het gesprek over de breuk;
- c. een aandeel nemen in deze zondige verlating van den bodem der *feiten* zou den Heiligen Geest nu ook onzerzijds bedroeven, wijl Gods Woord alleen voor het *werkelijke* leven beloften geeft en de *verlossing* alleen uit de *bestaande* ellende ons wil uitvoeren;
- d. zulk handelen ware dus in strijd met Gods gebod ter zake van alle wezenlijk herstel eener geslagen breuk, zou de van Hem geëischte vrijmaking der kerken in den weg staan, en de eenvoudigen binnen en buiten onze kerken ook zelve misleiden en afvoeren van het pad der gehoorzaamheid, dat is: der waarachtige eenheid.

B.

I. De Synode CONSTATEERT vervolgens:

dat de Utrechtsche vergadering in haar plan van samen-

spreking ten onrechte ervan uitgaat, dat het „leerpunten” (iets anders dan: leer-uitspraken) zijn, die hare en onze kerken tot nu toe scheiden. Immers:

- a. leer„punten” kunnen nimmer scheiding brengen; dit kunnen slechts leerinhouden;
- b. in onderscheiding van de te Utrecht vertegenwoordigde kerken hebben de onze geen andere leer-inhouden dan die, welke overeenkomstig Gods Woord in de Drie Formulieren van Eenigheid zijn vervat,
- c. nimmer plaatsten onze kerken *tégen*-uitspraken *tegenover* de nieuwe uitspraken, welke de synode der uitstootende kerken in 1942 aan de drie Formulieren van Eenigheid heeft toegevoegd;
- d. waar de kerkrechtelijke beschouwingen en misslagen der uitstootende kerken haar in strijd brengen óók met de gereformeerde geloofsbelijdenis en daaraan conforme leerinhouden, volstaan onze kerken óók daartegenover met bloote handhaving dezer geloofsbelijdenis.

II. De Synode OVERWEEGT hierbij:

- a. „herstel” van een gebroken „eenheid” is onmogelijk, zoolang zij, wien zulks aangaat, hun „nood en ellendigheid niet recht en grondig kennen”;
- b. een voortbouwen op den *fictieven* grondslag der tot onze synode gekomen uitnoodiging zou deze rechte en grondige kennis nu ook voor ons deel alleen maar *verhinderen*;
- c. het zou dus wederom een struikelblok zijn op den weg naar het beoogde herstel.

C.

I. De Synode CONSTATEERT in de derde plaats:

dat de Utrechtsche vergadering onvolledig was in de mededeeling aan ons van haar „inzake het herstel der Kerkelijke eenheid” genomen „beslissing”. Immers:

- a. hetgeen van deze beslissing officiëel ter kennis van onze synode is gebracht, is slechts een gedeelte van hetgeen zij blijkens publicatie van haar moderamen te dezer zake aan anderen en ook aan „de buitenlandsche kerken” heeft medegedeeld;
- b. uit het niet aan onze synode bekend gemaakte onderdeel van haar desbetreffend besluit blijkt, dat de Utrechtsche vergadering de kerkeraden van haar verband wees op hun roeping o.a. om een breuk, die *plaatselijk* geslagen mocht zijn, te heelen, en hun aanbeval, daarbij in overleg te treden met *dezelfde* deputaten, als die, zoo mogelijk, ook met de deputaten van onze synode hebben saam te spreken en voorstellen te ontwerpen, welke uiteindelijk aan de respectieve synodes zouden voor te leggen zijn.

II. De Synode OVERWEEGT hierbij:

- a. verwacht moet worden, dat alzoo de plaatselijk tot de onder-

houding van art. 31 K.O. weergekeerde *kerken* en *kerkeraden* langs *indirecten* weg zullen beïnvloed worden door *diezelfde* deputaten, als welke overleg willen plegen óók met deputaten onzer *synode*, en dit *terzelfder* tijd; reeds *tvoren* trouwens is zulks geschied;

- b. de „leiding”, die van de tot een samenspreking ons uitnoodigende Utrechtsche vergadering uitgaat, zal zulk een indirecte beïnvloeding van onze *plaatselijke* kerken doen geschieden, ook geheel afgezien van wat in dit gezamenlijk overleg met onze eventuele *synodale* deputaten zou worden voorgesteld, en zonder het resultaat van dit eventueel gezamenlijk overleg af te wachten;
- c. de verwachting is niet ongegrond, doch werd uit recente feiten reeds thans gerechtvaardigd, dat in de door de Utrechtsche deputaten zijdelings beïnvloede *plaatselijke* samensprekingen althans voor een deel de *kerkrechtelijke* vragen zullen worden aan de orde gesteld, welke volgens den tekst van de beslissing der Utrechtsche vergadering zullen blijven staan *buiten* het kader der door de eventueel in samenspreking bijeen komende *synodale* deputaten, en *buiten* het raam der door hen gezamenlijk te ontwerpen voorstellen;
- d. dit dubbele optreden der Utrechtsche deputaten zou derhalve een wig kunnen drijven tusschen onze kerken eenerzijds en haar synode anderzijds; een doen, dat de voorgangster der Utrechtsche vergadering, toen zij het bij den door haar allereerst geschorsten ambtsdrager meende op te merken, een schorsingswaardige zonde noemde, en als zoodanig meende te moeten „straffen”;
- e. het zou de aandacht van de kerken en van haar ambtsdragers afleiden van de toch zoo eenvoudige waarheid, dat de geschiede schorsingen, weringen en uitstootingen uit het kerkverband *allen* kerken aangaan; alsmede van het feit, dat de geschorste *hoogleeraren* in dienst van *alle* kerken stonden, zoodat hun schorsing al die kerken evenzeer regardeert als die van plaatselijk dienende ambtsdragers;
- f. critieklooze inwilliging van het verzoek der Utrechtsche vergadering volgens zijn officiëelen tekst zou derhalve onze synode schuldig stellen tegen de plaatselijke kerken, die in verzoeking worden gebracht, den kerkelijken weg te verlaten terwille van vergaderingen, die zelve wegens een vermeend verlaten van den kerkelijken weg velen schorsten of afzetten of buiten het kerkverband plaatsten, of in zoodanige „tuchthandeling” bewilligden; en zou *dezerzijds* de „eenheid van handelen” verbreken, op behoud waarvan men *aan gene zijde* ook thans nog zoozeer bedacht blijkt.

D.

- I. De Synode CONSTATEERT in de vierde plaats:
dat de Utrechtsche vergadering in haar tot ons gekomen uitnoodiging de bestaande verhoudingen tusschen hare en onze

kerken miskent onder gelijktijdige verhindering van haar fundamenteele genezing. Immers:

- a. zij spreekt ons aan als „(wel) eerwaarde broeders”, doch handhaaft tegelijk openlijk het goed recht der handelingen van haar onmiddellijke voorgangster, welke de door ons blijvend erkende ambt dragers voor God en menschen tentoonstelde als bedrivers van een openbare grove zonde, welke den bedrifer bij de wereld eerloos en in de kerk der afsnijding waardig doet zijn; zij dient ons derhalve nog steeds aan als „verrotte leden van de kerk”;
- b. Zij wil met ons spreken „op basis van de H. Schrift en de Drie Formulieren van Eenigheid”, doch tegelijk verklaart ook zij zelve dat ieder, die de bindende uitspraken van 1942 verwierp, met de confessie in strijd kwam; een vonnis, dat allereerst ettelijke door ons blijvend erkende ambts dragers treft, doch voorts ook al onze kerken veroordeelt, en ook deze onze synode, welke, ziende, dat deze ambts dragers volharden in hun gevoelen, niettemin hen ontvangt en erkent als getrouw aan Schrift en belijdenis;
- c. zij wil met ons samenspreken inzake „leerpunten”, die volgens h  ar voorstelling haar kerken en de onze scheiden, doch heeft bij voorbaat, zonder ook maar een enkel van haar sinds 1942 aanvaarde nieuwe leer-inhouden (of de scheuring veroorzakende kerkrechtelijke theorieën en practijken) disputabel te stellen, en ook zonder de resultaten van een eventueel gemeenschappelijk overleg af te wachten, een „nieuwe verklaring als kerkelijke leeruitspraak” vastgesteld, welke in haar kerken, en dus ook voor haar deputaten „bindend gezag heeft”, als „gedaan op grond van Schrift en belijdenis”; terwijl zij bovendien verklaarde, „dat de zakelijke inhoud der betreffende uitspraken van 1905 en 1942”, welke onzerzijds niet als bindend konden worden aanvaard, „niet prijs gegeven mag worden”.

II. De Synode OVERWEEGT hierbij:

- a. miskennen van bestaande verhoudingen beteekent principiële verhindering van haar saneering;
- b. een samenspreking over vragen, die, vlak v  or de uitnoodiging tot samenspreking, wederom in den stelligsten vorm en met bindend effect beantwoord zijn door de uitnoodigende partij in dier voege, dat zij een van haar eigen antwoord afwijkende meening bij voorbaat als dwaling en als gezagsmiskennen proclameert, is juist door deze uitnoodigende partij zelf in feite *zinloos* gemaakt.

E.

De Synode CONCLUDEERT uit hetgeen sub A—D is opgemerkt, *dat inwilliging van het tot haar gekomen verzoek in den daaraan blijkens zijn tekst gegeven vorm van Godswege ons verboden wordt als zondig, schadelijk, gevaarlijk en zinloos.*

F.

I. Intusschen CONSTATEERT de Synode,
dat het feit zelf, dat zij, die het kerkverband hebben geschonden, en gebroken, thans langs indirecten en directen weg zeggen het te willen herstellen, en in aansluiting aan dit hun zeggen reeds eenzijdig tot het nemen van bepaalde maatregelen zijn overgegaan, haar, gehoord de kerken, noopt tot een eigen initiatief. Immers:

- a. de tekst der onderhavige uitnodiging tot samenspreking is weliswaar door de Utrechtsche *vergadering* onschriftuurlijk gesteld, doch binnen het geschonden verband zijn er niettemin vele geloovigen, die de fouten van dezen tekst niet doorzien en wier gebeden met de onze komen voor Gods troon;
- b. als in den gepubliceerden tekst der tot ons gekomen uitnodiging de *eigenlijke* oorzaken der scheiding worden onttrokken aan de aandacht van de dragers van het ambt aller geloovigen, en dus een wezenlijk herstel van de breuk wordt tegengegaan, dan plaatst, voor wat ons deel betreft, God den arbeid tot herstel van deze schade thans op den weg onzer kerken;
- c. de *indirecte* beïnvloeding van onze plaatselijke kerken door de Utrechtsche deputaten vraagt onzerzijds tegenweer;
- d. de *directe* beïnvloeding door de Utrechtsche vergadering van de buitenlandsche kerken, welke ten onrechte, zonder ook maar eenig nader onderzoek bij ons in te stellen, verband zijn gaan onderhouden — blijkens een aangekondigde z.g. oecumenische „synode” — met hen, die het kerkverband hebben geschonden en wederrechtelijk verbroken, plaatst ons voor de vraag, of niet deze buitenlandsche kerken onzerzijds in de gelegenheid moeten gesteld worden, de helaas ondoordacht door haar verbroken correspondentie na kennismeming van onzerzijds te publiceeren stukken te herstellen.

II. De Synode OVERWEEGT hierbij:

- a. onze kerken hebben ten aanzien van de hierboven genoemde arbeidsmogelijkheden de verantwoordelijkheid tegenover haar eigen leden, en tegenover wie haar verlieten, en tegenover de buitenlandsche kerken van Godswege te aanvaarden;
- b. een bloot afwijzende houding tegenover het tot onze synode gericht verzoek zou aanleiding kunnen worden tot verder uitstel der herstelling van het verbroken kerkverband in gehoorzaamheid aan de van Godswege tot ieder lid der gebonden kerken komende roeping tot vrijmaking van tegen Schrift en Kerkenordering strijdende besluiten;
- c. bij de bepaling van haar eigen concrete roeping in de gegeven situatie van den kerkelijken strijd tot bewaring van de eenigheid des Geestes, mogen de kerken zich niet laten leiden door speculaties over Gods verborgen raad ten aanzien van al of niet te verwachten bekeering, doch alleen door het onderricht aangaande

Zijn geopenbaarden wil, hetwelk ons zegt, dat tegenover het „groot verdriet” vanwege „broederen” die eertijds in verbondsgemeenschap met ons leefden (Rom. 9 : 2, 3), de vreugde moet en kan staan van het „tot jaloesheid verwekken van ons vleesch” (Rom. 11 : 14), door het letten op een voor de verkondiging van des Heeren recht „geopende deur”, (Openb. 3 : 8), waar immer zulk een „geopende deur” aan de kerk op haar gebed mocht „gegeven” zijn.

G.

Uit hetgeen sub F gezegd is, CONCLUDEERT de Synode,
*dat ook op de in haar vorm verwerpelijke uitnoodiging der
 Utrechtsche vergadering toch om 's Heeren wil in positieven
 zin zal te reageeren zijn.*

H.

Ten aanzien van de WIJZE van zulke positieve reactie
 SPREEKT de Synode op grond van hetgeen overwogen werd, UIT:

- a. onzerzijds zal de mogelijkheid van contact met de Utrechtsche deputaten dienen te worden aangegrepen, en de weg tot zulk contact, mits onder andere condities dan de Utrechtsche vergadering aangaf, voor wat ons betreft te worden opengesteld;
- b. met heel dezen eventueel te verrichten arbeid, gelijk ook met het thans te nemen besluit, zullen de dragers van het ambt aller geloovigen moeten kunnen meeleven, met name in hun gebeden;
- c. aangezien in dezen tegenover velerlei onttrekking van de eigenlijke punten-in-geding aan de algemeene aandacht in de allereerste plaats principiële afbakening der wederzijdsche posities roeping van alle hierbij betrokkenen is, zal de te ondernemen arbeid voorloopig beperkt dienen te blijven tot schriftelijke correspondentie, die in haar geheel van den aanvang af beiderzijds zal zijn te publiceren;
- d. deze correspondentie worde onzerzijds geopend met een verkondiging van het Woord en dus ook van het recht des Heeren ten aanzien van de aan de orde te stellen onderwerpen;
- e. de arbeid ter vrijmaking van de kerken mag daardoor niet worden vertraagd.

I.

- I. Op grond van het sub A—H gezegde, BESLUIT de Synode:
 - a. aan de Utrechtsche deputaten te melden, dat onze synode bereid is, met hen door deputaten in verbinding te treden;
 - b. in dit antwoord tevens te hunner kennis te brengen de onoverkomelijke bezwaren, die onzerzijds bestaan tegen de aanvaarding van de door de Utrechtsche vergadering terzake van de verlangde ontmoeting gestelde bepalingen, welke kennisgeving zal geschieden

onder toezending van afschriften van dit gelijktijdig te publiceeren rapport;

- c. in afwachting van het antwoord der Utrechtsche deputaten een achttal deputaten (met drie secundi) te benoemen, met ruime opdracht voor wat thema en wijze der ontmoeting betreft, doch onder bepaling:
- 1e. dat het thema der gedachtenwisseling primair zal moeten zijn het geheel der uit de officiëele stukken reconstrueerbare eigenlijke oorzaken der geslagen breuk;
 - 2e. dat de gedachtenwisseling voorshands alleen schriftelijk geschiede, en door beide partijen gepubliceerd en in de kerkelijke archieven gedeponeerd worde;
- d. ongeacht dit antwoord aanstonds aan deze deputaten opdracht te geven, in samenwerking met de daartoe gedeputeerde leden van het moderamen dezer synode, een openbaar getuigenis op te stellen, waarin, mede ter afwering van de schade, die de vrijmaking der kerken anders stellig beloopt zou, de consciëntie der geloovigen wordt opgewekt in dezen;
- e. van de eventueel te voeren correspondentie den volledigen tekst en van de daarna eventueel volgende mondelinge besprekingen een door alle participanten onderteekend résumé toe te zenden aan de kerkeraden, en dit terstond na verschijning;
- f. deputaten te machtigen om, indien zij bijeenroeping eener tusschentijdsche synode wenschelijk mochten achten, hiervan, onder aanwijzing van de gronden voor dit hun gevoelen, aan de kerkeraden en eventueel daarenboven ook aan classes en particuliere synodes, mededeeling te doen;
- g. van alle te dezer zake verschijnende stukken, inclusief dit rapport, afschrift te zenden aan de tot op 1944 met ons correspondentie voerende buitenlandsche kerken, aan de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland en aan de Protestant Reformed Church in Amerika.

Zie Bijlage XIV.

ARTIKEL 137.

De Praeses schorst de zitting tot twee uur, voor het houden van de middagpauze.

Schorsing der zitting.

ARTIKEL 138.

De Praeses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 100:2, 3.

Heropening.

ARTIKEL 139.

De Praeses doet mededeeling van een schrijven van ouderling L. Berk, lid der Synode — welk lid echter thans niet aanwezig kan zijn — dat via Commissie II ter kennis van de Synode wordt gebracht, en verzoekt Ds. C. Vonk, voorzitter van Commissie II enkele inlichtingen te geven. Ds. C. Vonk deelt mee dat br. L. Berk de laatste seide vergaderingen der Commissie niet heeft kunnen bijwonen. Zijn schrijven kwam pas gisterenmorgen in het bezit der Commissie, toen

Schrijven oudl.
L. Berk.

het „Rapport inzake voorgeslagen samenspreking met Deputaten van de Synode-Duursema” reeds aan de Synodeleden was ter hand gesteld. Hij stelt voor dat de eerste Scriba het schrijven van ouderling L. Berk zal voorlezen, waarna het gezamenlijk met het rapport van Commissie II kan besproken worden. Aldus wordt besloten. De eerste Scriba leest het schrijven van br. Berk voor, dat voor alle Synodeleden is vermenigvuldigd. Zie Bijlage XV.

ARTIKEL 140.

Bespreking van het rapport over voorgeslagen samenspreking en van het schrijven van br. Berk.

De Praeses stelt thans de bespreking van het hedenmorgen door den Rapporteur Prof. Dr. K. Schilder, namens Commissie II, voorgelezen „Rapport inzake voorgeslagen samenspreking met Deputaten van de Synode-Duursema”, aan de orde.

Aan de discussie in eerster instantie nemen deel Ds. D. van Dijk, Ds. J. Smelik, Prof. B. Holwerda, Ds. D. Vreugdenhil, Ds. K. Doornbos, Ds. F. Mul, oudl. H. Bosch en oudl. P. Waalewijn.

De Rapporteur Prof. Dr. K. Schilder beantwoordt de sprekers.

In tweeder instantie spreken Prof. B. Holwerda, Prof. P. Deddens, Ds. D. van Dijk, Ds. K. Doornbos en Ds. H. Meulink. Nogmaals antwoordt de rapporteur, welke beantwoording onderbroken wordt door de avondpauze.

ARTIKEL 141.

Schorsing der zitting.

De Praeses schorst de zitting tot half zeven, voor het houden van de avondpauze.

ARTIKEL 142.

Heropening.

De Praeses heropent de vergadering. Gezongen wordt Psalm 52 : 7.

ARTIKEL 143.

Voortzetting van de bespreking van het rapport, over voorgeslagen samenspreking.

De Rapporteur Prof. Dr. K. Schilder gaat voort met de beantwoording der sprekers (zie art. 140).

In derde instantie spreken Ds. D. van Dijk, Prof. P. Deddens, Prof. B. Holwerda en Ds. F. Mul.

Tenslotte spreken nog Ds. J. van Bruggen, Ds. W. G. Visser, Ds. C. Vonk, Ds. P. K. Keizer, Ds. D. van Dijk en oudl. H. Boelhouwer.

Nadat de Rapporteur het laatste woord heeft gehad, worden de verschillende deelen van het concludeerend deel van het Rapport afzonderlijk gelezen en in stemming gebracht. Hierna wordt het geheel in hoofdelijke stemming gebracht, en met volle eenparigheid aangevaard.

ARTIKEL 144.

Pers.

Besloten wordt het concludeerend deel van het Rapport alleen aan de Pers af te staan, indien de belofte wordt gegeven dat het in zijn geheel wordt gepubliceerd.

ARTIKEL 145.

Woord van den Praeses.

Aan het einde van de behandeling van het „Rapport over voorgeslagen samenspreking” zegt de Praeses het volgende:

„Zoo is nu in de vergadering van deze Synode een zeer gewichtige beslissing gevallen. Ik weet niet goed wat ik, onder den indruk van dit besluit, zal moeten zeggen. Onwillekeurig dringen zich gedachten aan ons op, als we denken aan wat we samen hebben doorgemaakt, in de dagen toen we tot den strijd gedwongen werden. Ik wil alleen zeggen, gedachtig aan het spreken over eenparigheid: Wij hadden vandaag eenparigheid door Gods genade. Wij hebben met elkaar gesproken en voor het aangezicht van den Heere geworsteld om gehoorzaam te mogen zijn, zóó dat het vleesch tot zwijgen werd gebracht en de Naam des Heeren zou verheerlijkt worden. We zien, dat in deze beslissing met groote kracht spreekt het „Gij zijt ons onvergetelijk”. Inderdaad: in dit alles spreekt het broederhart dat pijn heeft en treurt om hen, met wie we onder één dak hebben gewoond. Hier was de profetische broederhand die zocht broeders, die ons hebben uitgestooten, een woord dat roept om het hart van de anderen. En we leggen alles neer aan de voeten van Hem, den Koning der Kerk, en bidden dat Hij dit pogen der liefde moge zegenen.”

Ds. F. de Vries sprak ten slotte aldus:

„Van de zijde van de Synode van Utrecht, of van haar moderamen is destijds ongeveer 't volgende aan de Kerken geschreven: Uit alles blijkt, dat Prof. Schilder meer zijn eigen recht op het oog heeft gehad, dan het heil der Kerken.

Indien ooit, dan zou Prof. Schilder bij de behandeling van deze zaak in de Commissie of ter Synode, gelegenheid hebben gehad zichzelf en zijn „gekrenktheid” naar voren te schuiven. Met groote dankbaarheid aan den Heere wil ik er op wijzen dat Prof. Schilder de genade heeft ontvangen, en in de Commissie en ter Synode, het hem geschiede onrecht niet naar voren te laten komen, maar *alleen te zoeken* het heil der Kerken.

Ik herinner aan één uitlating van Prof. Schilder in de openbare zitting: „indien het komt tot gedachtenwisseling, zullen we 't heel weinig hebben over de geschorsten, en evenmin over de schorsingen, maar heel veel over de kerkrechtelijke theorieën, die achter deze schorsingen liggen”.

Tegenover de publieke smaad, is het mij een behoefte hier openlijk den dank aan den Heere uit te spreken, voor deze houding van Prof. Schilder.”

ARTIKEL 146.

Besloten wordt het Rapport zoo spoedig mogelijk te doen drukken. Hierover spreken oudl. J. A. Mulder en Ds. F. de Vries.

Drukken van het Rapport.

ARTIKEL 147.

Besloten wordt de zittingen der Synode van deze week te beëindigen, en D.V. weer samen te komen in openbare zitting Dinsdag 4 Juni, des morgens om negen uur.

Orde der vergadering.

ARTIKEL 148.

Vaststelling der Acta.

De Acta van de zevende zitting — de artn. 111 tot 128 —, die vermenigvuldigd en den leden ter hand gesteld zijn, worden vastgesteld.

ARTIKEL 149.

Comité-generaal.

De vergadering gaat voor het benoemen van Deputaten, in verband met het in art. 143 beslotene, even in comité.

Tiende Zitting, Dinsdag 4 Juni.

ARTIKEL 150.

Opening.

De Praeses opent de vergadering; hij laat zingen Psalm 21 : 13, leest Psalm 21 en gaat voor in gebed.

ARTIKEL 151.

Appèl-nominal.

Het appèl-nominal wordt gehouden: van de Praeadviseerende leden is Prof. B. Holwerda afwezig; wat de leden betreft is oudl. J. van Dijk vervangen door oudl. F. Bosma; oudl. D. B. Elzinga door oudl. L. P. Laning; Ds. J. van Bruggen door Ds. H. Drost; Ds. D. Vreugdenhil door Ds. J. Hettinga; Ds. M. de Goede door Ds. J. Rijneveld; Ds. O. W. Bouwsma door Ds. A. I. Krijtenburg; oudl. A. Schilder door oudl. P. Groen; Ds. J. F. Sollie door Ds. G. van Rongen; Ds. D. Zemel door Ds. J. J. Arnold.

Afwezig en niet vervangen zijn: oudl. C. Lentink, oudl. W. C. van Zwieten, oudl. C. D. Goudappel, oudl. H. J. Kouwenhoven, oudl. C. Schout, Ds. J. Keizer, Ds. F. Mul, oudl. L. Berk, en oudl. J. Olthoff.

ARTIKEL 152.

Instemming met de Belijdenis.

De brs. oudl. L. P. Laning, oudl. F. Bosma, Ds. H. Drost, Ds. J. Hettinga, Ds. J. Rijneveld, Ds. A. I. Krijtenburg, Ds. G. van Rongen en Ds. J. J. Arnold betuigen door op te staan instemming met de Belijdenisschriften onzer Kerken.

ARTIKEL 153.

Ingekomen stukken.

De eerste Scriba doet voorlezing van de volgende ingekomen stukken:

- a. Van de kerkeraden van Koog-Zaandijk, Krommenie en Wormerveer over het genomen besluit inzake „preek”-consent van studenten.
- b. Van de kerkeraad van 's-Gravenhage-West, waarin afschrift gegeven wordt van een brief van de kerkeraad van Curaçao, als antwoord op een tevoren gezonden schrijven.
- c. Van Ds. G. Visée over contact met de kerken in Duitschland.
- d. Van Ds. J. de Waard van Kampen: een aanvulling van het rapport over zijn arbeid in de Noord-Oost-Polder.
- e. Van den kerkeraad van Kampen over toestanden op geestelijk en zedelijk gebied in ons leger.
- f. Van Vaandrig M. J. Valentijn van Alkmaar over de geestelijke

verzorging der militairen in verband met de viering van het H. Avondmaal in de zgn. „Noodgemeenten”.

- g.* Van oudl. J. van Dijk van Huizum over art. 13 K.O.
- h.* Van Ds. D. Vreugdenhil, die meedeelt door zijn secundus te zullen worden vervangen.
- i.* Van oudl. J. van Dijk, met gelijken inhoud.
- j.* Van oudl. C. Lentink, idem.
- k.* Telegram van den kerkeraad van Nijmegen, waarin de vrijmaking dier kerk wordt meegedeeld, en hulp wordt verzocht met betrekking tot voorlichting.

Besloten wordt dat het onder *a.* vermelde schrijven, door de tweeden scriba zal worden beantwoord; de onder *b.*, *c.* en *d.* vermelde stukken in handen te stellen van Comm. I; die onder *e.* en *f.* vermeld zijn in handen van Comm. IV; het onder *g.* vermelde te behandelen bij de bespreking van de voorstellen met betrekking tot art. 13 K.O. gedaan, en de stukken onder *h.*, *i.*, *j.* en *k.* voor kennisgeving aan te nemen.

ARTIKEL 154.

Namens Commissie III rapporteert Ds. H. Meulink over het voorstel van de Particuliere Synode van het Noorden, om:

„inzake de uitvoering van art. 13 K.O. nog slechts een voorloopige regeling te willen treffen, opdat de Kerken in staat gesteld worden, eer er een definitieve regeling wordt vastgesteld, daarover zich te beraden”;

en over het voorstel van de Particuliere Synode van Zuid-Holland, om „aan de Kerken aan te bevelen, te handelen naar de hoofdlijnen van het rapport, opgesteld door de commissie van de voorloopige classis Zuid-Holland”;

en over het voorstel van de Particuliere Synode van Overijssel en Gelderland, aldus luidende:

1. „De Generale Synode ga niet in op de voorstellen in het Rapport „Zuid-Holland”, en in dat van de Classis Groningen om principiele en praktische bezwaren.
2. De Synode adviseere de Kerken, de uitvoering van art. 13 K.O. te doen geschieden naar de bestaande regeling.
3. Zij geve advies, hoe groot het minimum emeritaatsgeld behoort te zijn.
4. Zij bepale de verhoudingscijfers, volgens welke de ressorten der Particuliere Synodes elkaar behooren te steunen (zoodra dit mogelijk is).”

Agendum 8 G. 1, 2, 3, 4.

ARTIKEL 155.

Het in art. 153 onder *g.* vermelde schrijven van oudl. J. van Dijk wordt voorgelezen en zal gelijk met het uitgebrachte rapport over de verzorging der emeriti, worden behandeld. (Zie Bijlage XLII).

Verzorging van emeriti.

Schrijven oudl. J. van Dijk over verzorging van emeriti.

ARTIKEL 156.

Voorstel oudl. P. Groen
over de verzorging van
emeriti.

Vóór het rapport van Commissie III in bespreking wordt gegeven, ontvang oudl. P. Groen, die lid van Commissie III is, maar zich niet met het rapport kan vereenigen, het woord. Hij doet het volgende voorstel.

Vooropgesteld dat ik het voor de kerken geheel verkeerd zou achten, wanneer een meer blijvende regeling op basis van — en als in het rapport voorgesteld, zou worden aanvaard, worde uitgesproken:

a. Aanvaarding verdient de gedachte uit het rapport, dat de emeritaatsverzorging en verzorging van weduwen en weezen, overeenkomstig artikel 13 der K.O. een zaak is van iedere plaatselijke kerk tegenover haar dienaar des Woords. De kerken onderling hebben de roeping van onderlinge hulpverlening, waar eenige kerk de uit het voorgaande voortvloeiende lasten niet alleen zou kunnen dragen. (Art. 11 K.O.).

b. Deze verzorging van het emeritaatstractement is een doorlopende actueele verplichting, die niet naar de toekomst mag worden verschoven, aangezien zulks zorgeloos zou zijn.

Het verdient aanbeveling, opdat deze gedachte meer in de kerken ga leven, de kerken op deze roeping te wijzen.

c. Aan de kerken zou kunnen worden aanbevolen, voor zoover zulks nog niet geschiedt, jaarlijks voor dit doel een bedrag, b.v. van minstens 25% van het predikantstractement te reserveeren of te sparen. Een behoorlijke emeritaatsverzorging, wanneer deze ook vroegtijdige emeriteering tengevolge van invaliditeit zal inhouden, zal stellig niet beneden een dergelijk regelmatig gereserveerd bedrag kunnen plaats hebben.

d. Deputaten zouden kunnen benoemd worden om de wijze van emeritaatsverzorging onzer kerken zoo breed en diepgaand mogelijk in studie te nemen en daarover op de eerstvolgende Generale Synode te rapporteeren, nadat dit rapport vooraf tijdig ter kennis van de kerkelijke vergaderingen is gebracht. Bij deze studie zal ook aandacht zijn te besteden aan de vraag of en in hoeverre bij de emeritaatsverzorging van verzekeringen gebruik kan worden gemaakt. Deputaten zullen zich daarbij van verzekeringsdeskundigen kunnen doen voorlichten.

Aan Deputaten zou eventueel ook kunnen worden opgedragen plaatselijke kerken te adviseeren t.a.v. de belegging der voor de emeritaatsverzorging gereserveerde gelden.

e. Een waarschuwend woord ga van Uwe Synode uit opdat in gevallen, waar door de kerken verzekeringen werden aangegaan in verband met de verzorging van de emeritaatstractementen, er steeds zorggedragen worde, dat deze bij meerdere maatschappijen gemeenschappelijk worden gesloten, zoodat het beoogde doel een zoo veilig mogelijke en zoo goed mogelijke verzorging van de toekomstige uitkeering van het emeritaatstractement ook inderdaad worde bereikt.

ARTIKEL 157.

De Praeses schorst de zitting tot twee uur voor het houden van de middagpauze.

Schorsing der zitting.

ARTIKEL 158.

De Praeses heropent de vergadering. Gezongen wordt Psalm 68 : 9.

Heropening.

ARTIKEL 159.

Het in art. 154 bedoelde rapport over de verzorging van de emeriti en hun nagelaten betrekkingen, komt in bespreking. In eerster instantie voeren het woord: Prof. Dr. S. Greijdanus, Ds. C. Vonk, Ds. D. van Dijk, Ds. F. de Vries en oudl. J. A. Mulder. Hierbij doet Ds. C. Vonk het volgende voorstel:

Bespreking van het rapport over de verzorging van emeriti.

„De Generale Synode spreekt als haar oordeel uit, dat de verplichting, welke op elke kerk rust ten aanzien van de verzorging van haar predikant in geval deze emeritus wordt of van zijn weduwe en/of weezen, voldoende duidelijk is omschreven in art. 13 der K.O.

Zij is van meening, dat het aan elke kerk zelf staat te beslissen, hoe zij deze verplichting zal nakomen.

Wel is waar zal ieder erkennen, dat het plicht is reeds zoodra men een predikant beroept, maatregelen te treffen, ten einde in geval van ouderdom, ziekte of overlijden, in den nooddruft van hem en/of de zijne(n) te voorzien, maar *hoe* elke kerk in het bijzonder aan deze verplichting wenscht te voldoen, hetzij door bij zichzelf gelden weg te leggen, hetzij door gebruik te maken van maatschappelijke instellingen, en dit laatste dan weer of individueel, of collectief, zal aan de vrijheid dier kerk zelf over gelaten dienen te worden. Evenzoo zal door elke Kerk zelfstandig moeten worden beoordeeld, zoowel bij de emeriteering van haar predikant, als daarna, zoomede bij den aanvang der verzorging van haar predikants-weduwe en/of -weezen, alsook in het vervolg, of de verzorging toereikend is.

Voorts acht de synode, dat wanneer een kerk door een of andere oorzaak (b.v. door een teloorgaan of in waarde verminderen van de door haar belegde gelden of anderszins) niet in staat is haar in art. 13 der K.O. omschreven verplichtingen na te komen, zij zich overeenkomstig art. 11 derzelfde K.O. zal hebben te wenden tot haar zusterkerken met verzoek om hulp.

En tenslotte spreekt de synode de wenschelijkheid uit, dat bij de jaarlijksche kerkvisitatie naar art. 44 der K.O. er een onderzoek naar ingesteld zal worden of elke kerk, die een dienstdoenden predikant heeft, reeds bezig is voorzorgsmaatregelen te treffen, ten einde straks aan de in art. 13 der K.O. omschreven verplichtingen te kunnen voldoen en of, indien haar predikant emeriteerd is of overleden en weduwe en/of weezen achterliet, de verzorging van laatstgenoemde(n) voldoende is.”

De Rapporteur, Ds. H. Meulink beantwoordt de sprekers.

In tweeder instantie spreken oudl. J. Valentijn, oudl. J. Veenstra,

Ds. B. A. Bos, Ds. D. van Dijk, oudl. N. C. Waagmeester, Prof. P. Deddens en Ds. H. Knoop. Wederom beantwoordt Ds. Meulink de verschillende sprekers.

In derder instantie spreken Ds. D. van Dijk, oudl. P. Groen, oudl. J. A. Mulder, Ds. C. Vonk, oudl. E. Kamminga, Ds. J. F. van Hulsteijn, Ds. J. Schelhaas.

Ds. D. van Dijk doet het volgende voorstel:

„Het rapport met de conclusies worde teruggezonden naar de Commissie, opdat deze, rekening houdende met wat door de onderscheiden sprekers is gezegd, kome tot een nieuw welomlijnd voorstel en dit zoo haast mogelijk ter synodale tafel brenge. Onderwijl zullen leden der vergadering, die zich daartoe ge-roepen gevoelen een eigen voorstel kunnen concipieeren, opdat deze ev. voorstellen met dat van de Commissie aan het oordeel der vergadering kunnen worden onderworpen.”

ARTIKEL 160.

Schorsing der zitting.

De Praeses schorst de zitting tot half zeven, voor het houden van de avondpauze.

ARTIKEL 161.

Heropening.

De Praeses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 66 : 4.

ARTIKEL 162.

Voortzetting bespreking van het rapport voor de verzorging van emeriti.

De bespreking van het Rapport over de verzorging der emeriti wordt voortgezet. Op verzoek van den Rapporteur wordt eerst het woord gegeven aan Ds. K. Doornbos, lid van Commissie III. Daarna voert de Rapporteur het woord.

Aan het einde gekomen der besprekingen, wordt eerst gehandeld over het voorstel van Ds. van Dijk (zie art. 159), dat praealabel wordt geacht.

Het voorstel komt in bespreking waaraan deelgenomen wordt door Ds. F. de Vries, Ds. H. Meulink, Ds. J. Hettinga en Ds. D. van Dijk, waarna de praeses voorstelt — welk voorstel door Ds. D. van Dijk wordt overgenomen — het tweede deel van het voorstel aldus te lezen:

„Onderwijl zullen leden der vergadering, die zich daartoe ge-roepen achten hun eventueel te concipieeren voorstellen ter kennis van de Commissie kunnen brengen.”

Het aldus geamendeerde voorstel wordt met meerderheid van stemmen aanvaard.

Besloten wordt de brief van oudl. J. van Dijk en de voorstellen van oudl. P. Groen en Ds. C. Vonk tevens aan de Commissie ter hand te stellen, die daarover dezen avond en morgenvoormiddag kan vergaderen.

Morgenmiddag hoopt de Synode dan in openbare zitting met de behandeling der emeriteering voort te gaan.

ARTIKEL 163.

Financieele Commissie.

Op voorstel van het Moderamen wordt een financieele Commissie

voor de afwikkeling der Synode-kosten benoemd, bestaande uit den Assessor Ds. D. van Dijk en br. K. C. Kamminga van Houtenlaan 8, Groningen. De leden der Synode zullen hun declaraties bij laatstgenoemde kunnen indienen.

ARTIKEL 164.

De Acta van de achtste en de negende zitting — de artn. 129 tot 149 —, die vermenigvuldigd alle leden zijn ter hand gesteld, worden vastgesteld.

Vaststelling der Acta.

ARTIKEL 165.

Uit de geheime Acta wordt naar de openbare overgebracht, dat de Synode benoemd heeft tot deputaten voor correspondentie met de deputaten der Synode-Duursema, de brs. Prof. Dr. S. Greijdanus, Prof. Dr. K. Schilder, Prof. B. Holwerda, Ds. L. Doekes, Ds. H. J. Schilder, Ds. G. Visée, oudl. P. Groen en oudl. H. J. Kouwenhoven. Als secundi: Prof. C. Veenhof, Ds. C. Vonk en br. A. Zijlstra. Samenreoper: Prof. Dr. K. Schilder.

Deputaten voor correspondentie met de deputaten der Synode-Duursema.

ARTIKEL 166.

Gesproken wordt over de in art. 135 voorgestelde percentages. Hierover voeren het woord Ds. F. de Vries en Ds. T. de Haan. Het Modera-ramen zal de percentages nogmaals overwegen. Zie art. 249.

Percentages.

ARTIKEL 167.

Nadat de Assessor is voorgegaan in dankzegging, sluit de Praeses deze tiende zitting der Synode.

Sluiting der Zitting.

Elfde Zitting, Woensdag 5 Juni.

ARTIKEL 168.

De Praeses opent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 145 : 5, leest 1 Cor. 15 : 24—28, en gaat voor in gebed.

Opening.

ARTIKEL 169.

Uit het gehouden appèl-nominal blijkt dat dezelfde afgevaardigden aanwezig zijn als gisteren. Alleen is Ds. J. Hettinga weer vervangen door Ds. D. Vreugdenhil.

Appèl-nominal.

ARTIKEL 170.

Ingekomen is een telegram van oudl. C. D. Goudappel, waarin hij mededeelt niet aanwezig te kunnen zijn, en inlichtingen verzoekt over de vraag of de volgende week ook vergaderd zal worden. Deze inlichtingen zullen gegeven worden, zoodra de Synode hierover een beslissing heeft genomen.

Ingekomen stukken.

ARTIKEL 171.

Ds. H. Veltman, voorzitter van Comm. IV vraagt, op welke wijze het revisie-verzoek van br. S. J. P. Goossens (Agendum 7. q.) zal worden behandeld, in openbare, dan wel in geheime zitting.

Wijze van behandeling van het revisie verzoek van br. S. J. P. Goossens.

Hierover spreken Ds. P. K. Keizer, Ds. G. Hagens, Ds. H. Veltman, Ds. D. van Dijk en oudl. J. A. Mulder.

Met algemeene stemmen wordt besloten deze zaak morgen D.V. in openbare zitting te behandelen.

De voorloopige Synode van Enschede benoemde blijkens art. 84 sub 19 voor de „zaak Goossens” een commissie, welke een rapport uitbracht (zie Bijlage XVII), over welk rapport Comm. IV zal rapporteeren. Tevens besloot de Synode aan Comm. IV op te dragen te rapporteeren over heel de kwestie Oost-Soemba, in verband met deze zaak. (Acta v. d. Besloten Zittingen Art. 9).

ARTIKEL 172.

Praealabele vragen in verband met het revisie verzoek van br. S. J. P. Goossens.

Ds. H. Veltman stelt namens Commissie IV twee praealabele vragen in verband met het revisieverzoek van br. S. J. P. Goossens.

1. Commissie IV vraagt of Ds. S. J. P. Goossens en goeroe K. Tanahomba tegenwoordig kunnen zijn bij de behandeling van het revisieverzoek, en gelegenheid mogen ontvangen om op eventueel te stellen vragen te antwoorden.
2. Commissie IV verzoekt de Synode aan de broeders, die reeds op een of andere wijze in kerkelijke vergaderingen gehandeld hebben in de censuur op Ds. S. J. P. Goossens, in overweging te geven, zich van stemming te onthouden.

Aan de bespreking van deze vragen nemen deel: Ds. D. van Dijk, Ds. K. Doornbos, Ds. G. Hagens, oudl. J. A. Mulder, Ds. D. K. Wielinga, Ds. C. Vonk, Ds. J. Schelhaas, Prof. P. Deddens en Ds. H. Veltman.

Het sub 1 vermelde voorstel wordt met algemeene, het sub 2 met meerderheid van stemmen verworpen.

ARTIKEL 173.

Rapport over de verzorging van emeriti.

Namens Commissie III brengt Ds. H. Meulink een nieuw rapport uit over de in art. 154 vermelde voorstellen betreffende de verzorging van emeriti-predikanten en hun nagelaten betrekkingen (zie art. 162).

Het rapport komt tot de volgende conclusie:

„Al deze dingen overwegende, meent Uw commissie concluderend Uw vergadering ten aanzien van art. 13 K.O. niets anders te moeten adviseeren, dan eenvoudig de kerken op te wekken, getrouw na te leven de Schriftuurlijke regelen, vervat in het gemeen accord van kerkelijk handelen, namelijk onze kerkenordering.”

Besloten wordt dat dit rapport besproken zal worden en hiermee het vorige rapport (zie art. 162 vgl. art. 154, 159) vervalt.

Dit laatste zal niet in de Bijlagen der Acta worden opgenomen, maar enkel in het Archief der Synode worden gedeponereerd.

In verband met dit nieuwe rapport nemen in eerste instantie aan de besprekingen deel Ds. J. Smelik, oudl. J. Veenstra, Ds. C. Vonk, Ds. H. Veltman, Ds. F. de Vries en Ds. D. v. Dijk. De Rapporteur beantwoordt de gemaakte opmerkingen.

In tweeder instantie spreken Ds. B. A. Bos en Ds. H. Veltman, die eveneens door den Rapporteur worden beantwoord.

Daarna spreken Prof. P. Deddens, Ds. B. A. Bos, Ds. J. Smelik en Ds. D. v. Dijk, waarna besloten wordt:

- 1e. de commissie te verzoeken de voorgestelde conclusie iets nader te preciseeren;
- 2e. de commissie te verzoeken de Synode te dienen van advies met betrekking tot overgangsbepalingen in verband met predikanten en hun nagelaten betrekkingen, die thans reeds naar art. 13 K.O. verzorgd worden naar de regelingen die tot nu toe golden. (Zie Bijlage XLIII). Zie artikel 192.

ARTIKEL 174.

Namens Commissie IV begint Ds. H. Veltman met de lezing van het rapport betreffende het revisie-verzoek van br. S. J. P. Goossens. Deze lezing wordt onderbroken door de avondpauze. Zie Bijlage XVIII.

Lezing van het rapport over het ingediende revisie-verzoek van br. S. J. P. Goossens.

ARTIKEL 175.

De Praeses schorst de vergadering voor het houden van de avondpauze, tot half zeven.

Schorsing der zitting.

ARTIKEL 176.

De Praeses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 33 : 11.

Heropening.

ARTIKEL 177.

De in art. 174 begonnen lezing van het rapport betreffende het revisie-verzoek van br. S. J. P. Goossens wordt voortgezet door Ds. H. Veltman, en daarna door Ds. G. Hagens. De lezing wordt in den loop van den avond onderbroken.

Voortzetting lezing van rapport over revisie-verzoek van br. S. J. P. Goossens.

ARTIKEL 178.

Namens Commissie II rapporteert Ds. C Stam over een schrijven van zendingsarbeiders op Soemba, gedateerd 4 Januari 1946, onder teekend door de broeders L. Onvlee, J. Berg, Mobach, H. Bergema, J. A. Vellenga, P. J. Luyendijk, over „de scheuring die gedurende den oorlog in onze kerken is ontstaan.” Zie Bijlage XXIV

Rapport over schrijven van zendingsarbeiders op Soemba.

Voorgesteld wordt het volgende te besluiten:

„De Synode enz. kennis genomen hebbende van het schrijven der „arbeiders in de zending der Gereformeerde Kerken op het eiland Soemba”, Makassar 4 Jan. 1946, besluit:

1. Dit schrijven te beantwoorden.
2. Dit antwoord te laten bestaan uit:
 - a. Een dankbetuiging in bovenvermelden zin voor de ontvangst van genoemd schrijven.
 - b. Een overlegging van de volledige bescheiden, die de Synode besloten heeft te zullen geven op het verzoek tot samenspreking van de zijde der Synodocratisch gebonden Geref. Kerken.
 - c. Een belofte de eventueele correspondentie, die tusschen de deputaten voor samenspreking door beide Synodes aangewezen, gevoerd zal worden, toe te zullen zenden.

3. Deputaten voor samenspreking aangewezen te belasten voor de vervulling van deze belofte zorg te dragen."

Aan de besprekingen nemen deel Ds. D. v. Dijk, oudl. J. A. Mulder, en Ds. W. G. Visser. Na beantwoording door den Rapporteur, wordt het voorgestelde besluit met eenparigheid van stemmen genomen. Zie Bijlage XXV.

ARTIKEL 179.

Ds. C. Stam rapporteert eveneens namens Commissie II over het toezenden van een afschrift van den brief door den Kerkeraad van Batavia gezonden aan de „Gen. Synode der Geref. Kerken." Zie Bijlage XXVII.

De commissie adviseert te besluiten:

„De Synode enz. kennis genomen hebbende van den haar als afschrift toegekomen brief door den „Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Batavia" gezonden aan de „Generale Synode der Gereformeerde Kerken in Nederland" besluit:

1. Naar aanleiding van de toezending van voormeld afschrift een schrijven te richten aan den betreffenden Kerkeraad.
2. In dit schrijven het volgende op te nemen:
 - a. Een dankbetuiging in den geest van het rapport voor de toezending van bedoeld afschrift.
 - b. Een overlegging van de volledige bescheiden, die de Synode besloten heeft te zullen geven op het verzoek tot samenspreking van de zijde der Synodocratisch gebonden Geref. Kerken.
 - c. Een belofte de eventueele correspondentie, die tusschen de deputaten voor samenspreking door beide Synodes aangewezen, gevoerd zal worden, toe te zullen zenden.
3. Deputaten voor samenspreking aangewezen te belasten voor de vervulling van deze belofte zorg te dragen.

Hierbij adviseert te commissie inzake een schrijven gedateerd 20 April 1946 van Batavia, te besluiten naar het bovenstaande voorgestelde besluit te verwijzen.

Zonder bespreking wordt tot het voorgestelde besloten. Zie Bijlage XXVIII.

ARTIKEL 180.

Tenslotte rapporteert Ds. C. Stam namens Commissie II over een schrijven van den Heer J. Veldkamp c.s. gedateerd Groningen 19 April 1846. Zie Bijlage XXX.

Voorgesteld wordt te besluiten:

„De Synode enz. kennis genomen hebbende van het schrijven van den Heer J. Veldkamp c.s. besluit:

1. a. Dit schrijven te beantwoorden.
 - b. Aan het adres van den Heer J. Veldkamp.
2. In dit antwoord
 - b. Belijdenis te doen van de herstelde eenheid der Kerk, waarbij ieder zich te voegen heeft.
 - c. Den geadresseerde te verzoeken ons bescheid door te willen geven aan alle onderteekenaars en adhaesiebetuigers."

Rapport betreffende gezonden afschrift van den brief van Batavia aan de „Gen. Syn. der Geref. Kerken".

Rapport betreffende schrijven van J. Veldkamp c.s.

Hierover spreken Ds. D. v. Dijk, en Ds. G. Hagens. De rapporteur beantwoordt hen. Met algemeene stemmen wordt het voorgestelde besluit genomen. Zie Bijlage XXXI.

ARTIKEL 181.

Besloten wordt den eersten Scriba op te dragen de in art. 178, 179 en 180 bedoelde brieven in concept op te stellen, en ze ter Synodale tafel te brengen, ter vaststelling van de tekst.

Uitvoering van art.
178, 179, 180.

ARTIKEL 182.

De lezing van het rapport over het revisie-verzoek van br. S.J. P. Goossens welke in art. 177 is onderbroken wordt door Ds. H. Veltman voortgezet en beëindigd.

Voortzetting lezing van
rapport over revisie-
verzoek van br. S. J.
P. Goossens.

ARTIKEL 183.

Nadat de Assessor is voorgegaan in dankzegging, sluit de Praeses deze elfde zitting der Synode.

Sluiting van de elfde
zitting.

Twaaftde Zitting, Donderdag 6 Juni.

ARTIKEL 184.

De Praeses opent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 111 : 5, leest Jesaja 40 : 1-11, en gaat voor in gebed.

Opening.

ARTIKEL 185.

Uit het gehouden appèl-nominal blijkt dat dezelfde afgevaardigden als gisteren tegenwoordig zijn. Alleen is nu ook Prof. B. Holwerda aanwezig, terwijl Ds. J. v. Bruggen zijn secundus Ds. H. Drost weer vervangen heeft.

Appèl-nominal.

ARTIKEL 186.

Ingekomen is een schrijven van de Particuliere Synode van Drenthe, waarin betreurd wordt, dat de door deze Synode voorgedragen Curatoren nog niet benoemd zijn „waardoor Drenthe in de thans gehouden vergaderingen van het Curatorium geen stem heeft.” Besloten wordt zoo mogelijk nog in de zitting van dezen dag, de voorgedragen Curatoren van alle ressorten te benoemen.

Ingekomen stuk.

ARTIKEL 187.

Lector Ds. D. K. Wielinga adviseert aan br. S. J. P. Goossens die als toehoorder in de kerk aanwezig is, een rapport ter hand te stellen. Dit voorstel wordt overgenomen, gesteund en aanvaard. Oudl. F. Bosma stelt voor de behandeling van het rapport nog uit te stellen, in afwijking van het gisteren in art. 171 beslotene. Hierover spreken Ds. J. Schelhaas, Ds. J. Rijnveld, Lector Ds. D. K. Wielinga, oudl. J. Veenstra, Ds. D. v. Dijk, Oudl. E. Kamminga, Prof. B. Holwerda, Ds. J. v. Bruggen, Prof. Dr. K. Schilder en Ds. H. Knoop, waarna met algemeene stemmen besloten wordt met de behandeling van het rapport te beginnen.

Praealabele vragen,
met het oog op de be-
spreking van het rap-
port over het revisie-
verzoek van br. S. J.
P. Goossens.

ARTIKEL 188.

Bespreking Rapport
over het revisie-verzoek
van br. S. J. P.
Goossens.

Aan de besprekingen nemen deel Ds. J. Smelik, oudl. P. Groen, Ds. F. de Vries en Prof. Ds. S. Greydanus. Deze sprekers worden beantwoord door de Rapporteurs Prof. B. Holwerda, Ds. J. v. Bruggen en Ds. G. Hagens.

In tweeder instantie spreken Ds. P. K. Keizer, Ds. J. Schelhaas en Ds. C. Vonk, waarna de discussie wordt onderbroken.

ARTIKEL 189.

Schorsing der zitting.

De Praeses schorst de zitting tot twee uur, voor het houden van de middagpauze.

ARTIKEL 190.

Heropening.

De Praeses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 105 : 3.

ARTIKEL 191.

Benoeming Curatoren.

Ingevolge besluit van hedenmorgen (art. 186) worden de volgende, door de verschillende Part. Synoden aangewezen broeders, als Curatoren van de Theologische Hoogeschool benoemd:

1. Voor de Part. Synode van Groningen-Friesland:

Primi: Ds. D. v. Dijk en Ds. J. Schelhaas.

Secundi: Ds. G. Hagens en Ds. J. Waagmeester.

2. Voor de Part. Synode van Drenthe:

Primus: Ds. J. v. Bruggen,

Secundus: Ds. J. Meijer.

3. Voor de Part. Synode van Overijssel-Gelderland:

Primi: Ds. H. Meulink en Ds. J. de Waard,

Secundi: Ds. J. O. Mulder en Ds. D. Vreugdenhil.

4. Voor de Part. Synode van Utrecht:

Primi: Ds. O. W. Bouwsma en Ds. M. de Goede,

Secundi: Ds. E. T. v. d. Born en Ds. J. Rijnveld.

5. Voor de Part. Synode van Noord-Holland:

Primus: Ds. K. Doornbos,

Secundus: Ds. J. Keizer.

6. Voor de Part. Synode van Zuid-Holland:

Primi: Ds. F. A. den Boeft en Ds. H. Knoop,

Secundi: Ds. B. A. Bos en Ds. C. Vonk.

7. Voor de Part. Synode van Zeeland, N.-Brabant en Limburg:

Primus: Ds. H. Veltman,

Secundus: Ds. D. Zemel.

ARTIKEL 192.

Conclusie inzake de
verzorging van de
emeriti.

Ds. H. Meulink stelt namens Comm. III voor (zie art. 173) als conclusie op het reeds uitgebrachte rapport thans te aanvaarden:

„Al deze dingen overwegende, stelt de commissie aan de synode het volgende voor:

De Synode besluit:

1. Geen regeling voor de uitvoering van art. 13 K.O. bij de kerken aan te bevelen.

2. De aanbeveling door vorige Synoden gedaan van de regeling inzake de uitvoering van art. 13 K.O. niet meer voor haar rekening te nemen.
3. Zich er toe te bepalen de Kerken op te wekken ten aanzien van de uitvoering van art. 13 K.O. de Schriftuurlijke regelen in de kerkenordening vervat, en in het rapport naar voren gebracht na te leven."

Hierover spreken Ds. H. Veltman, Ds. D. v. Dijk, Prof. Dr. S. Grejdanus, br. J. A. Mulder en Ds. C. Vonk.

Deze conclusies worden aanvaard.

ARTIKEL 193.

De in art. 188 onderbroken discussie over het rapport betreffende het revisie-verzoek van br. S. J. P. Goossens wordt voortgezet. Oudl. J. A. Mulder voert nog het woord, waarna de Rapporteurs Ds. J. van Bruggen, Prof. B. Holwerda en Ds. G. Hagens de sprekers beantwoorden.

Hierna voeren het woord Ds. D. van Dijk en oudl. H. Bosch, die eveneens beantwoord worden.

Voortzetting bespreking
Rapport over het
revisie-verzoek van
br. S. J. P. Goossens.

ARTIKEL 194.

Ouderling H. J. Kouwenhoven, ter vergadering gekomen, wordt door den Praeses welkom geheeten, en betuigt door op te staan instemming met de belijdenisschriften.

Instemming met de
belijdenisschriften.

ARTIKEL 195.

De bespreking van het rapport over het revisie-verzoek van br. S. J. P. Goossens wordt voortgezet. Achtereenvolgens spreken oudl. J. A. Mulder, oudl. H. J. Kouwenhoven, Ds. D. van Dijk en oudl. H. Boelhouwer, die door Ds. J. van Bruggen en Prof. B. Holwerda beantwoord worden.

Voortzetting bespreking
Rapport over het
revisie-verzoek van br.
S. J. P. Goossens.

ARTIKEL 196.

De Praeses schorst de zitting tot half zeven, voor het houden van de avondpauze.

Schorsing der zitting.

ARTIKEL 197.

De Praeses heropent de zitting, en laat zingen Psalm 135 : 2.

Heropening.

ARTIKEL 198.

De in art. 195 onderbroken discussie wordt voortgezet. De Praeses stelt voor de conclusies in behandeling te nemen. Na een enkele opmerking van oudl. E. Kamminga, wordt hiertoe besloten. Prof. Dr. S. Grejdanus verklaart buiten stemming te zullen blijven, omdat hij reeds eerder in de zaak Goossens betrokken was en steeds het principe gehuldigd heeft dat anderen nu moeten rechtspreken. Ook Ds. D. van Dijk verklaart, zij het om andere redenen, zich van stemming te zullen onthouden.

Voortzetting bespreking
Rapport over het
revisie-verzoek van br.
S. J. P. Goossens.

De voorgestelde conclusies luiden aldus:

De Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland
Ao. Di. 1946 te Groningen vergaderd,

KENNIS GENOMEN HEBBENDE VAN

Het tot de voorloopige Synode van Enschede 1945 gerichte verzoek van br. S. J. P. Goossens (lid der Kerk van Amersfoort) zijn zaak, bekend onder den naam „Zaak S. J. P. Goossens” en behandeld op de Generale Synode der Gereformeerde Kerken in Nederland te SNEEK, April 1940, opnieuw ter hand te nemen,

OVERWEGENDE

1. dat Ds. S. J. P. Goossens zich terecht verzette tegen de aanstelling van een ongedoopten heiden in dienst der zending;
2. dat het wegblijven van Ds. S. J. P. Goossens van de Algemeene Vergadering op Soemba, sinds November 1936, gezien de feiten, geen schismatiek karakter droeg;
3. dat de voortgaande weigering der Bijzondere Vergadering op Soemba, zich naar art. 19 Z.O. te gedragen, het Ds. S. J. P. Goossens niet mogelijk maakte art. 19 Z.O. ter zake van de institueering te Kananggar te houden;
4. dat de „Javacommissie” (naar opzet en bevoegdheid een niet-Gereformeerde figuur) in een ten deele onjuist telegram aan den Kerkeraad te Appingedam een verkeerd advies uitbracht;
5. dat de terugroeping van Ds. S. J. P. Goossens in feite niet anders was dan een schorsing volgens art. 79 K.O. en dat deze voorbarig, onjuist en op ondeugdelijke gronden geschiedde;
6. dat de ook als schorsing aangediende schorsing van Ds. S. J. P. Goossens door de classis Appingedam voorbarig, onjuist en op ondeugdelijke gronden geschiedde;
7. dat de afzetting van Ds. S. J. P. Goossens door dezelfde classis eveneens voorbarig, onjuist en op ondeugdelijke gronden geschiedde;

SPREEKT UIT

1. dat de op Ds. S. J. P. Goossens toegepaste tuchtmaatregelen van schorsing en afzetting en vanwege de onjuiste wijze en vanwege de ondeugdelijkheid der aangevoerde gronden, onwettig zijn;
2. dat het diep te betreuren is, dat br. S. J. P. Goossens door deze onwettige, maar met macht gehandhaafde tuchtmaatregelen zoo langen tijd in de uitoefening van zijn ambt is verhinderd geworden;
3. dat het diep te betreuren is, dat noch de Synode van Sneek-Utrecht, noch die van Utrecht 1943 e.v. aan de zendende Kerk heeft geadviseerd br. S. J. P. Goossens in zijn ambt te herstellen en met advies om anderen in hun plaats te benoemen de Particuliere Synodes van Groningen, Drenthe en Overijssel c.a. over de handelingen der Deputaten voor de Zending op Soemba inlichtte;
4. dat derhalve br. S. J. P. Goossens (tot 23 Maart 1939 missionair predikant van de Gereformeerde Kerk van Appingedam en de samenwerkende Kerken in Nederland c.a., die overeenkomstig het „Accoord van samenwerking” arbeiden voor de Zending op Soem-

ba, in zijn ambt en eere van Dienaar des Woords bij De Gereformeerde Kerken in Nederland dient hersteld te worden;

EN BESLUIT

1. te adviseeren aan de zendende Kerk van Zwolle (in plaats gekomen van de zendende kerk van Appingedam) br. S. J. P. Goossens, tot 23 Maart 1939 missionair-predikant van De Gereformeerde Kerk van Appingedam en de samenwerkende Kerken in Nederland c.a., die overeenkomstig het „Accoord van Samenwerking arbeiden voor de zending op Soemba, te herstellen in zijn ambt als Dienaar des Woords bij De Gereformeerde Kerken in Nederland;
2. te verzoeken aan de zendende kerk van Zwolle aan br. S. J. P. Goossens van den dag van ambtsherstel af met hulp van de Deputaten voor de Zending uit te keeren het hem toegezegde verlofs-tractement;
3. op te dragen aan de Deputaten voor de Zending met Ds. S. J. P. Goossens, in overleg te treden over de vergoeding der door hem geleden financieele schade, zulks voorzoover noodig en mogelijk en hem deze schadevergoeding uit te keeren;
4. in hun ambt te erkennen de ambtsdragers van Inheemsche Kerken op Soemba, die wegens hun weigering om de schorsing en afzetting van Ds. S. J. P. Goossens te erkennen, uit hun ambt zijn ontzet;
5. van dit besluit onder toezending van het Rapport over deze zaak kennis te geven aan br. S. J. P. Goossens, den Goeroe Indjil K. Tanahomba, de Inheemsche Kerken op Oost-Soemba, de Eerwaarde Raden der Gereformeerde Kerken van Zwolle en Amersfoort, de nog synodocratisch gebonden Deputaten voor de Zending op Soemba, den Hooggeleerden Heer Prof. Dr. J. H. Bavink en den Weled. Zeergel. Heer Dr. F. L. Bakker. (Zie Bijlage XVII).

Nadat de verschillende overwegingen en uitspraken nog afzonderlijk zijn besproken en gewijzigd, worden ze na hoofdelijke stemming, waarbij Prof. Dr. S. Greijdanus en Ds. D. van Dijk zich van stemming onthouden, met eenparigheid van stemmen aldus als besluit der Synode vastgesteld:

„De Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland, Ao. Di. 1946 te Groningen vergaderd,

KENNIS GENOMEN HEBBENDE VAN

het tot de voorloopige Synode van Enschede 1945 gerichte verzoek van Br. S. J. P. Goossens (lid der kerk van Amersfoort) zijn zaak, bekend onder den naam „Zaak S. J. P. Goossens” en behandeld op de Generale Synode van De Gereformeerde Kerken in Nederland te SNEEK, April 1940, opnieuw ter hand te nemen,

OVERWEGENDE

1. dat Ds. S. J. P. Goossens zich terecht verzette tegen de aanstelling van een ongedoopten heiden in dienst der zending;

2. dat het wegblijven van Ds. S. J. P. Goossens van de Algemeene vergadering op Soemba, sinds Nov. 1936, gezien de feiten, geen schismatiek karakter droeg;
3. dat de voortgaande weigering der Bijzondere Vergadering op Soemba zich naar art. 19 (2e alinea) Z.O. te gedragen, het Ds. S. J. P. Goossens niet mogelijk maakte de in art. 19 (3e alinea) Z.O. voorgeschreven gedragslijn bij de institueering te Kananggar te volgen, zonder in strijd te komen met art. 19 (1e alinea) Z.O.;
4. dat de „Javacommissie” (naar opzet en bevoegdheid een niet-Gereformeerde figuur) in een ten deele onjuist telegram aan den Kerkeraad te Appingedam een verkeerd advies uitbracht;
5. dat de terugroeping van Ds. S. J. P. Goossens in feite niet anders was dan een schorsing volgens art. 79/80 K.O. en dat deze voorbarig, onjuist en op ondeugdelijke gronden geschiedde;
6. dat ook de als zoodanig aangediende schorsing van Ds. S. J. P. Goossens door de Classis Appingedam voorbarig, onjuist en op ondeugdelijke gronden geschiedde;
7. dat de afzetting van Ds. S. J. P. Goossens door dezelfde Classis eveneens voorbarig, onjuist en op ondeugdelijke gronden geschiedde;

SPREEKT UIT

1. dat de op Ds. S. J. P. Goossens toegepaste tuchtmaatregelen van schorsing en afzetting en vanwege de onjuiste wijze en vanwege de ondeugdelijkheid der aangevoerde gronden onwettig zijn;
2. dat het diep te betreuren is dat br. S. J. P. Goossens door deze onwettige, maar met macht gehandhaafde tuchtmaatregelen zoo langen tijd in de uitoefening van zijn ambt is verhinderd geworden;
3. dat het diep te betreuren is, dat noch de synode van Sneek-Utrecht, noch die van Utrecht 1943 e.v. aan de zendende kerk heeft geadviseerd, br. S. J. P. Goossens wederom in zijn ambt van Dienaar des Woords te ontvangen;
4. dat derhalve br. S. J. P. Goossens (tot 23 Maart 1939 missionair predikant van de Gereformeerde Kerk van Appingedam en de samenwerkende Kerken in Nederland c.a., die overeenkomstig het „Accoord van Samenwerking” arbeiden voor de Zending op Soemba) wederom als Dienaar des Woords door De Gereformeerde Kerken in Nederland dient ontvangen te worden;

EN BESLUIT

1. te adviseeren aan de zendende Kerk van Zwolle (inmiddels op verzoek van de zendende Kerk van Appingedam in haar plaats

- gekomen) br. S. J. P. Goossens, tot 23 Maart 1939 missionair predikant van de Gereformeerde Kerk van Appingedam en de samenwerkende Kerken in Nederland, c.a., die overeenkomstig het „Accoord van Samenwerking” arbeiden voor de zending op Soemba, wederom als zoodanig te ontvangen, en hiervan niet alleen in het midden der Gemeente openbare afkondiging te doen, maar ook alle Gereformeerde Kerken in Nederland in kennis te stellen;
2. te verzoeken aan de zendende Kerk van Zwolle aan br. S. J. P. Goossens van den dag af, waarop het besluit als sub 1 bedoeld gevallen is, met hulp van de Deputaten voor de Zending uit te keeren het hem toegezegde verlofstractement;
 3. aan de zendende Kerk van Zwolle te verzoeken met hulp van de Deputaten voor de Zending, in overleg met Ds. S. J. P. Goossens, een redelijke tegemoetkoming in het door hem gederfde verlofstractement uit te keeren en eventueel nadere regelingen met hem te treffen;
 4. in hun ambt te erkennen de ambtsdragers van Inheemsche Kerken op Soemba, die wegens hun weigering om de schorsing en afzetting van Ds. S. J. P. Goossens te erkennen, uit hun ambt zijn ontzet;
 5. van dit besluit onder toezending van het Rapport over deze zaak kennis te geven aan br. S. J. P. Goossens, den Goeroe Indjil K. Tanahomba, de Inheemsche Kerken op Soemba, de Raden der Gereformeerde Kerken van Zwolle en Amersfoort, den nog synodocratisch gebonden Raad van de Kerk te Appingedam, de nog synodocratisch gebonden Deputaten voor de Zending op Soemba, de Algemeene Vergadering op Soemba, Dr. J. H. Bavinck en Dr. F. L. Bakker.”

ARTIKEL 199.

De Praeses spreekt aan het einde van de behandeling van het rapport over het Revisie-verzoek van br. S. J. P. Goossens het volgende:

Zoo is dan vanavond door de Synode een zeer belangrijke beslissing genomen; een beslissing die gewichtig is voor de Gereformeerde Kerken, voor br. Goossens en br. Tanahomba en voor de brs. en zrs. op Soemba. We zingen met Psalm 122: „de rechterstoelen staan daar binnen”; dat is op dezen dag en in deze vergadering werkelijkheid geweest. We hebben geworsteld om recht te doen. We hebben het geloof dat we recht gedaan hebben. We kunnen ons voorstellen wat er moet omgaan in het hart van Ds. Goossens en zijn medebroeder Tanahomba, die zooveel jaren onder 't kruis hebben geleefd en verdriet hebben gehad en samen hebben geworsteld. Zooveel jaren verstoken te zijn van den ambtelijken dienst, van het verkondigen van den dood des Heeren in het midden der Gemeente, kunnen we niet zwaar genoeg achten. Velen onzer ondervonden het voor een korten tijd, en dat was reeds verschrikkelijk. We zijn blij met onze broeders.

Woord van den
Praeses.

Hun leed was ons leed. Moge de Heere die ons tot deze beslissing geleid heeft, naar wij gelooven, op dit besluit genadig doen rusten Zijn zegen. Dan zal ook uit dit besluit voor onze Kerken iets groeien, waarvoor we elken dag den Heere kunnen danken. Zegene de Heere Ds. Goossens, br. Tanahomba en de brs. en zrs. in dat land dat nog in zoo diepen druk verkeert en ga het gebed van ons allen voor de brs. en zrs. ginds tot den Heere op: Verlaat niet, wat Uw hand begon; o Levensbron, wil bijstand zenden.

De Praeses dankt vervolgens de Commissie en de Rapporteurs voor al den verrichten arbeid en voor de wijze waarop zij 't rapport hebben uitgebracht en verdedigd.

Ds. D. Vreugdenhil wordt verzocht de Kerk van Zwolle te verzoeken spoedig de besluiten uit te voeren.

ARTIKEL 200.

Sluiting der twaalfde zitting.

Nadat de Assessor is voorgegaan in dankgebed, sluit de Praeses de twaalfde zitting der Synode.

Dertiende Zitting, Dinsdag 25 Juni.

ARTIKEL 201.

Ingekomen stukken.

Nadat de zitting die besloten begonnen is weer publiek geworden is, leest de eerste Scriba enkele ingekomen stukken, nl.

- a. Een schrijven van de Kerk van Marienberg, waarin wordt medegedeeld dat deze kerk door zich vrij te maken van de zondige besluiten der laatste synoden, het bestaande oude kerkverband gehandhaafd heeft.
- b. Van de kerk van Zaamslag over de toezending van het rapport betreffende verzochte samenspreking met deputaten der synode-Duursema.
- c. Idem van de kerk van Bolnes-Slikkerveer, van ongeveer denzelfden inhoud.
- d. Van Ds. W. Scheele van Zwijndrecht: een rapport van de werkzaamheden der classis Dordrecht-Gorinchem met betrekking tot de haar door de voorl. synode van Enschede opgedragen voorlichting van de Kerken in België en Noord-Frankrijk.
- e. Van Zr. H. Salomons van Groningen over de geestelijke verzorging van zeevarenden.
- f. Een telegram van den kerkeraad te Emmeloord, waarin deze verzoekt gehoord te mogen worden betreffende de geestelijke be-
arbeiding van de Noord-Oost-Polder.

Van het sub. a. genoemde schrijven wordt met dankbaarheid kennis genomen. Op het sub b. en c. vermelde zal het Moderamen de synode een concept antwoord voorleggen. Het sub d. en f. vermelde wordt doorgegeven aan Commissie I ter fine van advies. Het sub e. vermelde zal beantwoord worden, met mededeeling dat de Synode de betreffende zaak reeds heeft afgehandeld en het schrijven zal doorgegeven aan de betreffende deputaten.

ARTIKEL 202.

Namens de synode richt de tweede scriba zich met hartelijke woorden van deelneming tot den Praeses, in verband met het overlijden van diens vader. De Praeses dankt hiervoor.

Ds. C. H. Lindeboom
spreekt den Praeses
toe.

ARTIKEL 203.

De aan de leden rondgegeven Acta van de tiende, elfde en een deel der twaalfde zitting — de artikelen 150 tot 192 — worden vastgesteld.

Vaststelling der Acta.

ARTIKEL 204.

In verband met nagekomen stukken van Ds. G. Visée van Leerdam en de kerkeraad van 's Gravenhage-West, brengt Ds. W. G. Visser namens Commissie I een aanvullend rapport uit betreffende de voorlichting van Bentheim en Curaçao. Aangezien aan deze Commissie hedenmorgen een schrijven is ter hand gesteld van de classis Dordrecht-Gorinchem betreffende de voorlichting van de kerken in België en Noord-Frankrijk, wordt aan de commissie verzocht het rapport nog even terug te nemen, en daarin ook nog te verwerken het gememoreerde schrijven. (Zie art. 227).

Voorlichting van
Bentheim en Curaçao.

ARTIKEL 205.

Namens Commissie I brengt Ds. W. G. Visser een aanvullend rapport uit, in verband met een door de synode ontvangen schrijven van The Church of Scotland, over de correspondentie met Buitenlandsche Kerken.

Correspondentie met
Buitenlandsche Kerken.

De Commissie adviseert:

1. Een brief te zenden aan The Church of Scotland, behelzende:
 - a. een dankbetuiging voor de vriendelijke brief;
 - b. een mededeeling dat ons niet recht duidelijk was, hoe men afgevaardigden naar de Gen. Synode kon verwachten, daar door ons geen uitnoodiging is ontvangen;
 - c. een vraag of er mogelijk misverstand is tengevolge van het kerkelijk conflict.
2. Deputaten voor Correspondentie met Buitenlandsche Kerken op te dragen zoo spoedig mogelijk voorlichting te geven aan The Church of Scotland.

Deze conclusies worden zonder bespreking aanvaard. Bijlage LVIII.

ARTIKEL 206.

In verband met het feit dat oudl. Laning, lid van de Pers-commissie, thans als secundus synode-lid zijn primus heeft moeten vervangen, wordt als secundus in de perscommissie benoemd, oudl. A. v. d. Schaaf van Groningen.

Perscommissie.

ARTIKEL 207.

Voor de te houden middagpauze schorst de Praeses de zitting. De middag zal besteed worden voor den arbeid der Commissies.

Schorsing der zitting.

ARTIKEL 208.

De Praeses heropent de zitting. Hij laat zingen Psalm 150 : 1.

Heropening.

ARTIKEL 209.

Eventueele overgangs-
bepalingen met betrek-
king tot de uitvoering
van art. 13 K.O.

Namens Commissie III rapporteert Ds. K. Doornbos over de aan deze Commissie in art. 173 gegeven opdracht om de synode te dienen van advies met betrekking tot overgangsbepalingen in verband met predikanten en hun nagelaten betrekkingen, die thans reeds naar art. 13 K.O. verzorgd worden naar de regelingen, die tot nu toe golden.

De Commissie komt tot de volgende conclusies:

De Synode overweegt:

- 1e. De synode heeft door haar besluiten met betrekking tot de uitvoering van art. 13 K.O. (art. 192 van de acta) de kerken niet in een nieuwen toestand gebracht.
- 2e. De synode heeft door die besluiten geen enkele regeling of overeenkomst door eenige kerk gemaakt van haar kracht beroofd.
- 3e. De verzorging van emeritipredikanten en van weduwen en weezen van predikanten die thans reeds worden verzorgd behoort evenmin tot de taak van de kerken in het gemeen als de verzorging van emeritipredikanten en van weduwen en weezen van predikanten, die er in de toekomst zullen komen.
- 4e. Het behoort niet tot de taak van de generale synode om te voorzien in de moeilijkheden die met betrekking tot de uitvoering van art. 13 K.O. zich zullen kunnen voordoen of zich nu reeds voordoen.
- 5e. Het is geen schande dat een kerk door de vrijmaking in financiële moeilijkheden komt en hulp van de zusterkerken moet vragen, ook niet wanneer zij die hulp moet vragen voor de verzorging van haar emerituspredikant of van de weduwe en weezen van haar dienaar des Woords.

De synode besluit:

Geen overgangsbepalingen te maken in verband met predikanten en hun nagelaten betrekkingen die thans reeds naar art. 13 K.O. verzorgd worden. Bijlage XLIV.

Aan de bespreking in eerster instantie neemt deel Ds. B. A. Bos, die door den Rapporteur wordt beantwoord. In tweeder instantie spreken Ds. D. van Dijk, Ds. F. de Vries en Ds. B. A. Bos. De laatste dient het volgende voorstel in, dat gesteund wordt door Ds. D. van Dijk:

De Generale Synode besluit als overgangsbepaling met betrekking tot de uitvoering van art. 13 K.O., dat de thans bestaande emeriti en hun nagelaten betrekkingen moeten verzorgd worden door de kerken aan welke zij verbonden zijn of waren, maar dat de financiën daarvoor noodig, voorzoover de betrokken kerken ze zelf niet kunnen opleveren, zullen worden opgebracht door de kerken in het gemeen.

Over dit voorstel voeren in eerster instantie het woord: Ds. D. van Dijk, Ds. H. Meulink en Ds. K. Doornbos. In tweeder instantie spreken Ds. D. van Dijk, Ds. B. A. Bos, Prof. B. Holwerda, Ds. J. Schelhaas en Prof. P. Deddens.

Waar het voorstel der commissie van de verste strekking wordt geacht wordt dit eerst in stemming gebracht.

Prof. Schilder adviseert, ter tegemoetkoming aan het voorstel Bos, van Dijk, een 6e overweging op te nemen, en het besluit eenigszins te wijzigen, nl. aldus:

6e. Wel acht de synode, gezien de te verwachten moeilijkheden termen aanwezig voor het advies, dat de kerken het aantal collecten ad art. 11 K.O. vermeerderen.

De Synode besluit:

Geen overgangsbepalingen te maken in verband met predikanten en hun nagelaten betrekkingen die thans reeds naar art. 13 K.O. verzorgd worden, doch de kerken op te wekken, tijdelijk het aantal collecten ad art. 11 K.O. op te voeren.

Ds. B. A. Bos en Ds. D. van Dijk nemen dit advies als voorstel over.

Aan de bespreking van dit voorstel nemen deel, Ds. C. Vonk, oudl. J. A. Mulder, Ds. J. van Bruggen, Ds. D. van Dijk en Ds. K. Doornbos.

De eerste vijf conclusies der commissie worden aanvaard.

De door Ds. Bos en Ds. van Dijk voorgestelde 6e conclusie wordt met meerderheid van stemmen verworpen.

De eindstemming over de volledige conclusies der commissie luidt, dat deze conclusies ongewijzigd worden aanvaard, met de stemmen van twee praeadviseerende leden en vier leden tegen.

ARTIKEL 210.

Bij afwezigheid van Ds. J. F. Sollie, rapporteert Ds. H. Meulink in diens plaats namens Commissie III over het schrijven van de Classis N. Brabant—Limburg en de kerk van Maassluis over het te laat ontvangen van het Agendum der Synode. Agendum 9a.

Te laat ontvangen
Agendum.

De Commissie stelt de volgende conclusies voor:

- I. uit te spreken, dat het noodzakelijk is, dat de roepende kerk voor de Generale Synode, de agenda aan alle Kerken toezendt, uiterlijk *twee maanden* vóór de datum der te houden vergadering der Generale Synode, opdat de Kerken ruim gelegenheid hebben zich over de te behandelen zaken rijpelijk te beraden;
- II. uit te spreken, dat er in de toekomst niet meer gesproken worde van *voorloopige* agenda;
- III. inzake het bericht in „Trouw” uit te spreken, dat in plaats van „zaken” „stukken” diene gelezen te worden, aangezien *geen nieuwe zaken* zijn toegevoegd, doch slechts „stukken”, betrekking hebbend op reeds aanwezige zaken;
- IV. te besluiten aan de classis Noord-Brabant-Limburg en aan de Kerk van Maassluis schriftelijk mededeeling te doen van deze conclusies.

Aan de bespreking nemen deel Ds. D. van Dijk en Ds. F. de Vries, die door den Rapporteur worden beantwoord. In tweeder instantie

spreken Ds. F. de Vries, Ds. J. van Bruggen, Prof. B. Holwerda, Prof. P. Deddens en Prof. Dr. K. Schilder.

Er komen verschillende voorstellen:

- I. Ds. J. van Bruggen stelt voor aan conclusie IV toe te voegen „plus afschrift van het Rapport”. Dit wordt gesteund.
- II. Prof. B. Holwerda adviseert, welk advies als een voorstel door Ds. F. de Vries wordt overgenomen om conclusie II te laten vervallen. Ook dit voorstel wordt gesteund.
- III. Prof. P. Deddens adviseert conclusie III te laten vervallen. Dit advies wordt door den Rapporteur namens de Commissie overgenomen.
- IV. Prof. Dr. K. Schilder adviseert in conclusie I een aanvulling te doen nl. „de agenda, voor zoover bij haar ingekomen, aan alle kerken toezendt”..... Dit wordt als voorstel overgenomen door Ds. F. de Vries.

De Conclusies komen in stemming.

Conclusie I wordt met het amendement Schilder—de Vries (IV) bij meerderheid van stemming aanvaard.

Conclusie II wordt verworpen waar het voorstel II (Holwerda—de Vries) wordt aanvaard.

Conclusie III wordt met algemeene stemmen verworpen.

Conclusie IV wordt aanvaard met het amendement van Bruggen (voorstel I).

De conclusies luiden nu dus:

- I. uit te spreken, dat het noodzakelijk is, dat de roepende Kerk voor de Generale Synode, de agenda, voor zoover bij haar ingekomen, aan alle Kerken toezendt, uiterlijk *twee maanden vóór* den datum der te houden vergadering der Generale Synode, opdat de Kerken ruim gelegenheid hebben, zich over de te behandelen zaken rijpelijk te beraden;
- II. te besluiten aan de classis Noord-Brabant-Limburg en aan de Kerk van Maassluis schriftelijk mededeeling te doen van deze conclusies, plus afschrift van het Rapport. Bijlage XLVI.

ARTIKEL 211.

Ds. H. Meulink rapporteert namens Commissie III over het schrijven van den kerkeraad van Groningen betreffende het archief der Synode. Agendum 7. n.

De Commissie stelt voor:

het eerste deel van dit schrijven, hetwelk het Archief der Synode betreft in handen te stellen van de deputaten voor toezicht op het Archief, met opdracht dit deel van den brief te betrekken in hun arbeid en daarover te rapporteeren op de e.k. Synode; ten opzichte van het voorstel van den kerkeraad aangaande de salariering adviseert de Commissie „dat Uwe vergadering uitspreke, dat ze toezegging doet in principe van het maximaal bedrag door de kerk van Groningen gevraagd, om de nadere uitwerking over te laten aan de e.k. Synode.”

Zonder bespreking worden deze conclusies aanvaard. Bijlage LIV.

ARTIKEL 212.

Namens Commissie III rapporteert oudl. C. D. Goudappel over het verzoek van de Particuliere Synode van Overijssel—Gelderland, luidende:

Verzorging der
Archieven.

In verband met het feit, dat de Partic. Synode van Overijssel—Gelderland aan de kerken binnen haar ressort verzocht heeft, ten behoeve van het provinciaal archief een verslag in te zenden aan haar archivaris, br. J. Wijnbeek te Zwolle, van de reformatie in iedere plaatselijke kerk, tot bewaring van de geschiedenis, verzoekt deze Synode de Generale Synode, hiertoe ook de andere provinciale (particuliere) Synodes op te wekken, opdat in onze Kerken van den aanvang af de verzorging der archieven, mede met het oog op de toekomstige historie-beschrijving, zoo goed mogelijk geschiede. Agendum: 8. L. 1, 2.

De Commissie telt de volgende conclusies voor:

Aan het verzoek van de Particuliere Synode van Overijssel—Gelderland niet te voldoen, doch, tegemoetkomende aan de daarin tot uitdrukking gebrachte behoefte, en zelf overtuigd zijnde van de noodzakelijkheid om in die richting iets te doen, te besluiten:

- a. de Kerkeraden, Classes en Particuliere Synodes te wijzen op de noodzaak van het bewaren en verzorgen der archieven, ja, met klem hun aandacht erop te vestigen, dat geen enkel stuk als onbelangrijk mag worden beschouwd;
- b. elke Classis te verzoeken, een deputaat te benoemen, en de Classes aan te bevelen, dezen deputaten als taak toe te wijzen:
 1. zich in verbinding te stellen met de Kerkeraden binnen het classicaal ressort, teneinde te bereiken, dat een nauwkeurig verslag van de geschiedenis der vrijmaking in elke gemeente worde samengesteld, voorzien van afschriften van officiële stukken en uittreksels uit notulen, en vergezeld van ter plaatse geschreven of gedrukte brochures en vlugschriften, met de bedoeling, dat dit verslag met bijlagen hem (den deputaat) worde toegezonden;
 2. de ontvangen verslagen te doen vermenigvuldigen en daarvan een exemplaar te zenden aan den betrokken (vrijgemaakten) Kerkeraad, aan de Classis, aan de Particuliere Synode, aan de Generale Synode of haar onder *c.* te noemen deputaat, en minstens vier exemplaren aan de Bibliotheek van de Theologische Hoogeschool, dit laatste mede te dienste van onzen hoogleraar in de Kerkgeschiedenis;
 3. van zijn werkzaamheden en het resultaat daarvan rapport uit te brengen aan de Classis, en van dat rapport een afschrift te zenden aan den onder *c.* te noemen generalen deputaat;
- c. een deputaat te benoemen, wien worde opgedragen:
 1. aan de Kerkeraden, de Classes, en de onder *b.* genoemde classicale deputaten alle eventueel verlangde nadere inlichtingen te verschaffen, welke verband houden met de onderhavige aangelegenheid;

2. verder alles te doen wat bevorderen kan, dat op zoo kort mogelijken termijn de classicale deputaten hun gegevens bij hem inzenden;
3. van de verkregen resultaten rapport uit te brengen aan de eerstvolgende Generale Synode;
- d. met het oog op de urgentie van deze zaak zoo spoedig mogelijk een afschrift van het rapport Uwer Commissie aan alle Kerkeraden en Classes te zenden.

Aan de bespreking nemen deel Ds. D. van Dijk en Ds. J. van Bruggen, die door den Rapporteur worden beantwoord.

Ds. J. van Bruggen stelt voor van de conclusies *b.*, *c.* en *d.* te laten vervallen en alleen tot *a.* te besluiten. Dit voorstel wordt gesteund. Oudl. J. A. Mulder zou ook *a.* nog willen beperken, in dier voege dat gelezen wordt „de kerkeraden te wijzen op de noodzaak van het bewaren en verzorgen der archieven”. Ook dit voorstel wordt gesteund.

De conclusies der Commissie komen in stemming.

Conclusie *a.* wordt aanvaard met de stemmen van 3 Praeadviseerende leden en 18 leden, tegen de stemmen van 1 Praeadviseerend lid en 16 leden.

Het voorstel Mulder is hiermee vervallen.

De conclusies *b.*, *c.* en *d.* worden verworpen (slechts 9 stemmen zijn er voor). Hiermee is het voorstel van Bruggen aanvaard.

Ds. van Bruggen stelt nu voor een nieuwe conclusie *b.* toe te voegen, aldus luidende: „*b.* en aan het verzoek van de Particuliere Synode van Overijssel—Gelderland niet te voldoen”. Dit voorstel wordt met de stemmen van twee Praeadviseerende leden er tegen, aanvaard.

De conclusies luiden dus:

- a.* de kerkeraden, Classes en Particuliere Synodes te wijzen op de noodzaak van het bewaren en verzorgen der archieven, ja, met klem hun aandacht er op te vestigen, dat geen enkel stuk als onbelangrijk mag worden beschouwd;
- b.* en aan het verzoek van de Particuliere Synode van Overijssel—Gelderland niet te voldoen. Bijlage LV.

ARTIKEL 213.

Orde der vergadering.

Wat de orde der vergadering betreft wordt besloten morgen voor middag D.V. weer in openbare zitting samen te komen, en dan te beginnen met de behandeling van het rapport over de geestelijke verzorging der militairen. Een deel van den dag zal dan voorts worden besteed voor den arbeid der commissies.

ARTIKEL 214.

Sluiting van de dertiende zitting.

Nadat de Assessor is voorgegaan in dankgebed, sluit de Praeses de dertiende zitting der Synode.

Veertiende Zitting, Woensdag 26 Juni.

ARTIKEL 215.

Opening.

De Praeses opent de veertiende zitting der Synode. Hij laat zingen Psalm 141 : 2, 3, leest Ezechiël 33 : 1—7 en gaat voor in gebed.